

Наша Ніва

№ 2 (456) 13 студзеня 2006

www.nn.by

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Падпішыся сёньня! Каб гарантавана чытаць «НН»:
1) дашліце ў Рэдакцыю свой дакладны адрес; 2)
перакажыце на рахунак «НН» ахвяраваныне на
выход газеты. **Дэталі —**
старонка 9. Сыпіс
ахвярадаўцаў «НН» —
старонка 11.

Наш у Парыжы

Мілінкевіч у Парыжы —
эфэкtna. Гэты козыр уладзе
няма чым крыць. А яна й ня
будзе. «Паліткухня» Аляк-
сандра Класкоўскага. **C. 24.**

Паліттэхналёгі:
хто зь імі найбольш
эфектыўна працуе ў
Беларусі? Старонка 24.

Сакрат Яновіч: «Хто
пайшоў апроch
Мілінкевіча — яны
дурні або дывэрсанты»

...Гэта ня тыя, папярэднія,
сярод якіх было страшэнна
многа лірыкаў, паэтаў...
Старонка 4.

Наш пляцдарм у Эўропе

Спэцыяльны нумар «НН»,
прысьвечаны Падпішу.
Старонкі 14—23, 30—36.

ЮЛІЯ ДАРАНКЕВІЧ

У нумары:

факты і камэнтарты

Наш у Парыжы.
Візыты Аляксандра Мілінкевіча
у Польшчу і Францыю 4
Радыё «Апошні момант» 4

Сакрат Яновіч аб презыдэнцкіх
выбарах 4

Звон Свабоды адліты 5

Казулін далучыцца да Вайтовіча? ... 6

Чаргінца падвяло славалюбства ... 6

Севярынца адправілі на лесапавал6

Студэнтаў больш не пускаюць
за мяжу 6

Прыклад братоў-чэхаў 6

Курбан-Байрам 7

пішуць чытачы

Гайсёнак не верабей 8
«Менскі вэрнісаж» адышоў
да... Камароўкі 8

мы самі

Геаграфія падпісчыкаў «НН» 9
Узвaze падпісчыкаў «НН»!!! 10
Падзякі ахвярадаўцам 11

хроніка

Павал Севярынец. Лісты зь лесу:
Сітна і сатана 12
Сыціслая хроніка рэпрэсій
і супраціву 12

культура

Г'ю Грант загаварыў
па-беларуску 14
Курэйчык хоча «без палітыкі» 14
Съмерць на Каляды 14
Кіng Конг супраць
савецкіх дэсантнікаў.
Вынікі кінагоду-2005 15

Падляскі нумар «НН»

Зыміцер Дзядзенка.
Наш пляцдарм у Эўропе 16
Руслан Бацянкоў.
Бяз грыфу «сакрэтна» 17
Андрэй Скурко. Маленькая скварка
у вялікай кашы. Ці пачнеца
зь Беласточчыны праваслаўнае
адраджэнне Беларусі? 19

НАЖЫ для акуратнага разразанья паперы прапануе ЦУМ. Самы
танны каштую 550 рублёў, самы дарагі — 6000 рублёў.

Руслан Равяка. Калгасны заробак
500 эўра: як сяляне-беларусы
прыстасаваліся да жыцця
у Эўропе 20

Алег Гардзіенка.

Аракат беларускіх гісторыкаў 21

Андрэй Расінскі. Геаграфічная
маргіналія, культурная
мэтраполія 22

палітычная кухня

Аляксандар Класкоўскі.
Парыж варты мэсыджу 24

левым вокам

Лёлік Ушкін. Закон хакею 25

пошта рэдакцыі

Лісты і водгукі 26

Працяг палемікі вакол
Фрайбурскай лекцыі
акадэміка Міхайлава 27

іншымі словамі

Віталь Тарас. Цені зынікаюць 28

паэтычны агляядальнік

Белы крумкач на сънезе.
Аляксандар Фядута
пра новыя кнігі Алеся Разанава ... 36

літаратура

Ева Вежнавец.
Шлях дробнай сволачы 40
Уладзімер Някляеў.
Знакі прыпынку 42
Старонка вершаванага радка 43

газэтка дзеткам

Капітан Джанатан 44

вольны час

Шашкі 45

дзе варта быць

Варта паглядзець 46

Кіно на выходныя 46

абвесткі і жарты

«НН» 100 гадоў з вамі 48

Паштовая скрынка 48

Прыватныя абвесткі 48

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

Перад 100-годзьдзем «Нашай Ніве»
напрошаўца паўнаныні таго рэжыму і
гэтага. Пры цару Мікалаю II асобныя
нумары канфіскоўваліся, іншыя выходзілі
зь белымі плямамі цэнзуры, але цар не
забараняў распаўсюд беларускіх газетаў.

У італьянца ёсьць прымаўка *cosa cara*,
cosa rara — дарагую реч цяжка здабыць.
Найперш прашу цярпеньня. Систэма
самараспавяду ўладжаеца. На момант
здачи гэтага нумару 99 працэнтў
папярэдняга тыражу разышліся. Што не
дайшло — тое пераважна непаўніня
адрасоў і чалавечыя памылкі. Тыраж
друкую з запасам, кожны страчаны асوبік
кампэнсует. Газета часам ідзе доўга.
Непазыўбажна будуць і збоі: «ідэялагічны
праціўнік» на дрэмле.

Гэты нумар «НН» працягвае традыцыю
спэцыяльных дасце — ён прысьвечаны
Падляшшу (**старонкі 16—23, 30—35**) і
паўстаў, дзякуючы нашым калегам зь
беластоцкай «Ніве», што запрасілі групу
нашаніўцаў да сябе. Рэпартажы пісаліся ў
лістападзе, а выходзяць друкам акурат
пасля сустэрэйцы ў Гайнайцы Аляксандра
Мілінкевіча з польскім прэм’ерам
Казімежам Марцінкевічам, пра што мы
таксама інфармуем (**старонка 4**). Ни ўсе
матэрыялы з вандровак трапілі ў газэту.
Іншыя можна прачытаць на адмысловы
сайце, створаным па выніках праекту
www.polszcza.com.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Ніве»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Настя Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Лява

нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Фонд выдання газеты

«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фар-
матам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выведца» (Беларускі Дом друку).
Менск, пр. Ф.Скарня, 79. Рэдакцыя не насяе адказнасць за змест рагіль-
ных абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаныя аб регистрацыі пэрыядычнага
выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдацца Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь. Ірдынчыкі адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а.
Р/р 30152/2000012 у МГД ААТ «Белінвестбанка», Менск, код 764.

Наклад 2421. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 01.30.12.01.2006.

Замова № 197.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

GRZEGORZ DABROWSKI

WWW.MILINKEVICH.ORG

6 студзеня кандыдат у прэзыдэнты Беларусі ад Аб'яднаных демакратычных сілаў Аляксандар Мілінкевіч сустрэўся з прэм'ер-міністрам Польшчы Казімежам Марцінкевічам (на фота зверху). Спаканьне адбылося ў Гайнаўцы, гарадку на ўсходзе Польшчы, дзе жывуць беларусы. За адным сталом з палітыкамі сядзеў старшыня Беларускага саюзу ў Польшчы Яўген Вала. А 9 студзеня А. Мілінкевіч нанёс візит у Парыж для сустрэчы з міністрам замежных спраў Францыі Філіпам Дуст-Блязі (зьлева). Што азначае гэты неспадзявана высокі ўзровень контактаў новага лідэра антылукашэнкаўскай апазыцыі? Стартонка 4.

Наш у Парыжы

6 студзеня Аляксандар Мілінкевіч наведаў з візитам Беласточыну. 9 студзеня яго прымалі ў Парыжы.

Адзіны, паводле ягонай прэс-службы, ехаў на Беласточыну з «рэлігійнай» місіяй — павіншаваць суйчыннікаў з Калядамі. Але так «выйшла», што ў Гайнайку адначасова прыехаў прэм'ер-міністар Польшчы Казімеж Марцінкевіч. Пасля сустрэчы з А.Мілінкевічамі польскі прэм'ер звёў куцьцю на каляндай вячэры, арганізаванай Беларускім саюзам у Польшчы. Сп.Марцінкевіч таксама сустрэўся з япіскапам Якубам, наведаў сабор Св. Мікалая.

На сустрэчы з польскім прэм'ерам А.Мілінкевіч падкрэсліў, што «адзіна правільнай формай зъмены ўлады ёсьць справядлівая выбараў з роўнымі для ўсіх умовамі». Таму, «калі Лукашэнка пойдзе на фальшаванье, мы выйдзем бараніць свой выбар на вуліцы», — дадаў ён.

Ці ёсьць у новага польскага ўраду нейкія адмысловыя рэцепты ўплыву на

беларускую ситуацыю? Бадай, ніякіх. К.Марцінкевіч паабязаў падтрымаць адкрыццё радыёстанцыі, якая будзе вяшчаць на заходнюю частку Беларусі, а таксама адправіць на выбараў ў Беларусь як мага больш національнікаў.

Праз тры дні пасля паздкі да суйчыннікаў на Падляшшы А.Мілінкевіч накіраваўся ў Францыю. Там ён сустрэўся з міністрам замежных спраў гэтай краіны Філіпам Дустам-Блязі, дэпутатамі парламэнту. У аўторак 10 студзеня ён даў прэс-канферэнцыю для карэспандэнтаў газетаў «Монд», «Лібэрасьён», «Фігаро» і запісаў інтэрвю каналу «Эўраньюз». Яго дэмантравалі з шматлікімі паўторамі ў аўторак і сераду.

На тэлебачаныні А.Мілінкевіч трymаўся вельмі спакойна. Ягоныя паствуятыя былі такія: Беларусь будзе мець бліскучыя адносіны як з Расеяй, так і з Эўропай, а галоўнае адрозненне ад сёньняшніга дні будзе ў тым, што беларусы пазбавяцца стражу, які пануе ў краіне.

А.Мілінкевіча прымалі прэзыдэнт Літвы, прэм'ер Польшчы, міністры замежных спраў Украіны й Францыі. Наколькі вядома «НН», чакаеца япіч не-калькі спаткання на самым высокім узроўні. У свой час кандыдаты Пазнякі, Чыгір і Ганчарык такога ўзроўню сустрэчаліся мелі. Так не сустракаюць «аднаго з кандыдатаў». Высокая ступень даведу да А.Мілінкевіча — гэта сыгнал, што дэмакратычны сывет разглядае яго легітымным лідэрам Свабоднай Беларусі — той, што пакуль у апазыцыі.

Сямён Печанко

Сакрат Яновіч: «Хто апроch Мілінкевіча — тыя дурні або дывэрсанты»

Якое ўражанье зрабіў Мілінкевіч на беларусаў Польшчы? Гаворыць пісьменнік Сакрат Яновіч:

Уражанье вельмі добрае. Ён першы сярод апазыцыйных палітыкаў, які ўмее думаць. Гэта ня тыя, папярэднія, сярод якіх было страшэнна многа лірыкаў, паэтаў. Палітыка патрабуе лёгкіх. Мяніс й радуе, і непакоіць, што ёсьць канкурэнцыя. Скажыце тым дэмакратам, што пайшлі, апроch Мілінкевіча, што яны — дурні й дывэрсанты, бо дзейнічаюць на карысць рэжыму. Цяпер можна гуляць толькі на Мілінкевіча. Калі пойдзе адзін Мілінкевіч, дык у яго ёсьць шанец адыграць у гісторыі Беларусі істотную ролю. Але калі ў бюлетэнях зьявяцца яшчэ пару дурніяў, дык тады гэта будзе такі сабе палітычны фальклёр, курам на сымех. Тады прайграем. У нас і так беларусаў замала, людзі кіруюцца чаркай ды скваркай. Трэба нам яшчэ недзе 20 год, каб стаць нацыяй. Гістарычных працэсаў не прысьтешы, а замарудзіць можна. Калі прайграем — дык будзе ганьба я зноў дэпрэсія. Трэба на аднаго працаваць, ужо ня важна, горшы ён ці лепшы. Але ён ужо — адзіны магчымы.

Радыё «Апошні момант»

Паўстане новае беларускае радыё. Гэта будзе незалежная станцыя, вяшчаць яна будзе з Польшчы. Гаворка ідзе пра ультракароткі і сяроднія хвалі. Ультракароткі можна будзе чуваць на заходзе Беларусі. Прыйём сяродніх складанейшы, але яны дабіваюць далей.

Уласнікамі радыё будуць беларусы. Варшаўскі ўрад абяцае датацый, радыё таксама спадзеецца на прыватныя фондацыі. Бюджэт гадавога праекту вымяраецца ў сотнях тысяч даляраў.

Старшыня Беларускага саюзу ў Польшчы Яўген Вапа настроены аптымістычна: «Калі пра стварэнне каналу заяўляе сам прэм'ер, то варты верыць у яго жыццяздольнасць». Гэта ён пра заяву, зробленую прэм'ерам Польшчы Казімежам Марцінкевічам з нагоды візиту да беларусаў у Гайнайку. Было заяўлена, што новая радыёстанцыя пачне надаваць «у бліжэйшыя тыдні». Тыдзень мінү — і нічога.

Меркаваны дырэктар радыё, экспаранік «Радыё 101,2» Зыміцер Новікаў, махае рукою: «Ня вызначаны ні фармат вяшчання, ні нават назва каналу. Вакол праекту заангажавана шмат амбітных людзей, кожны з якіх мае уласны погляд на будучае прадпрыемства». Новая станцыя зьявіцца ў этры толькі 20 студзеня ці 1 лютага. І то, мусіць, спачатку толькі ў Інтэрнэце.

За ідэю вяшчання з Польшчы змагаліся дзіве групоўкі антаганістаў. Адны настойвалі на фармаце грамадзка-палітычнай радыёстанцыі — на ўзор «Свабоды», але недзяржаўнай. Другія выступалі за больш здайманы-музычны фармат. А рабіць ім, відаць, давядзенцца ў адной запрэжкы.

Паводле інфармацыі «НН», на будучым радыё будуць працаваць журналісты зачыненых недзяржаўных газэтаў, рок-музыкі і нават адзін былы супрапоўнік АНТ. Цяпер яны праходзяць на вучанье на ўкраінскіх радыёстанцыях, дзе іх трэніруе былы праграмны дырэктар «Альфа-Радыё» Сяргей Кузін.

СП; ЗД

Эўрарадыё імя святога ніколі

Адначасова працягваеца марока з тэндэрам Эўракамісіі на вяшчанье для Беларусі. Апошні этап тэндэру (ёсьць 4 прэтэндэнты) яшчэ не адбыўся, таму эўрапейскае радыё пачне працаваць, найхутчэй, толькі пасля выбараў.

Графік Аляксандра Мілінкевіча

Студзень Аляксандар Мілінкевіч ізноў праводзіць у пaeздках. 12 студзеня адзіны прэтэндэнт накіруеца ў Коханава й Воршу. 13-га ён будзе ў Віцебску, 14 студзеня — у Глыбокім, 15 — у Маладечне й Вялейцы, 17 — у Слоніме й Ваўкавыску, 18 — у Лідзе й Воранаве, 19 — у Смургонях і Ашмянах, 20 — у Шклове й Горках.

Адліты Звон Свабоды

Яго прэзэнтацыя мае адбыцца 25 сакавіка на плошчы Свабоды.

Пачатак году прынёс радсную навіну: рэалізаваная ідэя стварэння Звона Свабоды. Аўтарамі праекту выступілі Але́сь Марачкін і Але́сь Шатэрнік (на фота), а шматлікія дабрадзеі ахвяравалі на яго сродкі. Іх імёны знойдуть сваё пачэснае месца на старонках своеасаблівой кнігі гонару.

Да працы прыступілі яшчэ ў восень 2004 г., заплянаваўшы прэзэнтаваць звон грамадзкасці вясной 2005 г. — да Дня Волі. Аднак зьдзейсніц задуманае ў час не удалося. У ходзе працы ўзынікалі новыя ідэі.

Давялося, напрыклад, перабіваць надпісы. Цяпер на баках выбітых выказваньні славутых беларусаў пра свабоду: «Нічога ня маець быці дарожшага над вольнасцю» — Леў Сапега, 1588; «Жыві ў Свабодзе» — Кастусь Каліноўскі, 1864; «Толькі свабода» — Васіль Быкаў, 2003. Ёсьць намер у дадатак да іх выгравіраваць яшчэ надпісы-цитаты зь Бібліі Скарыны і П-й Устаўной граматы БНР. Апроч надпісаў, звон упрыгожваюць дзвіве выявы «Пагоні» — вялікі герб тримаюць анёлы, над шчытом разъмешчаная карона.

Звон вагою ў 110 кг адліты з бронзы. Сплаў зъмяшчае 80% чырвонай медзі і 20% волава. Для паляпшэння гучаньня была прымененая спэцыяльная тэхналёгія ліццца: сплаў медзі і волава разъмешвалі бярозавым кіем — бярозавае вугольле адсарбую непатрэбныя дамешкі. Гучаньне звона адпавядае гуку ноты рэбэмоль.

ЮЛІЯ ДАРАЦЬЕВІЧ

У краінах Эўропы і ў Амэрыцы многія гарады і мястэчкі маюць свае званы, якія разъмяшчаюць у найбольш людных месцах.

За саветамі Беларусь страціла шмат якія традыцыі, а традыцыя званоў звязалася хіба толькі да выкарыстанні іх у жалобных мэмарыялах. Звон Свабоды мае абвесціць пра вызваленіне Беларусі і ад таталітарнай спадчыны таксама.

«Звон Свабоды — гэта сакральны нацыянальны сымбал» — кажа Але́сь Марачкін. — У «хрысьціянскім сівце званы звыкла клічуць, зывіняць. Для Беларусі Звон Свабоды — гэта новае формаўтарэнне. Пройдуць выбары, і па іх жыцьцё ня скончыцца. Застанемся мы, Звон, і настане час, калі на цэнтральным пляцы гораду мы яго ўсталяем на адмысловай стэле».

У якасці варыянту разъмяшчэння звона разглядаецца пляц Свабоды. Маюцца далекасяжныя пляны адбудовы царквы Ўсіх Свя-

тых, якую і мог бы аздобіць звон. Альбо аднаўленыне гадзіннікавай вежы на tymже пляцы.

А пакуль ёсьць ідэя сымбалічнага ўзыніцца звона на часовую канструкцыю. Зрабіць гэта маюць паважаныя ў грамадзтве людзі. 10 студзеня ініцыятыўная група, у якую ўваходзяць навукоўцы, мастакі, літаратары, палітыкі і рок-музыкі, абвесціла дату і месца прэзэнтациі Звона Свабоды — 25 сакавіка 2006 г. на пляцы Свабоды.

Сямён Печанко

Філадэльфійскі звон

стай называцца Звонам Свабоды пасля таго, як 8 ліпеня 1776 яго звон абвесціці пра незалежнасць ЗША. У гэты дзень у яго званілі штогод, пакуль у 1836 падчас пахавання галоўнага судзьдзя Вярхоўнага суду не раскалоўся. Яго зъмясьцілі ў музеі штату Пэнсильвянія, дзе ён знаходзіцца і па сёньня.

Ініцыятыўная група беларускай інтэлігенцыі

зъвіртаецца да ўсіх беларусаў у краіне і па-за яе межамі з просьбай дапамагчы ў годнай справе — аказаць фінансавую падтрымку ў вырабе і ўстаноўцы Звона Свабоды. Па ініцыятыве групы інтэлігенцыі адліты Звон Свабоды, які стане нацыянальным сымбалем Беларусі. На ім выяўленыя біблійныя слова пра Свабоду, пасланыя нашых вялікіх продкаў. Звонам Свабоды будуць распачынацца найбольш значныя акцыі і мерапрыемствы грамадзкасці Беларусі.

Тэлефоны для контактаў:

МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» +375 17 289 31 94
Аляксей Марачкін +375 17 210 13 93

Чаргінца падвяло славалюбства

Брытанская амбасада «выкryла» генэрала Чаргінца, які расказаў «Інтэрфаксу», што Кембрыйскі ўніверситет надаў яму званыне «Палітык году — 2005» і залаты мэдаль за дасягненны ў прафэсійнай палітыцы. Мэдалём генэрал цешыўся нядоўга: брытанскіе пасольства распаўсюдзілі прэс-рэліз, што «на ўзроўні ўніверситету няма праграмы ўзнагароджання палітыкаў такога кітапту».

Генэрал, мусіць, трапіў на

кручок звычайных махляроў. Найхутчэй, гаворка ідзе пра кантору пад назваю «The International Biographical Centre of Cambridge». Яны сапраўды месцыцца ў Кембрыйску, але да ўніверситету ня маюць дачыненія. Яны знаходзяць адрасы дзеячаў рознага калібу і рассылаючы лісты прыкладна таго, каго зъместу: за ваншы выдатныя дасягненны наша крутая кантора вас абрала чалавекам году; калі хочаце дыплом (ці мэдаль), які пра гэта

съведчыць, — пералічыце грошы, вышлем. Грошы адносна невялікія — даляраў сто. У Беларусі на гэта шмат хто купляўся на пачатку 1990-х, а пасля разабраліся што да чаго.

Аркадзь Шанскі

Севярынца адправілі на лесапавал

З 11 да 17 студзеня палітэсцільны Павал Севярынец будзе «стажыравацца на лесапавале» з тым, каб пасля там працеваць. Паўла яшчэ мацней адразаўшы ад съвету: дзялянкі знаходзяцца за 10—20 км

ад населеных пунктаў, аніякай сувязі. Паўлаў бацька, Кастусь Севярынец, звязвае перавод сына з хуткім выбарамі. «Яшчэ раней Паўла перавялі яго на другую зъмену, з 16-й па 24-ю гадзіну, пазбавіў-

шы магчымасці харчавацца ў сталоўцы». Бацькі распаўсюдзілі заяву, у якой папярэджваюць пра адказнасць за лёс свайго сына начальніка лесапункту Ліліна.

Сямён Печанко

Студэнтаў больш не пускаюць за мяжу

Для паездкі студэнта за мяжу на стаж ці навучанье цяпер трэба дазвол з Мінадукаціяй. Аднак гэтых дакумэнтаў практична не выдаюць. Так, у БДУ зрываша заплянаваныя на сакавік стажы ў Чэхіі студэнтаў-філэлягі. Забарона накладзеная нават

на выезды ва ўсходнім напрамку: не атрымаў дазволу стаж студэнтаў-фізыкаў у Дубне (Расея). Но таму што прыпадае на сакавік.

Ад зрыву міжнародных дамоваў церпіць міжнародны імідж ВНУ і Беларусі.

AШ

Казулін далучыцца да Вайтовіча?

БСДП(Г) прыняла заяву аб перадвыбарчай сітуацыі: партыя не выключае магчымасці байкоту выбараў. Генэрал Грыб, што ўзначальвае штаб Аляксандра Казуліна, засак-

рэціў усе звесткі пра колкасць подпісаў, сабраных за былога лукашэнкаўскага фаварыта. Гэта тлумачыцца тактычнымі патрэбамі. Трэба адзначыць, што збор подпісаў за ўсіх кандыдатаў ідзе нашмат марудней, чым таго спадзяваліся перад кампаніяй. Акрамя Лукашэнкі, што загадаў сваім паставіць рэкорд.

AШ

Прыклад братоў-чэхаў

Па-беларуску выйшаў зборнік «Трансфармацыя. Чэскі досьвед». У книзе можна пазнамеріцца з волытам постссацыйлістичных реформаў у розных сферах: судовай сыстэме, эканоміцы, войску, міністэрстве ўнутраных спраў і службах бясьпекі, камуністычных сферах, ахове здароўя, прафсаюзах ды інш. У дадатках выданыя мае «Закон аб люстрацыях» і «Закон аб незаконнасці камуністычнага рэжыму і супрацьдзеяньні яму».

Беларуская вэрсія кнігі ўбачыла съвет дзякуючы Ільлі Глыбоўскаму, Рыце Гаціх і чэскаму фонду «Чалавек у нядолі».

AШ

**Адрасы і час працы
пунктаў збору подпісаў
за Аляксандра
Мілінкевіча:**

У г.Горадні:
Цэнтральны рынак —
штодня, цягам дня
Рынак «Карона» — штодня,
цягам дня
Рэгіянальны штаб
(бул.Будзённага, 48-17) —
штодня, цягам дня
(кантактны тэлефон 639-93-37)

У г.Гомелі:
Цэнтральны рынак —
штодня 10.00—16.00
Гатэль «Гомель»
(Прывакзальная плошча)
— штодня 10.00—16.00
Універсам «Рэчыцкі» —
штодня 10.00—16.00
Кінатэатар «Кастрычнік» —
штодня 10.00—16.00
Тэл. для даведак: 8-029-
652-00-10 (Валянціна
Палевікова), 8-029-564-
04-22 (Сяргей Вазьняк)

**Адрасы і час працы
пунктаў збору подпісаў
за Зянона Пазняка
у г.Менску:**

Станцыя мэтро «Якуба
Коласа» — штодня, цягам
дня
Станцыя мэтро «Усход» —
штодня, цягам дня
Станцыя мэтро «Акадэмія
Навук» — штодня, цягам
дня
Станцыя мэтро «Кастрычніцкая» —
штодня, цягам дня
Станцыя мэтро «Плошча
Незалежнасці» (выход на
вакзал) — штодня, цягам
дня

Станцыя мэтро
«Пушкінская» — штодня,
цягам дня
Станцыя мэтро «Каменная
Горка» — штодня, цягам
дня
Станцыя мэтро
«Партызанская» — штодня,
цягам дня
Станцыя мэтро
«Магілёўская» — штодня,
цягам дня
Штаб-кватэра КХП-БНФ
(просп.Скарбыны, 133—147)
— штодня, цягам дня

У сераду
беларускія
мусульмане
адсьвяткавали
галоўнае
гадавое
свята —
Курбан-
Байрам. І ё.
11 студзеня
2006 году.
Фота
Андрэя
Лянкевіча.

Гайсёнак не верабей

У Гарадзенскім універсітэце прыйшла сустрэча студэнтаў і выкладчыкаў з намеснікам міністра замежных спраў Віктарам Гайсёнкам. Перад сустрэчай студэнтаў заклікалі актыўна за- даваць пытанні. Варта адзначыць, што большасць іх прыйшлася недаспадобы госьцю. Пыталіся ў яго пра Тацяну Хому і пра контакты з урадам БНР. У першым выпадку намеснік міністра «падтрымаў» пазыцыю рэктарата БДЭУ, а ў другім катэгорычна заяўвіў, што наша дзяржава з калібрантамі ніякіх контактаў не падтрымлівала і найдалей не зъбіраеца (гэта пры тым, што старшыня Рады БНР Івонка Сурвіла ў 1944 г. мела восем год).

Аднак, разывітваючыся з аўдыторыяй, намеснік міністра дадаў аптымізму прысутнім — перайшоў на беларускую мову ды заклікаў аб'яднацца дзеля супольных проблем, заўважыўши, што «гуртам можна й бацьку біць». Аўдыторыя вітала ягонае выказванье бурнымі аваціямі.

Прысутны

«Менскі вэрнісаж» адышоў да... Камароўкі

Свабодным мастакам прапанавалі «добраахвотна» заключыць дагавор з Камароўскім рынкам ці вымітацца преч з Каstryчніцкай плошчы.

Мастакам «Менскага вэрнісажу» падарылі ў сінегі новы галаўны баль. Раней, каб гандляваць карцінамі ці рамеснымі вырабамі, дастатковая было зарэгістравана прыватным прадпрымальнікам, рабіц адлічны «Асацыяцыі свабодных мастакоў» за карыстаньне камэртай захоўваньня ды іншыя дробязі. Цяпер патрабна яшчэ плаціць і Камароўскуму рынку — невядома за што. Кожнаму пропанавалі «добраахвотна» заключыць дагавор з Камароўкай ці вымітацца преч з Каstryчніцкай плошчы.

Рынак будзе браць за гандлёвае абслугоўванье — 36 тыс. руб. Няціжка падтічыць, што у такім выпадку за год мастакі аддадуць Камароўцы 40 тыс. даляраў. У дырэकцыі Камароўскага рынку съцвярджаюць, што, калі спадуць эмоцыі, людзі ўбачаць рэальную карысць ад новаўядзення.

Цяпер пры жаданні займацца продажам трэба з раніцы бегчы на Камароўку, там даведвацца, на якім месцы дазволяць гандляваць (калі ўгугле дазволяць), і толькі пасля ісьці на «Вэрнісаж» (напрасткі па карце 2 км) і выстаўляць свае карціны на продаж. Барацьба за месцы будзе яшчэ тая.

Мабыць, у хуткім часе на «Менскім вэрнісажы» гандляваць нашымі карцінамі і рамёствамі будзе уперамежку з апельсінамі і кілбасамі. Менскіх мастакоў там, канечно, таксама можна будзе сустрэць — зь мётламі.

Мастак

Беларускі
каляндар
на 2006 год
яшчэ
ў продажы.

Увазе падпісчыкаў «НН»!!!

Некаторыя падпісчыкі «НН» пералічылі ахвяраваныні, але не даслалі адрасоў, абмежаваўшыся імёнамі. Так вы газэты не атрымаецце, даражэнькія. Вы, мусіць, думаеце, што вас уся краіна ведае. Не заўжды гэта так.

Георгі Мікалаевіч зь вёскі Ранчыцы, дашліце дакладны адпас, назуву раёну й вобласці. Зыміцер К., Натальля А., Лідзія К. зь Менску, што пералічылі ахвяраваныні, мы ня ведаєм Вашых адрасоў. Сп.Астроўскі з Аршанскаага раёну, як дакладна называеца Ваша вёска? Леанід Мікалаевіч Н. з вул.Калініна, калі ласка, паведаміце свой дакладны адпас. Ахрамчук В.Г., калі ласка, дашліце свой адпас. Алеся Юр'ёна М. з Наваполацку, зь якой Вы вуліцы?

Пакідаючы жарты, кажам вам вялікі дзяякій, чытачы «НН». Вы аказаліся сапраўднымі грамадзянамі. З новага году падпісчыкаў «НН» паболела на 320, прычым адрасы й квіткі надыходзяць а надыходзяць.

Дапрэ рады такай плыні няпроста. Таму будзьце ласкавы на будучынно дасылаць разборлівы й поўны адпас. Выконвайце наступныя парады:

Правілы падачы адрасоў

- Абавязкова падавайце індэкс, бо зь індэксам газэта дойдзе хутчэй.
- Калі вы жывяце ў вёсцы ці ў мястэчку, пазначайце раён і вобласць.
- Ня трэба дасылаць квіток, пакіньце яго ў

сябе, гэта вашае пацьверджаньне того, што вы зрабілі ахвяраваныне.

Разборліва падавайце свае звесткі.

Атрымліваць газэту можна з любога нумару, толькі паведаміце ў Рэдакцыю свой адпас.

Дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваныні

1) Просім усіх чытачоў «Нашай Нівы» дасылаць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны.

T.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 618-54-84, e-mail:

nn@promedia.by, a/c 537, 220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на рахунак газэты

ахвяраваныне з разыліку 6 000 рублёў на месяц.

Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газэты.

У блянку банкаўскага паведамлення ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адпас.

Ты, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забяспечачь выхад газэты на трох месяцы.

Хто ж мае магчымасць пераказаць 36 000 рублёў адразу, забяспечачь публікацыю «НН» адразу на паўгоду.

Ахвяраваньні ад падпісчыкаў

Дзякую Ігару Ш. зь Берасця, які ахвяраваў на «НН» 60 тыс., Андрэю Б. з Клецку — 136 тыс., Паўлу Х. з Горадні, які цяпер у Варшаве, за 100 тыс.

Таксама дзякую за ахвяраваньні:

М.Г. з Крошына.

Леакадзій Н. з Валожынскага раёну.

Анатолю І. з Чэрвеню.

Валянціну Д., Аляксандру С. з Мар’інай Горкі.

Д.Л., В.Т., Ганьне Р. з Івянца.

Дзьмітрыю В. зь Мядзелі.

Мікалаю Я. з Лагойскага раёну.

Сяргею К., Міхасю Р., Тадэвушу Ш. з Маладэчна.

Валер’ю Ю., Уладзімеру М. з Салігорску.

Ірыне З. з Жодзіна.

Натальлі І., Леаніду Е. з Пухавіцкага раёну.

Іне С., Сяргею С. з Барысава.

Антаніне К. з Крупак.

Сыціпану А. са Стоўпцаў.

Сяргею Г., Віктару Г., Аляксандру Г., М.Н., Сяргею В. з Баранавічай.

Галіне К. з Ляхавіцкага раёну.

Арсеню Д. зь Берасцейскага раёну.

Вользе К. з Лунінца.

Уладзімеру Л., Міхайлу У., Віктару З. зь Берасця,

Л.К., Сяргею К. з Воршы.

Алегу Л., С.С. зь Мёрскага раёну.

К.Ш., Г.Р. з Braslauskaga раёnu.

Юліі Е. з в.Поплава.
І.Х. з Глыбокага.
Міхайлу А., Стэфану Н.,
Аляксандру З., Д.Ш., Ю.К.,
Сяргею В., Аляксандру Р.,
Уладзімеру Г. з Навапо-

лацку.

Вользе Г., Уладзімеру П.,

Міхалу Г., Святлане Дз.,

Аляксею Ш. зь Віцебску.

Ігару К., Пяцру С., Дзяні-

су І. З., Г.С., Валер’ю К.,

Д.С., Сяргею Д., Алене М.,

В.К., Дзьмітрыю М., Анд-

рэю Ч., Іне С., Эдуарду М.,

Івану Р., Аляксандру Т.,

Івану А., Э.Х., Алене А.,

Зоф’і В., Дзьмітрыю В.,

Антонію Д., Юр’ю Г. з Го-

радні.

Яну Г. з Гарадзенскага

раёnu.

Сяргею Д. і Сяргею П. зь

Лідзкага раёну, Святлане

К., Сяргею Ч., А.Ч., Дзьмі-

тырю Н. зь Ліды.

Алесю З., Зымітру К. з

Мастоў.

Дар’і Л. з Смургонскага

раёnu.

Івану П., Андрэю Б.,

Вользе Ш. з Ваўкавыску.

Юр’ю М. з Кармянскага

раёnu.

Аўгініні С. з Калінкавіч,

Міхайлу К. з Турава,

Ірыне Ц. з Жыткавіч,

Аляксандру С. і Мікалаю

Ж. з Мазыра.

Аркадзю Л. з Жлобіна.

Валер’ю П. з Рэчыцы.

Андрэю Ч. з Рагачова.

Ларысе Р. зь Веткі.

Аўгініні Я., Даніле О.,

Сяргею Т., Аляксандру Л.,

Дзьмітрыю П., Уладзімеру

Б., Анатолю Л., Алегу М. з

Гомелю.

Ніне А., Сяргею А. з

Клімавічаў.

Мікалаю Д. з Асіповіцка-

га раёну.

Сяргею У. і Дзянісу Б. з

Бабруйску.

Дзянісу С., Леаніду Д.,

Канстанціну К., Аляксанд-

ру Л., Вользе С., Васілю К.,

Генадзю С. з Магілёва.

А таксама падпісчыкам

зь Менску:

А.К., А.Л., А.М., Аксане

С., Алене К., Аляксандру

З., Аляксандру П., Аляксан-

дру Х., Андрэю Р., Арка-

дзю С., Аўгену Р., Аўгініні

К., Артуру Я., Вадзіму К.,

Валеру Ш., Валянціну П.,

Вользе К., Ганьне К., Е.Л.,

Ігару Ж., Зымітру К.,

Зымітру Л., Лідзі К., На-

тальлі А., С., Сяргею К.,

Т.Г., Уладзімеру Дз., Яў-

гені Я., Івану Б., Крысыціне

М., Паўлу М., К.К., М.Б.,

Мікалаю Б., А.К., Але Г.,

І.М., Сяргею Ф., В.А., Усе-

валаду С., Уладзімеру Ц.,

А.Г., Тамары К.,

Дзьмітрыю І., Уладзімеру

М., Уладзімеру С., Л.І., Аў-

гену К., Аляўціне В., Р.Н.,

І.С., Л.В., П.Б., Канстанці-

ну Л., Івану К., Аліцы Ш.,

Зінаідзе К., Ю.Ш., Людмі-

ле Ц., Уладзімеру Г., Паўлу

К., Алесю Г., Сяргею М.,

Іне К., К.С., А.С., Веры С.,

С.Ш., Ірыне З., В.Г., Э.З.,

Мікалаю Ш., В.Ж., Міка-

лаю М., В.В., Натальлі Ш.,

У.З., Галіне С., Зоі М., Ана-

толю П., Мікалаю Ш.,

М.К., З., Віталю С., Свят-

лане Г., Н.Ш., Анатолю К.,

Юр’ю Я., Святлане Н.,

Віталю С., Канстанціну Ш.,

Валянціне Н., Тацянэ В.,

Ігару Б., Мікалаю А., Таця-

не В., Аляксандру М., М.А.,

Ірыне Ц., Аўгініні Ц., Эду-

арду К., Т.П., Дар’і В., Ге-

оргію Ш., Міхасю Б., Ігару

Г., Алене К., Радзіму Г., Ра-

ману М., Віталю К., Ганьне

Ф., В.Г., Маўлюдзе А.,

А.Е., Уладзімеру С., Свят-

лане К., Міхайлу А., Уладз-

імеру Б., Уладзімеру К.,

Тацянэ Р., А.Л., Т.К., А.Л.,

А.П., Аляксандру Ш.,

Мікалаю А., Паўлу Л., Але-

не Г., Т.Н., Вользе Д.,

Марыі В., Фёдару К., І.Н.,

Людміле І., Юр’ю Ш., Сяр-

гею К., Казімеру Г., Алене

М., Альберту А., Ціне П.,

Віктару М., Эльяшу Б.,

Алесю Ш., І.С., Тацянэ Б.,

Гэлена М., Г.С., Мікалаю

С., Аляксандру Г., Аўгенту

К., Аляксандру К., Андрэю

С., К.Д., Аляксандру С.,

Марыі К., Анатолю К., Ры-

гору Р., Н., Юр’ю Б., Мары-

не У., Аркадзю Б., Марыі

Б., Аляксандру Б., І.Я.,

Д.Т., Андрэю Ю., Сяргею

В., Маргарыце В., І.Г., Та-

цянэ К., Вячаславу Б., С.Р.,

М.С., А.М., Ю.П., Канстан-

ціну М., А.П., М.Л., В.Д.,

Зымітру С., Я.А., Б., А.К.,

Ю.Г., Святлане С., Аляк-

сандро К., Ларысе Д., Л.К.,

Зымітру В., Ю.Г., Марыі

М., О.С., Аксане С., Раг-

недзе А., Уладзімеру.

Рэшта съпісу ахвярадаўцаў

будзе друкавацца ў

наступных нумерах.

Чытачы, якія пералічылі

ахвяраваньні ў разылку

толькі на адзін месяц,

паклапаціцяся пра грошы

на выхад «НН» у

наступныя месяцы.

**Хто дасылаў
ахвяраваньні, але
не паведаміў адрасу**

Прабачце, што газэта

прыышла вам запозынена.

Рэч у тым, што вы

пераказалі ахвяраваньне,

але не паведамілі Рэдакцыі

адрасу адразу. А квітак

ахвяраваньня трапляе да нас

толькі праз 3—10 дзён.

**Вельмі просім чытачоў, якія маюць намер
ад Новага году чытаць «НН» у Інтэрнэце,
а не на паперы, таксама дасылаць прыватныя
ахвяраваньні з разылку 6000 на месяц з пазнакай:
«за Інтэрнэт». Бяз збору грошай газэце не
захаваць якасьці.**

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраціі «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Высланы на поўнач Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

У Сітне часам хочаща крыкнуць: «Няўжо тут насамрэч усё так кепска?!» І чым далей, тым часцей просіца на язык: «праклытае месца». Насельнікі вёскі ня вераць у Бога. Затое кожны, узняўшы палец угару, кажа: «Ёсьць жа нейкая вышэйшая сіла!» Тут свята вераць у порчу, сурок і чорную магію, тут уважліва чытаюць гараскопы на наступны тыдзень, спрабуючы разабрацца, у якім астрале супрацьстаяць адзін аднаму Ўран ды Юпітэр. Тут перакананыя, што на гары на ўезьдзе ў Сітна, дзе часцяком б'юцца машыны, чорт жыве. Але сапраўдны тутэйши бог існуе ў вадкім агрэгатным стане і мае моц

40 градусаў, а то і вышэй.

У навакольлі буяе распуста: да мужыкоў, якія адкрыта, на ўзор мармонаў, жывуць зь дзявома, а то й трима «жонкамі», тут ставяцца гэтак жа цярпіма, нават спачувальна, як і ў Эўропе да гомасексуальных шлюбаў. У ветрынскай спэцкамандатуры на сцяне дзялжуркі — трох фатадзымкі. За апошнія некалькі месяцаў у раёне знайдзеныя трупы трох дзяўчат, падазраваных у прастытуцыі на трасах. Нікога гэта не палохае й не выклікае чутак пра ма-

Сітна i

СЪЦІСЛА

«Народную волю» бяруць на змор

З студзеня міліцыянты Дубровенскагарайадзелу затрымалі на рапейскай мяжы ўесь наклад газеты «**Народная Воля**». Выданыя выдавалі праз суткі.

9 студзеня ў Рудні на беларуска-расейскай мяжы зноў затрымалі наклад чарговага нумару «НВ». Яго лёс на момант зданы нумару ня быў вырашаны. Рэдактар «НВ» Язэп Сярэдзіч звязнічаў зь лістом да Аляксандра Лукашэнкі з просьбай зьлітавацца над газетай.

Рэпрэсіі супраць камуністычных актыўістаў

Актыўіста ПКБ **Анатоля Ільінічыча** затрымалі ў Гомелі 31 снежня, калі ён раскладаў па паштовых скрынках газету «Товарыщ» і ўлёткі пра Мілінкевіча.

Калі Жлобіна 5 студзеня ДаІ затрымала аўтамабіль актыўіста ПКБ **Валера Рыбчанкі** і канфіскавала 10 800 каліндарыкі з выявай А.Мілінкевіча. 6 студзеня ДаІ затрымала ў Гомелі машыну **Андрэя Кары** і канфіскавала 20 тыс. аналагічных каліндарыкі.

На вырву, дык паторгаю

Аляксандра **Дўсленку**, прадстаўніка ініцыятыўнай групы А.Мілінкевіча ў Пінску, затрымалі 3 студзеня двойчы: сьпярша звязнавацілі ў фальшывым пасъедчанні, а потым запатрабавалі на праверку паперы. 4 студзеня яго затрымалі, звязнавацілі ў «антысантары»: падставай міліцыянты палічлі стол, кресла й паперы зьбіральніка подпісаў.

У Баранавічах 6 студзеня міліцыя правяла ператрус на кватэры **Уладзімера Гундары**, зьбіральніка подпісаў за А.Мілінкевіча, пры адсутнасці гаспадара: у яго забралі на экспертызу артэхніку паводле крымінальнай справы, распачатай у 2000 г.

Гундара падазраюць у крадзяжы.

4 студзеня ў Слуцку **Алу Пятрові** выклікалі ў міліцыю: начальніка ГРУУС цікавіла работа ініцыятыўнай групы А.Казуліна.

Студэнтаў Дзяржаўнага інстытуту кіравання й сацыяльных тэхналогій БДУ **Вольгу Штуцько** й **Антона Пагарыца**, актыўісткі групы А.Казуліна, 4 студзеня патярэздзіў на меснік дэкана па выхаваўчай работе, каб не зьбіралі подпісы ў студэнцкіх інтэрнатах.

Ініцыятыўнай групе **З.Пазнянка** 5 студзеня не дали зьбіраць подпісы ў пераходах калія метро.

9 студзеня ў Калінкавічах **Аляксей Маневіч** і **Дзяніс Рабянон**, зьбіральнікі подпісаў з групы А.Мілінкевіча, падалі скаргу раённаму пра-курору на міліцыянтаў: напярэдадні ўзброены аўтаматамі міліцыянты затрымалі іх, не зважаючы на пасъедчаныя Цэнтральныя баркему.

У Жодзіне

Жодзінскія ўлады 26 студзеня пастанавілі пазбавіць рэгістрацыі гарадку філію ТБМ. Афіцыйная падстава — адсутнасць юрадрасу.

У Светлагорску

Светлагорскі райсуд 30 снежня прысудзіў **Тэльману Маслюкову** штраф у 15 базавых адзінак (435 тыс. руб.) за парушэнне парадку распаўсюду друкаваных выданняў. 6 студзеня міліцыянты затрымалі сп.Маслюкова на вуліцы й канфіскавалі ў яго 297 асобнікі газеты «Рэгіянальная навіны» і 1289 навагодніх паштовак з віншаваннем ад А.Мілінкевіча.

4 студзеня ў судзе Светлагорску **Мікалою Міхалькевічу** прысудзілі штраф у 170 тыс. руб. за ўдзел 16 снежня ў Дні салідарнасці.

Палякам па шапцы

Галоўнага рэдактара часопісу «Głos znaid Niemna na uchodzstwie»

Анджэя Пісальніка й галоўнага рэдактара часопіса «Magazyn Polski» Андрэя Пачобута аштрафавалі 5 студзеня на 10 б.в. кожнага (290 тыс.) — за парушэнне парадку пе-рабывання ў памежнай зоне: 26 снежня іх затрымалі калія Сапоцкіна, што ў Гарадзенскім раёне.

Народны кантроль вочы коле

Актыўісты апазыцыі **Марыі Багдановіч** 5 студзеня пракурор Чыгуначнага раёну Гомеля Раманюк вынес афіцыйнае патярэджанне за абрауз судзьдзі: яе вінавацьця ў вырабе ўётак «Народны кантроль» з крытыкай судзьдзі Казачка, які аштрафаваў жанчыну за распайсюд улётак супраць росту плацяжоў.

Прафсаюз на «Азоце» запалохваюць

Актыўісты **Беларускага незалежнага прафсаюзу** з ААТ «Горадні-Азот» 5 студзеня паведамілі, што дырэктар прадпрыемства даў загад у 3-дзённыя тэрмін «вырашыць пытанні» з БНП. Начальнікі цэхай выклікаюць чальцоў прафсаюзу й прымушаюць пісаць заявы пра выхад з арганізацыі: у першы дзень заявы падалі 40 чалавек. Суполка БНП на «Горадні-Азоце» налічвала 800 чальцоў, а яе лідэр Сяргей Антусевіч карыстаецца такім аўтарытэтам, што яго абраў дэпутатам гарсавету.

І пасля гэтага ўлады будуць даказаць, што не ўцікаюць правоў прафсаюзаў.

Леванеўскі галадае

Валер Леванеўскі 7 студзеня аўвясыціў галадоўку пратесту: ён патрабуе адміністрацыі несправядлівія спагнаныні з боку адміністрацыі Івацэвіцкай калёніі — забарону на сустрэчу з сям'ёй, на перадачы й куплю-прадктай у турэмнай краме.

АШ

сатана

нъякаў. Кажуць, звычайная справа, «абадылі» кагосыці з дальнабойшчыкаў, вось тыя на зваротным шляху і расплаціліся.

Ад старасыці сіценцы звычайна не паміраюць. Вось толькі некалькі нядайніх выпадкаў.

Падчас сваркі 50-гадовы муж да съмерці зъбівае жонку; усю ў гузаках, съсінелую, яе паказываюць фэльчару: маўляў, упала з даху.

Пасля сумеснага з сужыцелькай, загадчай леспрамгасаўскай лазыні, распіцца «максімкі» мужык ідзе ў ту самую лазыню й

вешаецца на яе дзвіярох.

Хлопец зь дзяўчынай у вёсцы, падвыпіўши, выяжджаюць пакатаца на матацыкл. Ля моста праз Палату або разьбіваюцца насымерць.

Пажылая кабета атручваецца «максімкай». Афіцыйная вэрсія: *сэрца*.

Так, сэрца! Но менавіта «з сэрца выходзяць ліхія намыслы, забойствы, пералюбы, распуста, крадзяжы, ілжывыя съведчаныні, зънявагі, і гэта апаганявае чалавека» (Мацьвея 15:19—20).

Калі мы хочам выгнаць сатану з Сітна, з Полаччыны, з сэрца Беларусі ды з сэрцаў усіх беларусаў — tym, хто верыць у Бога й любіць сваю краіну, у 2006-м абавязкова трэба перамагаць.

в.Малое Сітна

Тут перакананыя,
што на гары на
ўезьдзе ў Сітна,
дзе часцяком
б'юцца машыны,
чорт жыве.

• • • • •

PHOTO BY MEDIA.NET

Дыяна Чаркасава і Ўладзімер Мялешка, маці і айчым забітай журналісткі Веранікі Чаркасавай, зачытваюць ліст ад унука Антона Філімонава, які знаходзіцца ў СІЗА па падазрэнні ў падробцы грошай. Раней Антона спрабавалі зьвінаваціць у забойстве маці.

Г'ю Грант загаварыў па-беларуску

Пры канцы году пабачыў съвет дыск «Любоў насамрэч».

Амэрыканскі і ангельскія акторы гаворачь у ім па-беларуску. Стары ро́кер-наркот, амэрыканскі прэзыдэнт, закаханая сакратарка й вынаходлівія дзеткі набылі галасы айчынных культурнікаў і грамадzkіх дзеячаў. Агучвалі карціну акторы Іван Шчытко і Юры Баранаў, драматург Анатоль Шурпін, «падарожнік-дылетант» Юры Жыгамонт.

Г'ю Грант прызнаецца ў каханыні голасам намесніка старшыні ПБНФ Аляксея Янукевіча. Кіраўнік праекту Франак Вячорка «засвяціўся» дубляжом порнаактора й кавалера-злётніка.

Хаця ня ўсе ўдзельнікі агучваныня прафэсійныя акторы, дубляж фільму атрымаўся надзвычай годным. «Мы падбіralі актораў згодна з узростам, харкатарам», — кажа Ф.Вячорка. Так, літаратар Сяргей Патаранскі, які быў гукарэжысрам, уклай у вусны свайго героя і ўласныя фразы, а журналіст «Свабоды» Ягор Маёрычык агучваў радыёжурналіста. Пераклад зрабіла выпускніца Беларускага ліцэю Наталья Базылевіч.

Ф.Вячорка кажа, што наступным беларускамоўным дыскам будзе фільм «Караль Вайтыла — гісторыя чалавека, які стаў папам».

Андрэй Расінскі

Съмерць на Каляды

28 сінегня пахавалі кіраўніка камітэтu архітэктуры й будаўніцтва Менгарвыканкаму Руслана Белагорца. Яму было 60 гадоў.

Р.Белагорцаў да 1989 г. працаваў у ЦК КПБ інструктарам аддзелу будаўніцтва і гарадзкой гаспадаркі, потым перайшоў у Дзяржбуд БССР. Атрымаўшы ў 2003 г. пасаду першага архітэктара Менску, ён з запалам узяўся піярыць горадабудаўнічую палітыку

ўлады. Пры ім началося будаўніцтва паркінгу на Нямізе ў гатэлю «Эўропа», быў зыншчаны дом па вул. Гандлёвой і дом Купалавай сям'і па вул. Румянцава.

Два гады дзейнасці Белагорца на пасадзе галоўнага архітэктара Менску пазначылі яго як адваката герастратага: у гэту эпоху стары Менск нішчылі так, як не руйнавалі з 1980-х. Ні палітычнага, ні мэральнага капіталу з сваёй дзейнасці Белагорца атрымаць не паспяеў.

В. а. галоўнага архітэктара Менску прызначаны Віктар Нікіцін.

Аркадзь Шапскі

ЦЯПЕР І ПА-БЕЛАРУСКУ!

Г'ю Грант
Лаям Нільсан
Колін Фірз
Лаура Ліннэй
Эмі Томсан
Алан Рыкмен
Кайра Найтлі
Марцін Маккатчэн
Біл Нойні
Роўэн Аткінсон

З 22 сінегня ў праекте "Любоў насамрэч" ўдзельнічылі анонімныя адузі!

Любоў насамрэч

Калядная романтычная камедыя

Ролі агучваюць: Аляксей Янукевіч, Юры Жыгамонт, Ягор Маёрычык, Юlia Чорнэя, Сяргей Патаранскі, Франак Вячорка, Юры Баранаў, Вераніка Пляшкевіч, Анастасія Салаўеўа, Іван Шчытко, Анатоль Шурпін, Аляксандра Еруженец, Ягор і Яўген Тойсыкі. Пераклад: Наталья Базылевіч. Рэжысэр: Сяргей Патаранскі. Кіраўнік праекту: Франак Вячорка

+375 291 6685821, koziel2005@mail.com

Курэйчык хоча «без палітыкі»

Андрэй Курэйчык сышодзіці са складу заснавальнікаў «Свабоднага тэатру». «Палітычны складнік праекту пачаў дамінаваць над культурным — матывуе крок драматург. «СТ неабходны шлях нармальнага супрацоўніцтва з усімі тэатрамі, а не маргіналізацыя і сэктантства».

Адзін з заснавальнікаў СТ Мікалай Халезін называў заяву Курэйчыка кур’ёзам. «Нельга выйсці з праекту, калі ў яго не ўваходзіў. Ку-

рэйчык быў толькі сябрам журы падчас конкурсу, а далей працы ня вёў».

Рэжысэр праекту Ўладзімер Шчэрбань кажа шчырэй: «Мы творым акутальны, агрэсіўны і андэграўндны тэатар. П'есы Андрэя Курэйчыка акадэмічныя й кансерватыўныя. Няма палітычных чыннікаў — мы займаемся тэатрам, паставілі трэя новыя п'есы і ладзім майстар-клясы».

Андрэй Расінскі

2005-ты кінагод запомніца «Кінг-Конгам», «9-й ротай» і «Колерам каханьня». Піша Андрэй Расінскі.

Кінг Конг супраць савецкіх дэсантнікаў

Распачаты III эпізодам «Зоркаўых войнаў» год завершыўся анархісцкім бунтам «Кінг Конга». Малпа прынесла трохміф хулігану Пітэру Джэксану. Новазляндзкі самародак, які пачынаў з трэшу, пасыля «Уладара пярсыёнкай» трывала заняў гаівудзкую кінавяршню.

Іншыя рэжысёры таксама «выпісалі» імпэрыям. «Браты Грымы» Гіліяма патапталіся па «стабільнасці і парадку», а паэтычнае анімэ «Хадзячы замак» Міядзакі працягты антываенным духам. У недаацэненай «Вайне сусъветаў» Сыпілбэрга трохміфуюць годнасць асобы й сямейныя каштоўнасці. І толькі «Горад грехоў» Робэрта Радрыгеса, стылёвы й чорны, захлынаеца індывідуалізмам, трывъ-

ніць кашмарамі коміксаў і шакуе съмерцю.

Мінулы год быў адметны таксама вяртаннем Джор-

джа А.Рамэра да культавай зомбі-сагі. «Зямля мертвых» здымалася пад дахам студыі «Юніверсал», што съедчыць пра трансфармацию пэрыфэрыйнай раней тэмы ў мэйнстрым.

У расейскае кіно вярнуўся імпэрскі дух. А калі ўлічыць, што імпэрыя сканала 15 гадоў таму, самі разумееце, чым гэты дух съярдзіць. «Стацкі саветнік» — сапраўды зъярцьвелая карціна, герой якой дзеянічаюць па канонах фільму жахаў. «Фрата» — імпэрская мітаворчасць. Нават такі ўнікальны жанр, як дакумэнтальная фікцыя («Першыя на Месяцы» Аляксея Фядорчанкі) прасякнуты тугой па сталёвой эпосе.

Калі расейцы мроілі сваю былую веліч, то эўрапейцы разьбіralіся з каляніяльным мінулым. Страхі французаў абыграны ў камэрцыйнай «Імпэрыі ваўкоў», у якой злы паліцыянт зынічнае турацкіх тэрарыстаў. Блізкую

тэму ўзынімае і абсалютна некамэрцыйны аўstryец Міхаэль Ханэке. Сваімі стычнымі 15-хвілінімі кадрамі ён дасыледуе ў «Стонім» каляніяльную віну і сон посткалянільнага сумлення.

Посткаляніяльны ў сваім духу і найлепшы беларускі фільм мінулага году — стужка Аляксандра Канановича «Колер каханьня». Вадэвільная лёгкасць ка-роткай стужкі складаецца з прыколаў нашай стацыі, шматмоўя, съпеву Вольскага, каляровага Пятра Юрчанкова-малодшага, ляту-чай каровы і г.д. Усё разам гэта съвежа і ў кантэксьце.

Агульная ж колькасць беларуская кінапрадукцыі заслаеца мізэрнай. Летасць у Беларусі было створана ўсяго 2 поўнафарматныя фільмы.

Ларыса Геніюш

Жыць для Беларусі

Збор рапортаву

Беларускі Музычны Архіў

Наш пляцдарм у Эўропе

Нішто іх не тримае беларусамі — толькі гонар. Зыміцер Дзядзенка — пра беларусаў Беласточчыны.

Галоўны рэдактар беластоцкай газеты «Ніва» Яўген Вапа кажа, што раней Польшчай кіравалі «левыя» беларусы, а цяпер пачынаюць кіраваць беларусы «правыя»: «Бацька Цімашэвіча родам з-пад Ваўкавыску, у Квасынэўскага маці з Глыбоччыны. Сям' я сёньняшняга прэм'ера Марцінкевіча — з Усходняй Беларусі. Бацька Качынскіх

працаўваў на чыгуцьці ў Баранавічах. Яшчэ Пілсудзкі казаў, што палякі ня ўмейуць кіраваць Польшчай». Але, паводле Вапы, беларусам Польшчы ніякай карысці ад такой «беларускай» улады німа.

Беларускую мову ў Беластоку можна пачуць яшчэ радзей, чым у Менску. У вёсках на Падляшшы яна гучыць. Аднак беларускія

вёскі тут нешматлюдныя: жывуць пераважна старыя. Гісторык Яўген Мірановіч кажа: «Сапраўдных гаспадароў, фэрмэраў — адзінства на вёску».

У суседніх з беларускімі польскіх гмінах насельніцтва больш, і працент маладых там большы. Мірановіч лічыць, што прычынай ёсьць палітыка, якую праvodзілі польскія ўлады ў 1970-х: «На 1000 жыхароў усходніх гмінаў інвестыцыі у будаўніцтва дарог, разьвіццё адукацыі, мэдыцыну — было ў 3—4 разы менш, чым у заходніх гмінах ваюводztва. Таму і людзі заставаліся, дзе былі дарогі, умовы для жыцця, месцы для працы».

Беластоцкая мімікрыя

У гарадах беларускай мовай публічна не карыстаюцца — каб не вылучацца з асяродзьдзя. Пісьменьнік Сакрат Яновіч кажа, больш даймае неталерантнасць навакольных, чым асыміляцыйныя працэсы: «Калі я ў Варшаве ці Шчэціне, я ня думаю, што я беларус. А Беласток — горад вельмі халопскі. Гэта неталерантны, ультракаталіцкі горад».

Яўген Вапа больш радыкальны: «Талерантнасць у нас такая: твая беларускасць можа быць толькі справай прыватнай. А беларуская меншасць хоча быць гаспадарамі на сваёй зямлі. Мы такія ж грамадзяніне гэтага краю. Трэба, каб людзі адчуць, што беларуская мова можа быць ня толькі хатній, але і публічнай».

Няма салідарнасці ў бе-

ларускім асяродзьдзі. Дэпутат сойму ад «Лявіць» Яўген Чыквін лічыць, што нацыянальныя праблемы хвалнююць толькі інтэлігэнцыю: «Тыя, хто называе сябе «рускімі» ці «тутэйшымі», ня хочуць адрознівацца ад навакольных. Польская культура больш выгадная. Беларускасць — гэта стыгмата, яе хаваюць як фізычнае калецтва». Зрэшты, такая мімікрыя многім усё адно не ўдаецца: Я. Чыквін кажа, што ў дэпутацкай работе сутыкаўся з выпадкамі звальнення з працы па нацыянальных і рэлігійных прычынах — і ў 1990-я, і цяпер. Зы іншага боку, дэпутат бачыць у гэтай сітуацыі й віну саміх беларусаў: «Мы занадта схільныя падкрэсліваць сваю асаблівасць і замыкацца ў сваім коле».

Скончыліся «тутэйшыя»

Перапіс 2002 г. адзначыла паказаў 46 тыс. беларусаў на Беласточчыне ды 5 тыс. далей у Польшчы, але гісторык лічыць, што сама менш іх мусіць быць 200 тыс. «Маркерам» беларусаў раней выступала праваслаўё. Прафэсар Мірановіч кажа, што сацыялягічныя дасьледаванні несуцяшальныя: 75% праваслаўных беларусаў у вёсках называюць сябе палякамі. У 1983 г. былі іншыя лічбы: 30% праваслаўных назваліся палякамі, 40% — «рускімі» («рускай веры») і 27% — бе-

Беларускамоўныя рок-гурты

У Падляшшы іх троі — «ZERO-85», «RIMA» і «5SET5». У сярэдзіне 90-х было іх болей — тады шмат на каго паўплывала «Басовішча» і беларуская незалежнасць. Першымі, хто запісаў свой матэрыял і паспяхова гастроліраваў, былі хлопцы з «Rock Farmacy Braha» ці праста — R.F.BRAHA.

ларусамі. Цяпер дасьледаваны Інстытуту сацыялёгіі паказалі, што адсотак «беларусаў» захаваўся, затое зынкла катэгорыя «рускіх», «тутэйшых», яны далучыліся да «польскай культуры».

Апроч таго насельніцтва папросту мяняе веравызnanье. У мяшаных шлобах вянчаюцца ў царкве, дзяцей хрэсціць у касцёле.

На будучыню гісторык глядзіць досыць пэсымістычна. Пэсымізм падмацоўваеца адсутнасцю беларускамоўнай систэмы асьветы, систэмы культурных устаноў: «Думаю, зъмены, якія ідуць цяпер, скончацца на працягу аднаго-двух пакаленняў». Застанецца жменька інтэлектуалаў. Але гэта будзе лёс эмігранцкай супольнасці, якая будзе пастаянна між сабой сварыцца: усе эмігранты сварацца».

«Пятая калёна» Лукашэнкі

Пачуцца эмігрантам на радзіме, у краі, дзе жылі твае бацькі й дзяды, — кройдна й абразылва. І над-

зей на паляпшэнне стану рэчаў праф. Мірановіч ня бачыць.

Лідэраў беларускага руху ў Польшчы прыгніла крымінальная справа, паводле якой пад съледствам апынулася Праграмная рада тыд-

«У нас бачаць частку народу, які выбраў Лукашэнку».

нёвіка «Ніва». Іх абвінавацілі ў грашовым малярстве. Такі вынік глядзіцца вельмі кандрасна на фоне таго, што атрымалі падчас уступлення ў ЭЗ іншыя мянішыні — нямецкая (яна мае нацыянальнае самакіраванне ў гмінах, падтрымку з боку Нямеччыны), літоўская. Яўген Мірановіч прыводзіц іх як дадатны прыклад міждзяржаўнай супрацы: «Вялікай пашанай яны карыстаюцца пры дачыненьні паміж дзяржавамі: мы будзем, маўляў, спрыяць вашым, а вы — нашым! Тоё

самае і з украінцамі: яны чasta зъяўляюцца пасрэднікамі ў міждзяржаўных контактах». Але сёньняшня беларуская дзяржава мае асаблівія нацыянальныя ды палітычныя погляды. Расплачвацца за гэта даводзіцца беластоцкім беларусам.

«Нас успрымаюць як прадстаўнікоў нацыі, якая пайшла ў нейкі іншы бок. У нас бачаць частку таго народу, які выбраў Лукашэнку», — канстатуе Я.Мірановіч. Апошнім разам «пятую калёну Лукашэнкі» спрабавалі «приціснуць» у сувязі са скандалам вакол Саюзу палякаў Беларусі. Беларуская супольнасць у Беластоку выказалася ў падтрымку Анжалікі Борыс (у тым ліку і ў «Ніве»), але некаму гэтага падалося замала. Патрабавалася дэмантрацыя ляльнасці — публічныя лісты з пратэстамі.

Многім гэта нагадала павенныя гады. Першы рэдактар «Нівы» Георгі Валкавіцкі прыгадаў, як польскія

Інтэрнэт-бібліятэка «Камунікат»

Інтэрнэт-бібліятэка «Камунікат», створаная беласточанінам Яраславам Іванюком, на сёньня з'яўляшчае 500 кніг. Яраславу Іванюку 36 гадоў, ён скончыў гістарычны факультэт Варшаўскага ўніверсітэту. Працуе журналістам на радыё «Беласток», дзе вядзе праграму «Пад знакам Пагоні». «Камунікат» пачынаўся з інтэрнэт-версіі бюлетэню «Камунікат» Беларускай рэдакцыі радыё «Паленія». Над проектам ён працуе сам адзін. Бібліятэка ляжыць на бясплатным сэрвэре (kamunikat.fontel.net), які прадставіў сябар Рады БНР Уладзіслаў Яндзюк. Самай папулярнай кнігай мінулага году на гэтай нэт-палічцы стаў «Кансыпратар беларускі». У першы дзень ён прыцягнуў 600 наведальнікаў, у другі — тысячу з гакам! Нават Бі-Бі-Сі разъясняціла лінк, што тут можна знайсці такую кнігу. Во, аказваецца, якая літаратура людзям у Беларусі патрэбная!

Працяг на старонцы 18.

Бяз грыфу сакрэтнасці

Віктар Стакхвюк
зь Беластоку надаў
Беларусі статус
марской дзяржавы.
Піша Руслан
Бацянкоў.

Лёс зьевёў мяне зь Віктарам Стакхвюком, амаль што легендай у беларускім падляскім асяродку. Сябра «Салідарнасці», бізнесмен, падводнік, мастак, паэт, селянін, гаспадар. Шмат чым славуты гэты 57-гадовы ўраджэнец Трысцянікі, але найперш — суаўтарствам у спробе з дапамогай Польшчы надаць Беларусі статус марской дзяржавы.

«Гэта было шаленства, але мы зрабілі прэцэдэнт: у сярэдзіне 90-х у Ахоцкім моры плаваў першы карабель пад бел-чырвона-белым сцягам — «Гайдук», і капітанам яго быў беларус Яўген Гнацюк з Падляшша, — распавядае Стакхвюк. — Усё пачалося з I з'езду беларусаў съвету ў ліпені 1993 году. Да мяне падышлі беларусы з Далёкага Ўсходу, і Мікалай Санасёў з Камчаткі, што называецца, падсунуў гэтую ідэю. Мне яна спадабалася».

Потым з нагоды Дня незалежнасці ў Варшаве быў шыкоўны прыём, які дала беларуская амбасада. Там, паводле слоў Стакхвюка, «быў амаль увесь урад

Польшчы». Дзякуючы аднаму з журналістамі, мой суразмоўца пазнаёміўся з тагачаснымі міністрамі транспарту і марской гаспадаркі. «Я маю квоту на мінтай у Ахоцкім моры» — «Заўтра а дзявятай раніцы ў мaim кабінэце». На тым і дамовіліся.

«За 15 хвілінаў я расціпісаў яму ўвесь праект, і ён павертыў», — кажа ўзрушаны Стакхвюк. Далей была фірма «Грыф» са Шчэцінай і 5 адсоткаў удзелу Стакхвюка ў справе. Некалькі год «Гайдук» з польскай камандай, але пад бел-чырвона-белым сцягам, лавіў мінтай дзеля дзялішай перапрацоўкі ў філей. «У жніўні 95-га я

лётаў туды падчас зъмены экіпажу — 102 чалавекі. Гэта быў цудоўны час. На жаль, квота была невялікая — 3,5 тыс. тон, мы толькі пакрывалі выдаткі, а маглі лавіць удвая болей», — успамінае Стакхвюк.

Карабель прадалі канадцам, потым яго купілі рапсіцы. І цяпер ён нібыта яшчэ на вадзе.

«Шчыра кажучы, я не цікавіўся, што было далей. Маёй сувядомасці хапае таго, што гэта быў першы карабель, які плаваў пад бел-чырвона-белым сцягам і быў занесены ў сусветны рэестар для плавань-

Працяг на старонцы 18.

Наш пляцдарм у Эўропе

Працяг са старонкі 17.

банды палілі ў той час беларускія вёскі, змушаючы жыхароў выяжджаць за ўсходнюю мяжу. Дзе беларусаў было шмат і жылі яны кампактна, там чапаць баяліся. А дзе няшмат, дык выразалі, часам цэлымі вёскамі.

Вечер з Усходу

Атаясамлівацца зь Беларусью Лукашэнкі беластоцкія беларусы ня хочуць, але надзеі на рэнэанс нацыянальнага руху звязываюць зь беларускай дзяржавай. Беларускай па духу.

Ці пярайдзена мяжа, за якой німа вяртання да паўнацэннага жыцця беларускай меншасці на Беласточчыне? Ці ўсё ж дапамогуць ёймагчымыя дэмакратычныя зымены ў Беларусі? Пачуўшы гэтае пытаньне, прафэсар Мірановіч съмлечца: «Гэта футурыстычнае пытаньне, бо не відаць, каб у Беларусі былі нейкія зымены. Але гэта напэўна будзе вялікая надзея! На пачатку 1990-х людзі вучыліся беларускай мове, бо была суседняя краіна Беларусь». Горадня — за 60 км: гадзіна дарогі! Можна было паехаць туды, пагля-

дзець і вярнуцца назад. Людзі адчулы, што мінуў Савецкі Саюз, што мяжа адкрыта. І сотні, тысячы людзей прыяжджалі. Мышкі даляраў укідавалі ў Беласток! Гэта азначала новыя будынкі, новыя прадпрыемствы. Беласток квітнеў: за пару гадоў ён расцясьціў, як сад вясной. Людзі адчуvalі, што ёсьць суседняя краіна і ад гэтага ёсьць карысць».

Цяпер беларуская мешчанія на Беласточчыне не займаецца пражэктёрствам — яны рэалісты. Яны хочуць жыць у эўропейскай краіне, але ведаюць, што належнае жыццё ім можа гарантаваць толькі дэмакратычная Беларусь па той бок мяжы. Я.Мірановіч кажа катэгарычна: «Людзі слабыя ўцякаюць зь беларускага асяродзьдзя. Застаоцца тыя, каму ўжо гонар не дазваляе кудысьці пайсці. Нішто іх не трymае — толькі гонар».

Зона року

«Шараговы паляк ведае пра беларускую музыку болей, чым шараговы беларус — пра польскую», — мяркве Стэл (Лукаш Стэпанюк) стваральнік польскамоўнага сайту пра беларускі рок. У студзені рок-«Зона» (www.zona.by.prv.pl) спрапоўляла своеасаблівы юбілей — 20000-ае наведваньне. Лукаш некалькі гадоў вёў музычныя праграмы на беластоцкім беларускамоўным «Радыё Рацыя». Калі радыё зачынілася, адчую патрэбу зрабіць сайт. Ён таксама грае ў некалькіх музычных праектах. Зь ягоных словаў, у жыцці яго цікавяць толькі дзіве рэчы: дзяўчата й беларуская музыка.

«Басовішча», найбольшы фестываль беларускага року, адбываецца ў Гарадку.

Бяз грыфу сакрэтнасці

У беларускім руху застаюцца дужыя

Афіцыйная статыстыка польскай беларушчыны не натхніе. У Беластоку толькі крыху больш за 70 дзяцей вывучаюць беларускую мову пры афіцыйным беларускім насельніцтве каля 7 тыс. чалавек. Між іншым, у Сайнах, дзе пражывае літоўская меншасць, на роднай мове вывучаюць біяларэйко, хімію і «нават фізкультуру».

Паводле апошняга перапісу, толькі 48 тыс. беларусаў назвалі сябе беларусамі, а 85 адсоткаў праваслаўных запісалі сябе ў палякі. «Людзі слабыя ўцякаюць зь беларускага асяродзьдзя. Застаюцца тыя, каму ўжо гонар не дазваляе кудысьці пайсці. Нішто іх не трymае — толькі гонар», — кажа прафэсар Яўген Мірановіч зь Беластоцкага ўніверсітэту.

Працяг са старонкі 17.

ня ў Сусьеветным акіяне. Гэта гісторыі ня выкрасліш, Беларусь ёсьць марской дзяржавай. Уладальнікам «Гайдука» была Польшча, але гэта ня мае ніякага значэння», — падкрэслівае Віктар Стакенюк. Станіслаў Шушкевіч, які

да студзеня 1994 году быў намінальным кірауніком Беларусі, сказаў мне ўжо ў Менску, што ня памятае такой гісторыі, але дапускае, што так яно і было насамрэч: «Не могу адказаць, ці заключалася нейкай дамоўва, аднак у любым выпадку карабель калі і плаваў, дык безь мяне. Вы ж ведаецце, як яно ўсё абырнулася...»

Маленькая скварачка ў вялікай кашы

Так называюць сябе праваслаўныя Беласточчыны. Яны могуць стаць рошчынай вялікага беларускага праваслаўнага адраджэння. Калі не распусьцяцца ў «праваслаўнай польскасасці». Рэпартаж зь Беластоку—Супрасль—Равалоў **Андрэя Скурка.**

Архімандрыт за рулём

«У вас съятарства расслабленае, разълененае, — кажа настаяцель Супрасльскага манастыра архімандрит Гаўрыла. — А мы тут мусім штодня змагацца. За кожную душу!» Айца Гаўрылу выклікалі ў Варшаву, і абяцанае інтэрвю адбываецца між Супрасльем і Беластокам на хуткасці 80 кіляметраў за гарадзіну.

«Колькі ў вас манахаў?» — «Вясная тайна! Скажаш мала — будуць думаць, слабое праваслаўе, скажаш многа — недругі задумаюцца». У прымуржаных вачах айца Гаўрылы бліскае іронія: «Вось колькі летась у вас на Гарадзеншчыне новых съятароў з'явілася ў прыходах? Ня ведаш? А мы ведаем! У нас выведка — як у Ватыкану. Іначай тут няможна!..»

Архімандрит дамчай мяне да Беластоку за пятнаццаць хвілін. Аўтобусам ехачь хвілінаў сорак. Праўда, палову часу займае дарога праз сам Беласток. Горад запамінаеца багацьцем перадвыбарнай рэкламы: Польшча перажыла прэзыдэнцкую і парламэнцкую кампаніі. Ды што горад — каляровыя ўлёткі з тварамі кандыдатаў расклесныя нават у лесе на дрэвах уздоўж шашы.

Найбольшая съятыня Падляшша, Супрасльскі манастыр, стаіць водзаль мястечка. Музыка старой архітэктуры,

**Праваслаўе на
Падляшшы не
такое, як у Беларусі.
На фота: сучасная
царква ў Гайнайцы.**

Чаму цяпер не будуюць так прыгожа? І адкуль у продкаў была такая яснасць стылю? Мо папросту «Руское Радио» ня слухалі?

Дыямант манастыра, Дабравешчансскую царкву, зьнішчаную ў вайну дазваньня, пачалі адбудоўваць дваццаць гадоў таму. Беларускі ўрад у пачатку 1990-х выдатковаў на съятыню 200 тысяч штук цэглы і 500 м³ граніту. Першы камень у падмурак закладаў тагачасны япіскап беластоцка-гданьскі Сава, цяпер мітрапаліт Польскай праваслаўнай царквы. Сённяня сястра Сынкавіцкай і Маламажэйкаўской цэркваў падпірае неба магутнымі вежамі. І яшчэ на дваццаць гадоў рэстаўратарамі досьць працы ў Супрасльі — левае крыло манастырскіх будынкаў пакуль цалкам нежылое. Вакол мітусіца работнікі. На пажухлай восеньскай траве стаяць дзве цыбу-

«У нас выведка — як у Ватыкану. Іначай тут няможна!...»

лепадобныя макаўкі, абабітыя медзьдзю.

Уланская бабка

Застаць у манастыры ка-госыці з начальніцтва ўдалося ня зь першага разу. Пасля працяглых званкоў дзвіверы манастырскай прыёмнай адчыніла кабета. Сталая, у белым кухарскім халаце. «Архімандрыта няма. І нікога няма. Зымітраўская субота — дык яны на могілках усе». Чакаючы прыёмнае гадзіны, туляюцца Супрасльяй. Золкая раніца. Над комінамі съцеляща ўтульная восеньскія дымы. Акуратная абрашываныя хаткі, ружы ў палісадніках, на кожнай брамцы — надпіс: «Uwaga, ostry pies». Нават калі той «пес» — кату па пяту.

Супраслья патроху ператвараеца ў курорт. Экалагія і дух вабяць сюды прыезджых з Варшавы: квадратны мэтар зямлі тут каштус, нібы ў сталіцы. Дзе-нідзе на вуліцах відаць указальнікі: «Найманьне пакояў». Праўда, турыстычная інфраструктура толькі ў плянах. Яна мусіць паўстаць у наступныя дзесяць гадоў на гроши Эўразіязу. Пакуль жа а восьмай ранку ў мястечку няма дзе дзеца. Адзіны заўважаны «Бар» працуе ад 11-й. І прэзэнтуе «рэгіянальную кухню». Страва дня — «бабка бульбяная, уланская».

У шапіку з прэсай, побач з рэспектабельнымі «Газэтай Выборчай», «Жэчпастолітай», ляжыць «Наш дзеньнік», газэта праварадыкальной Лігі польскіх сем'яў. Гэтая газэта

Як сяляне—
беларусы пад
Беластокам
прыстасаваліся
да жыцьця
ў Эўразьвязе.
Рэпартаж Руслана
Равякі.

Калгасны заробак 500 эўра

Сельская гаспадарка Польшчы адрознівалася ад нашай нават за савецкім часам — у Польшчы сялянаў не заганялі ў калгасы. Пасль таго, як Польшча ўвайшла ў ЭЗ, вёска яшчэ больш аддалілася ад беларускай. Сельска-гаспадарчаму вытворчаму кааператыву «Рольмак» у Мякотцы — ужо 40 гадоў. Але дзякуючы намаганням старшыні праўлення кааператыву Віктара Рэнта гаспадарка набыла новы выгляд.

Сп.Віктар заяжджае па мяне а сёмай раніцы на наўюткай «Шкодзе-Актавіі». Машына не раўня беларускім калгасным «Нівам». Аб'яджджае гаспадарку, і пан Віктар распавядае пра кааператыву, праблемы ды новыя магчымасці, што зьявіліся пасль ўваходу ў Эўразьвяз.

«Рольмак» мае 2054 га зямлі, раскіданых у карэнна беларускіх гмінах Нараў, Чыжы і Гайнайка. У Чыжах былі падпісчыкі яшчэ той, дасавецкай «Нашай Нівы». 1600 га выкарыстоўваеца як ворнія землі, 300 га — як пашы і лугі. Пад збожжам штогод засяваеца 1000 га, кукурузай — 400 га, цукровымі буракамі — 175 га. Дзяржава і ЭЗ датуюць ячмень, жыта і кукурузу.

Эўрапейскія цэны, эўрапейскія заробкі

Зямля ў Польшчы дарагая. 1 га на Беласточыне пазалетаць каштаваў 4000—5000 даляраў. Надзелаў ніхто не прадае. Пэнсіянэры, якія самі ня могуць абрабляць зямлю, здаюць надзелы ў арэнду

буіным гаспадаркам.

Мы спыняемся каля вялізных — больш за 2 м — купаў цукровых буракоў. Яны цягнуцца абарападарогі на кіляметар. «Найлепшыя землі, — кажа сп.Рэнт. — Сёлета, хто пасадзіў бурак, добра зарабіў — эўрапейскія цэны гэтаму спрыяюць».

На полі грукоча нямецкі камбайн, недалёк чакаюць загрузкі два грузавікі. «У вас у Беларусі, відаць, ужо ўсе буракі выканалі», — больш съцвярджае, чым пытае пан Віктар.

Сёння [8 лістапада] у Беларусі, магчыма, усё выканала, але ў гэты дзень нашыя калгасынікі больш пахмяляюцца, чым працуюць. Дый капаюць у нас больш рукамі. Польскія сяляне працуюць у некалькі зъменаў. Тыя, што на полі, працеваляті ўначы, і цяпер чакаюць зъмены.

Перапрашаючы за нахабства, пытаюся пра заробкі. Тыя, якіх бачылі мы на полі, штомесяц зарабляюць 500 эўра, — чую ў адказ. Г.зн. мільён трыста тысяч рублёў на беларускія.

Зернем топяць печы

У кааператыве — 124 асобы. Зь іх 14 працуюць наймітамі, на падставе дамовы, астатнія — чальцы кааператыву. Гаспадарка прадукуе за год прыкладна 7000 т цукровых буракоў, 4000 т збожжа і 2000 т кукурузы.

Цэны пайшлі долу па ўсёй Эўропе. У некаторых гаспадарках у гады перавытворчасці рэнтабельна выкарыстоўваеца зерне як паліва. У

За што атрымліваюць даплаты польскія сяляне?

За экалягічна
чыстае

гаспадаранье, без
азотных угнаенняў.

За касьбу паслья 1
ліпеня.

За касьбу касою (!).

За пераход на
нясельскагаспадарчую
вытворчасць.

На адной
Гайнайшчыне
цяперака 37
фірмаў, што
не ўжываюць
азотных
угнаенняў.
Яны замяняюцца
натуральным
гноем з-пад
авечак.

.

Польшчы ўжо прадаюцца песьчы, што працуюць адмыслова на зерні.

Плянуеца, што да 2007 году ўся сельская гаспадарка Польшчы будзе скарыстоўваць 5% натуральнага паліва. Пачулі пра гэта ў нас, з нашымі мільёнамі зерня, што збіраюцца штогод, як апошні раз, быццам бы напярэдадні сусветнай паводкі.

Кіраунік «Рольмаку» таксама падумвае пра набыцьцё такоі печы. Але пакуль што гаспадарка атрымала крэдыт на восем год на пакупку прэса для саломы.

Гной пад норму

Мы едзем далей. Сп.Віктар расказвае пра дапамогу ад Эўразьвязу, адрасаваную польскім земляробам. Датацыю ў 300 тысяч злотых (75 тысяч даляраў) можа атрымаць любая гаспадарка. Для малой фірмы гэта добрыя гроши, а для вялікай — ня гэтак і шмат. Да таго ж дзеля атрымання трэба выконваць шматлікія экалягічныя патрабаванні. Асабліва складаныя яны для тых, хто займаецца жывёлагадоўляй: кожная сівіньня, карова ці авечка прывязваеца да зямлі. Эўразьвязам прызначаны нормы угнаенняў на плошчу ворыва — 170 кг азоту на гектар. Таму вялікіх сівінко-комплексаў, як раней, ня створыш, бо патрэбна мець да кожнай галавы адмысловую колькасць зямлі.

Сп.Рэнт кажа: «Праз гэта можам трymаць толькі 650 сівінаматаў ды 40 тысяч бройлероў кур. Аднак можна

падляскі нумар

падпісаць дамову з суседзямі, дробнымі земляробамі, што будзеши вывозіць угнаеные да іх. З 1 сінежня да 1 сакавіка гной на палі вывозіць нельга».

Мы праяжджаєм празь дзіве закінтыя, але не занядбаныя на выгляд фэрмы. Рэнт паказвае мне на іх і кажа: «Гэтыя будынкі таксама нашай гаспадаркі. Засталіся з далёкіх часоў. Думаю прадаваць каму. Пакуль зредчас тримаю там парасят перад продажам. Цяпер, каб мець фэрму, трэба мець зямлю. Але зь іншага боку — гэта добра. Такая акалічнасць стрымлівае вялікія замежныя фірмы ад прыходу на польскі рынак».

Сьвіней жыўцом гаспадарка «Рольмак» прадае ў Калінінград і Украіну. Дзеля гэтага прыяжджалі на фэрмы вэтэрнарыя дактары з тых краін, аглядалі гаспадарку й выдалі дазвол. «Зъ Беларусью цяжэй. Вэтдактары патрабуюць вакцынацыю такімі прышчэпкамі, якія ў сьвеце кінулі рабіць гадоў 25 таму. Да таго ж на мяжы трэба, каб жывёла адбыла 20 дзён карантыну. Ніводзін бізнэсовец ці гаспадар гэтулькі часу трymаць на граніцы жывёлу ня будзе».

У гэты час машынаю праяжджаєм празь невялікае мястечка. Прыйбаныя падворкі з хвоямі і мохам. Пафарбаваныя дагледжаныя хаты. Паўсюль добрыя плот, а каля брамак — лавачкі. Пасярод сяла, наўзбоч дарогі, здалёк бачна вялікая праваслаўная царква.

Лаўцы курэй

Пад'яжджаєм да фэрмы, дзе гадуюцца куры-бройлеры. Пляц з будынкамі агароджаны жалезнымі плотамі. Каля ўваходу ля возу завіхаецца музык. Укладае на воз звязаныя куры. Апрануты, як на Берасцейшчыне, не адрозніць. Побач — двое падлеткаў: дзяўчына і хлапец. Іх ужо цяжка ўявіць пасярод нашай вёскі.

Бройлерай жыўцом забіраюць фірмы, якія займаюцца боем, перапрацоўкай і фасаваньнем. За птушкай увечары прыяжджаюць адмысловыя машыны. Ранкам машыны павінны зьяжджаць. Каб налавіць птушку, «Рольмак» наймае мясцовых сялян, якія прыходзяць на ноч. Аплата цікавая: за 1000 злодуленах кур — шэсцьць аддаеца чалавеку.

Чалавек, якога мы пабачылі, мае шмат дзяцей. Тому заўсёды з ахвотаю прыме ўдзел у начных ловах, беручы з сабою яшчэ колькі сваіх малых — сям'ю карміць трэба.

Фірма кошыкі пляце

Малыя польскія гаспадаркі цяпер на мінусе. Атрымліваюць праграмы і даплаты ад Эўразіязу на стварэнне нясельскагаспадарчых прадпрыемстваў. Шмат хто з малых гаспадарак пачынае займацца агратурыстыкай ці нават пляценынем кошыкаў з лазы — хто што прыдумае. Дзякаваць Богу, а знаходжанье побач Белавежы гэтamu спрыяе.

Тыя самыя даплаты ажывілі экалягічнае гаспадаранье на Гайнаўшчыне. Цяперака такіх гаспадарак тут 37. Галоўныя ўмовы: не прымяняць азотных угнаенняў. Яны замяняюцца натуральным гноем з-пад авечак. Засяўющца, а пасля вывораюцца бабовыя культуры, што зъмяшчаюць у сабе шмат азоту. Кошты на прадукцыю з экалягічнай гаспадаркі ў разы вышэйшыя.

Віктар Рэнт мае асабістыя 7 га зямлі, што засталіся па бацьку.

— Тамака вяду экалягічную гаспадарку, за што даплачваеца 700 зл. на га. Займаюся бортніцтвам — прадаю мёд. Яшчэ атрымліваю грошы за экспансіўнае гаспадаранье на лугах. Гэта значыцца, што касіць сена на лугах патрэбна пачынаць не раней 1 ліпеня.

Апошнія даплаты падзяляюцца яшчэ на тое, косіш ты адзін раз ці 2 разы (800 злотых). Калі косіш касою, яшчэ большыя надбайкі. Сена, дарэчы, пан Рэнт збіраеца выкарыстоўваць як паліва. Бо жывёлы мала, і сена нямашака куды падзець. Але яго нарыхтоўваюць, каб атрымліваць датациі.

Каб атрымліваць тыя даплаты, трэба выконваць пэўныя ўмовы. Касілка павінна касіць ад сярэдзіны, а не па коле — каб засталіся жывыя зайцы і курапаткі, што хаваюцца сярод травы.

Перад раззвітаньнем я запытаўся пра выкупліванье зямлі замежнікамі — гэтым палохаюць беларускіх сялян. Згодна з пастановою польскага сойму, зямля замежнікам прадаеца толькі са згоды міністра.

Польская сельская гаспадарка не сама сабой так прыстасавалася да новых умоваў. Гэтamu папярэднічала падрыхтоўка заканадаўства, навучаньне кадраў. Але і людзі адразу кемяць выгаду, якая заключаецца на ў тым, каб болей тонаў сабрацца ці прыпісаць, а каб болей грошай паклascіць ў кішенню і менш шкоды для прыроды зрабіць.

Аарат беларускіх гісторыкаў

Беларусы Польшчы далі цэлуу плеяду гісторыкаў.

Загадчык Катэдры беларускай культуры Беластоцкага ўніверсітэту прафэсар **Яўген Мірановіч** — аўтар бэстсэлеру «Найноўшая гісторыя Беларусі». Ён — матор Беларускага гістарычнага таварыства і яго друкаванага органу «*Bialoruskie zeszyty historyczne*».

Алег Латышонак, што больш як дзесяцігодзідзе займаўся XX ст., машынай часу перанесься на некалькі стагодзьдзяў у мінулае. Цяпер піша дысэртацыю пра пачаткі беларускай нацыянальнай ідзі — «той час, калі ідэя была, але не было нацыі». Ён упэўнены: Беларусь можна разглядаць тады, калі ейныя насельнікі пачынаюць сябе дэкліраваць беларусамі.

Алена Глагоўская і Вячаслав Харужы разам выпускаюць і рэдагуюць кнігі. Чарговы праект — выданыне лістраванья ўраджэнца Браслаўшчыны, дырэктара музею імя І.Луцкевіча Мар'яна Пецюкевіча, які ў 1949 г. быў арыштаваны саветамі і асуджаны на 25 гадоў.

Але саме слыннае імя — доктар **Юры Туронак**. Ягоная «Беларусь пад нямецкай акупацыяй» (1990) да гэтага часу трymаецца ў сьпісе бэстсэлеру. Сёня ён сканцэнтраваўся на працы пра Саюз беларускай моладзі (1943—1945), а таксама рыхтуе Збор твораў, што мае вайсыці сёлета.

Пры канцы 1990-х Беласток падаваўся для нас — жыхароў мэтраполіі — беларускім гістарычным П'емонтам, а працы тамтэйшых гісторыкаў-беларусаў былі перадавой гістарычнай думкай. Цяпер Беласток — цэнтар свабоднай беларускай гісторыяграфіі.

Калі мы расказвалі старшыні Беларускага гістарычнага таварыства (БГТ) у Беластоку доктару Алегу Латышонку апошня зьвесткі з калінавуковага жыцця ў Менску, ён браўся за галаву: «Божа мой, які маразм». Натуральна, гісторыкі ў Беластоку таксама сутыкаюцца зь цяжкасцямі. Але не з цэнзурай тэмам дасьледаванья.

Аарат беларускіх гісторыкаў знаходзіцца за мяжой, але бачны з любога беларускага ўніверсітэту.

Алег Гардзіенка

Геаграфічна маргіналія,

Айчына Дзігі Вертава, сядзіба тэатру «Вершалін», жытло Лёніка Тарасевіча, форум «Басовішча» і фэсту ў Лапах. Зь Беластоку, Гайнаўкі, Лапаў — **Андрэй Расінскі.**

Беларускія архівы захавалі старую хроніку зь Беластоку. 1939 год: месцычы выбіраюць савецкіх дэпутатаў, партрэты Сталіна, вайскоўцы, авацы. Сёняня нічога не нагадвае пра колішніяе сацыялістычнае мінулае. Праспект Леніна ў вуліцы Першамайская сышлі ў нябыт, на іх месцы — Алея Яна Паўла II і Рынак Касцюшкі.

Сыцішаная беларуская прысутнасць

Стагодзьдзе таму па старых беластоцкіх вуліцах бегаў габрэйскі хлопчык Дзяніс Каўфман. Дзяніс стаў найлепшым дакумэнталістам сьвету, рэвалюцыянэрам кінамовы, зъмяніўшы імя на гучнае Дзіга Вертаў. Вертаў дэкліраваў ідэю «кіна-вока», якое зъмяніяе съвет і ловіць «жыццё зъянняцку». Эксперыменты няўрымсльівага беластаччаніна ўрэшце надакучылі сталінскай уладзе. Пры канцы жыцця Вертава саслалі ў «ампірна-кічавыя» навіны, не дазваляючы праяўляць імпэт.

«Вока», што схоплівае «жыццё зъянняцку», сёняня здольнае ўбачыць: беларускіх кантрабандыстаў — з цыгарэтамі ў панчохах у цыгніку «Горадня—Беласток», мадэрнаўзінёслы касцёл Св.Роха, суворую цыбуліну праваслаўнага храму, квяткарні, саламяны будан на халодным асфальце на Рынку Касцюшкі, сталёвія вусны Пілсудзкага — і неба, што атуяле горад абдымкамі Хрыста.

У горадзе ёсьць і сыцішаная беларуская прысутнасць: ро-

старан «Горадня», назвы вуліц Слонімская й Бабруйская.

Кадар 1: музэй, мова і фільмы

У Гайнаўку мяне запрасіла Натальля Герасімюк — бібліятэкарка Музэю беларускай культуры. У горадзе біянтэжыць галава Леніна, узыненесеная над кірмашовым натоўпам. «Трэба, каб стод захаваўся ў Гайнаўцы. У беларусаў рэпутацыя камуністу...» Аднак мітрангі марныя: стод упрыгожвае кавярню «Ў Валодзі». У самой кавярні — партрэт Энгельса і плякаты пра перамогу Каstryчніка.

У музэі, які месцыцца ў вялікім белым будынку, халаднавата; толькі горача фыркаюць зь відэаэкрана матацикли — іх уцялесненая калегі дэмонструюць чырвоныя бакі на адмысловай выставе. Забытая вясковая прылады, пёспляя ад старажытнага часу, — і сучасныя фотапартрэты ад Міколы Несцяровіча. Кабеты ўсіх краін.

«Мікола Несцяровіч быў апэратарам нашай рэжысэркі Тамary Саланевіч, — кажа Н.Герасімюк. — Ён добра адчуваў месца й чалавека».

Ці ёсьць у Беласточчыны сваё кінааблічча? Спн. Натальля прыгадвае фільм «У пана Бога за пазухай». «Кро-савая» карціна нагадвае напушу этнографічна-каляніяльную «Свежыну з салютам». Але такія фільмы не прадмет гонару.

Тамара Саланевіч — кля-

Дзіга Вертаў, культавы дакумэнталіст, вырас у Беластоку пачатку XX стагодзьдзя.

сык Беластоцкага тэлебачання. Яе карціны «Дотык. Мэлёдый душы», «Анджэй і Марыя» — аб звычайных людзях. Героі «Апошняга дому» — людзі з дому са старэлых. Музейны магнітафон прагляд фільмаў сабатуе.

Кадар 2: тэлебачанье

Шматлікія дэзверы не пазачыняюць на мудрагелістыя замкі — як на тэлебачаныні беларускім. Атмасфера нязмушаная. Мікола Ваўранюк рыхтуе выпуск 20-хвілінных беларускіх навін, што выходзяць у нядзелю раніцай.

У кабэльных сетках на Беласточчыне тэлеканалаў больш за 40, зь іх уласна польскіх — больш за 10. Развівавацца й прыгватнае тэлебачаныне, у тым ліку рэлігійнае. У некаторых раёнах прымаецца беларускае ТВ, але дарэмна шукаць там беларускай мовы. Невілічкі культурны выпуск ад TVP-3 застаецца ледзь не адзінай беларускамоўнай выспай.

Гэтым разам перадача прысьвечана Рыгору Барадуліну і кнізе «Ксты». Расказваецца таксама пра танцавальнія выступы ў Гайнаўцы, заняткі ў садку. «Здымаем рэпаражы й пра пракладку трубаў у вёсках — для людзей гэта таксама падзея, — кажа Мікола. — Зараз выбары, і некаторыя чыноўнікі, што раней саромеліся казаць па-беларуску ў камэрку, самі клічут: прыяжджайце, скажам па-простаму», — апавядае Ваўранюк.

Яго калега Юрка Каліна паказвае свае фільмы. «Гэта проста рэпараж», — сціпла гаворыць пра паэтычную дакумэнтальную стужку. У «Балядзе пра Мялешкі» фато-

граф Павал Грэсь робіць партрэты вяскоўцаў. Фатаграфіі з пашанай выстаўляюцца на платах перад хаткамі: шчымлівы сум адыхаўчага. Героі «Падпольнай школы» — вучні Беларускага гуманітарнага ліцэю, закрытага лукашэнкаўскімі ўладамі. Цяпер Юрку Каліну ўезду ў Беларусь забаронены.

У Польшчы ліцці і вытворчасць фільмаў не забараняецца, а Юрку Каліну запрашаюць у журы кінафестывалаў.

Кадар 3: фэстываль у Лапах

Лапы — маленькае мястэчка пад Беластокам. Другі год запар тут праводзіцца фэстываль аматарскіх фільмаў. Яго ладзіць мясцовы Дом культуры — пры падтрымцы газеты «Кур'ер паарнны», тэлебачаныя й сайту «Szorty.pl». Сёлета, 3 сінёжня, у фэстывалі заяўлена 34 карціны.

Героі стужкі-ляўрэата, Франак і Болек, нагадваюць «Сашу і Сірожу». Нават жэсты падобныя. Карціна зінта на лічбавую фатакамэру.

Фільм пра польскіх габрэйў уражвае ўдалым полі экранам. Узносяцца да неба малітвы, гучыць хор съведчанняняў. Стужка ўзяла першую ўзнагароду.

Калі беларускія кінааматарамі любяць мудрагеліць з формаю, то польскіх натхніе жанравая клясыка. Некаторыя сябры журы былі злыканыя энтузізмам мясцовых заўзятараў. На экране лапаўскія хлопцы — крутыя постаці а-ля Гай Рычы са звычкамі кун-фу. Зубадрабільныя спрэны з баевікоў, сымх — і прыз глядацкіх сымпатый.

Кадар 4: «фікцыйныя палпэткі» на хатнім камп’ютары

На фэстывалі ў Лапах разумееш, што межаў паміж жыццём і мастацтвам няма.

культурная мэтраполія

Войцех Каранкевіч таксама пачынаў з «гангстэрскай клясыкі». Цяпер — вольны журнالіст «Кур’ера паарнага», «Лямпы» і «Альлагольнага сьвету». Яго «Фікцыйныя паліэткі» — гэта «Крымінальнае чытво», перанесенае ў Беласток і зробленае на хатнім кампютары.

«У Таранціна пекныя жанчыны, прыгожыя машыны — у нас аўтобусы замест машын», — кажа Войцех. Пекныя жанчыны заменены калярытнымі цёткамі. Актрысы узялі з вакзалу, галоўны гангстэр правёў пэўны час у беластоцкай турме і на экране выглядае надзвычай натуральна.

Адну са сцэнак здымалі ў турме. «Мы проста папрасілі паліцэйскіх — і тыя дапамаглі». Пры гэтым паліцэйскага граў падліцьскі.

Але самае цікавае ў Вайце-ха — «вершакліп» польскіх паэтаў. Гэта смачныя партрэты з каровамі, мухамі, акулярамі — і з такім выяўленнем аўтараў, што глядзіш мінятуркі, разявішы рот.

Прыгадаўся наш літаратурны гурт «Бум-Бам-Літ», які любіў пэрформансы. Войцех прайвіў запікаўленасць гуртам — і пажадаў зьніць беларускіх аўтараў. «Каб зрабіць фільм, грошай ня трэба. Ёсьць камэра, кампутар. А стужкі можна паказваць у кавярнях, клубах», — і гэта таксама нечаканы беластоцкі досьвед.

Кадар 5: кавярні, кінатэатры і новая хроніка

Кінатэатры ў Беластоку маленькая й утульная. Называюцца яны не «Масква» ці

«Кастрычнік» — а «Сырэна» й «Форум». Квіток — 10—14 злотых (6000—9000 руб.).

Дэталь, да якой у нас пакуль не дадумаліся, — вуглавыя месцы таньнейшыя на два злотыя.

Акрамя ўсюдысных галівудzkіх фільмаў — рэтраспектыва эўрапейскага кіно. Так, эўрапейскае кіно рэгулярна дэмантруеца ў Менску, але ў маленъкіх гарадах яго бракуе. Каля меркаваць з афішай, у Беластоку з гэтым проблем няма.

Імпрэзы ў кавярні «Fama» прапануюць невядомыя амэрыканскія кароткамэтражкі. У кінатэатры «Форум» ладзіцца паказ «Незвычайных прыгод містэра Вэста ў краіне бальшавікоў» — пад сучасную музыку.

Мацей Рант, арганізатар

кінапаказаў, зьдзіўляеца пытању пра цэнзуру. У Беластоку даўно забыліся на ціск.

«Шкада, што Беласточчына не пазначыла сябе як рацізма Дзігі Вертава», — заўкідаю я.

«Проста ён савецкі рэжысэр, — адказвае Мацей, — але мы паказвалі ягоныя фільмы».

Мацей ня ведае, ці ёсьць на Беласточчыне энэргія, што спараджае новыя кінаформы, затое працягвае дыск «Падлішша атакуе!» з творамі маладых рэжысёраў.

Творы дзёркія, імпэтныя і свабодныя.

Беластоцкія хронікі нікуды ня зыніклі. Яны набылі новыя формы і новую мову. І мова гэтая гаворыць рознымі галасамі.

Лёнік Тарасевіч — самы вядомы мастак Падлішша. У перапынках між выставамі ў Нью-Ёрку й выкладаньнем у Варшавскай акадэміі ён гадуе экзатычныя і звычайнія птушкі ў родных Валілах.

Парыж варты мэсыджу

Прагрэсіўная грамадзкасць дакарае: «Лёлік, але ж гэта неэстэтычна!» «Затое танна, надзеяна і практычна!» Пра выкарыстаньне рэжымам і яго апанэнтамі палітычных тэхналёгіяў піша Аляксандар Класкоўскі.

З аднаго боку, Мілінкевіч у Парыжы — эфектна. Гэты козыр уладзе няма чым крыць. А яна й ня будзе. Эфектны візит ацэніць купка палітычных эстэтаў. Маса — праста не даведаецца. Ідэолягі пашчыравалі, каб з распаўсюдам альтэрнатывай інфармацыі стала глуха як у танку. Дый наагул масе болей даспадобы ня той герой, што па-француску шпарыць, а той, што ўжывае на хакеі зусім іншую лексыку («во гэта наш мужык!»).

Улюблёны занятак франдэраў-інтэлектуалаў — кіць з «калгаснай» улады. Вось мы ўсе такія разумныя, а яны — як левы бот. Між тым рэжым паказвае здольнасць навучацца. І цалкам згодна з законамі піяру працуе на мэтавых групах: старым — чарговае падвышэнне пэнсіёну, дробным гандлярам — дазвол яшчэ год прадаваць парфумы, інтэлігенцыі — адстаўку палкоўніка

Праляжкоўская... Лукашэнка зь небеспадстаўным гонарам кажа, што ўмее размаўляць з народам на ягонай мове. З намэнклатурай таксама. У мінулы аўторак, прэзінтуючы новыя-старыя кадры сваёй адміністрацыі, ён даў зразумець, што болей ператрасаць вэртыкаль ня будзе. Шэйман ды іншыя фактычна атрымалі публічныя гарантыв на будучыню. Натуральна, калі пашчыруюць дзеля самога гарантана ўкрытычныя дні электаральнага ўзрушэння. Вельмі дакладны, разлічаны, моцны мэсыдж тым, хто мусіць тэхналагічна забясьпечыць элегантную перамогу. Апазыцыйныя ж «зоркі» раз-пораз генеруюць прыгожыя, але зусім не тэхналагічныя праекты. Накшталт рэфэрэндуму пра змены ў Выбарчы кодэкс, адхілення Лукашэнкі ад удзелу ў выбарах або альтэрнатывнага народнага галасавання.

Выдатны ідэі, калі заплюшчыць вочы на дробязь: іх немагчыма ажыццяўіць. У лепшым выпадку можна нешта імітаваць (напрыклад, канцэнтуальнае сілкаванье з Банку народнае мудрасці). Увогуле ж фантанаванье праектамі толькі расколвае апазыцыйную эліту і дэзарыентуе антылукашэнкаўскі электарат. На розныя «гістарычныя» адозвы ўжо алергія.

Крыўдна, што рэжым прысабечыў лёзунг «За Беларусь!» Але «Мы за Mi!» нагадвае або пра казённыя савецкія мітынгі, або пра савецкі гэлікоптэр

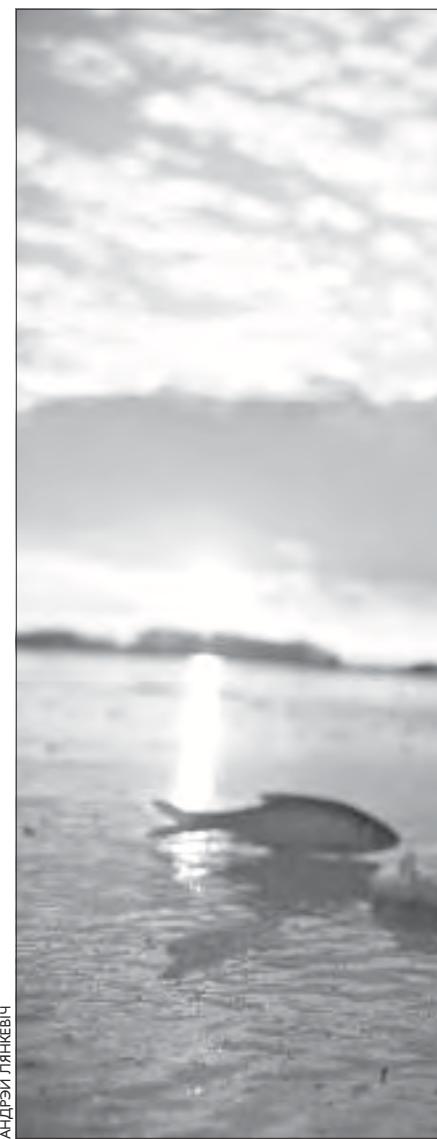
(асацыяцыйны шэраг можна доўжыць). Палітэхналёгія ня церпяць дылетантызму, характэрнага для тых апазыцыйнэраў, што прысьвячаюць палітыцы «вольны ад працы час». Між тым улада, хай сабе й блыгае крэмній з сyliconам, ужо асядлала цэнзураю Интэрнэт (асабліва ў інтэрнаце!). 19 сакавіка можна чакаць крапкавай кібэрвайны, гэтага элегантнага электроннага бліцкрыгу з адсяканьнем крамольных рэурсаў у сеціве.

Дый пасыля наіўна спадзявацца, што яны там стамліся і зараз дадуць паслабленыне. Наадварот, зусім імаверна, што практычнае ўжываньне рэпрэсіўных навэлляў крымінальнага заканадаўства распачненца акурат потым. Каб не электрызаваць публіку ўкрытычных дні. Згадайце «разбор палётаў» пасыля выбараў-2001, калі на тле грамадзкай апатіі спакойна выпісалі «хімію» Маркевічу, Мажэйку ды Іашкевічу.

Урок жа адгукаеца незалежным журналістам пакутлівай самацензурай і дасюль. А тым часам і газэты іхня тэхналагічна вымелі з каталёга ды саюздрукаў.

Карацей, пакуль высакалобыя апанэнты спаборнічалі ў рамантых праектах, «калгасны» рэжым мэтадычна ўмацоўваў пазыцыі.

Сёньня адно з двух: або надзеяць белыя пальчаткі і грэбліва казаць «фэ, які фарс!» — або прымаць няўдзячныя выклікі. Каманда Мілінкевіча выбрала другое. Дык няхай працуе.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Закон хан

У новую пяцігодку нацыя ўступіла спартовай перамогі — прэзыдэнту прэзыдэнта. Фэльетон Лёліка

О, родны кут, які ты дзіўны! Ня ведаю ніводнай краіны, дзе навіны аматарскага спорту былі ў топе праўрадавых СМИ ды яшчэ ў пік перадвыбарчай кампаніі. Для прыкладу: паралельна таму, як у Менску хакейныя аматары піналі шайбу, у Омску аматары экстрэмальнага бегу беглі пры мінус 25. Аднак чамусыці ніводзін маскоўскі таблід ня выйшаў пад шапкай «Дадзім

краінскім» таксама не нашілі суйскіх мараў, прычым якіх-небудзі

А калі хакейныя сымвалы нашілі і пра

І людзі — як
рыбкі на
лёдзе? Фота
Андрэя
Лянкевіча.

кею

іла пад фанфары
нт выйграў кубак
шкіна.

не экстрыму!». Пуцін
сама не перафразаваў
ага ў звароце да
чыннікаў — «прыклад
атонцаў-экстремалаў варты
мерыць на сябе шматлікім
рэштам».

олькі ў калядным турніры
вістаў глябальнага
балізму. Калі ўявіць, што
прайгралі той кубак,
чытаць перадавіцу ў «СБ»
зачыны перад дзеясловамі

адмоўныя прыназоўнікі,
то краіна здаецца амаль
асуджанай: «Мы не паказалі
нашым спартсменам, як трэба
змагацца і перамагаць. Таму ім
будзе ня сорамна, калі яны не
падзеляцца з намі пудоўнымі
рэзультатамі (зайв.:
у Турыне)...»

Ці мае хоць япчэ адзін
аматорскі турнір ці від спорту
такую грамадzkую вагу? Было
б весела пабачыць на першай

старонцы «СБ» артыкул
«На пляжы Феадосії
беларускія аматары валейболу,
зьеўшы кавун і раздавіўшы
дзіве масандры, выйграблі
ва ўкраінскіх калегаў,
вызначыўшы такім чынам
арыенціры новай пяцігодкі».

Як бачым, мы маем справу
хутчэй зь нейкім рытуалам,
чым з сапраўдным спартовым
мерапрыемствам. Думка
аддаць кубак іншаземцам
гучыць проста па-ідыёцку.
«Да, скажуць у народзе, ня той
бацька ўжо, здае». Тоє ж
скажуць, калі майку нумар
адзін усыцягнє іншы.

Як бачым, у турніру
інтыргавальная будучыня.
Адзіным выхадам з гэтага кола
было б абраныне ў сакавіку

Мілінкевіча, які, як фанат
баскетболу, у духу новай
каньюнктуры турнір бы
прыкрыў. Сапраўды съмешна
гучаў бы у 2007-м камэнтар
з спаборніцтва: «Шайба
у Мілінкевіча, ён праходзіць
па флянгу, жорстка бартуе
праціўніка, б’е судзьдзю
клюшкай і адпраўляеца

на лаву штрафнікоў».
Пакуль жа на месцы ўладаў
можна было б зрабіць
камптарны сымулятар
«Калядны турнір па хакеі
на прызы презыдэнта»
і арганізаць прымусовую
дыstryбуцыю гулькі, у якой
перамагаюць выключна
беларусы. Гульня дапаможа
нацыі залізываць раны, калі,
напрыклад, у Турыне
паўторыцца атэнскі аблом.

Кіроўца аўтобуса

Я села ў маршруты аўтобус. Падышоў кіроўца: «Ну, таварыши пасажыры, давайце я вас усіх падлічу, каб нікога не пакінуць, і мы паедзем». Аўтаматычна я павярнула галаву ў яго бок. Не беларуская мова падабалася мне ў ім, а ветлівасць, зь якой ён звязваетца да кожнага пасажыра. Гэта быў той кіроўца, пра якога ходзяць легенды, што ён развозіць усіх пасажыраў ледзьве не па хатах.

Уперадзе сядзела бабуля. Яна размаўляла па-расейску, але зь беларускім «р» і «ч». Праз нейкі час бабуля сказала кіроўцу: «А вы ад мовы беларускай не адракліся...» «А чаго ад яе адракацца? Мы ж тут жывём, нельга адракацца». Праз колькі часу бабуля зноў распачала размову, але гаварыла гэтым разам ужо па-беларуску.

Калі прыслушацца да людзей старэйшага пакалення, сярод іх якраз і можна знайсці тыя забітаяя парасткі надзеі. Гэта людзі, якія выраслі ў ўёсцы і, каб схавацца сваё «вяскавое» паходжанье, вучылі расейскую, пачыналі думачы на ёй, спрабуючы забыцца на першыя пачутыя ў дзяцінстве словаў. Але недзе там, у падсъядомасці, жывуць гэтыя словаў, на іх не забыцца, іх ня выкрасьсліць з памяці. І такіх людзей шмат — тых, якія ведаюць мову, але маўчаць... А што калі звязвіца для іх магчымасць свабодна размаўляць так, як іншы і на раз сёняня размаўляюць са сваім бацькамі? Што калі хоць трошкі пазбавіць іх комплексу «вясковай гаворкі»?

Мне патэлефанавалі. Заўважыла, як галава вадзіцеля нахілілася ў мой бок. На вакзале, калі я выходзіла, ён павярнуўся да мяне і сказаў: «Да пабачэння, прыемна было чуць родную мову». «Мне таксама», — адказала я.

Бяз подпісу

Ратаваныне нацыі, ці Эміграцыя

Што сёняня траба рабіць, каб стварыць шчасльвую, багатую і вольную Беларусь? Падпольна працаўца зь дзецьмі, падпольна выдаваць часопісы з інфармацыяй, якую прачытаюць ад сілы слухачы радыё «Свабода». Спрачацца з малазнёмыі людзімі, даказваючы, што можна жыць лепей, калі яны штодні замбуюцца (а значыць, жадаюць замбавацца) БТ пра сваё ўласнае шчасльце?

З усіх заняткаў у Беларусі адзінм пэрспэктыўным бачыцца нараджынне дзяцей. Што яшча рабіць у краіне, дзе нікому (за выняткам маленькай часткі эліты) нічога не патрэбна, дзе апатыя стала праста нацыянальной рысай, — я ня ведаю.

Можна эміграваць, каб праз нейкі час пачаць свой маленькі бізнес, паслья зь яго зрабіць вялікі. Ці атрымаць добрую адкукацыю і займацца беларускімі проблемамі навукова. Можна стварыць беларускі асяродак і займацца грамадзянскай адкукацыяй беларускай моладзі, рыхтаваць беларускую эліту на эміграцыі. Карацай, ствараць інтэлектуальную і фінансую эліту да тых часоў, калі яна спатрэбіца беларускаму народу.

Апатыя праходзіць — раней ці пазней. Беларускія эліты сёняня ня могуць выцягнуць з гэтага стану грамадзтва, якое гэтага не жадае. Таму час на выцягванне таго, што выцягнуць немагчыма, лепш выкарыстаць для падрыхтоўкі таго моманту, калі грамадзтва ўсё ж вырашыць, што яно хоча зменяў. Тады будуть патрэбны грошы і сувязі, каб падтрымаць змены. Тады сапраўды будзе неабходна адкуканая эліта для кіраўніцтва дзяржаўнымі структурамі на розным узроўні, для адкукацыі на сапраўды сусветным узроўні і для агронімістай колькасці іншых спраў, каб зрабіць Беларусь сапраўды шчасливай, багатай і вольнай.

Бірута Янкевіч, Гомель

Самыя кансэрватыўныя

«Белпошта» ўсё яшчэ знаходзіцца ў абдымках савецкай імпры, карыстаючыся шасцілічбай паштовай індэксациі ССРС. Усе суседзі адмовіліся ад яе. Нават Украіна, якая шматкроць большая за нас, перайшла на пачлічбавую індэксацию, а прыбалтыйскія краіны — на чатырохлічбавую. Засталіся толькі мы ў адной звязвіца з Расіяй.

І толькі «Белпошце» прыйшло ў голад звязвіца да РПЦ, каб яна дапамагла пераклусці на беларускую мову віншаванне «С Рождеством». Тыя парапі — «З Ражджаством», а спрадвечна беларускае «З Калядамі» днём з агнём не адшукаем. Прауда, сёлета звязвіліся паштоўкі «Са сьвятам Божага Нараджэння».

Лявон Гуменынікаў, Менск

З чыстага ліста

Зянон Пазньяк прапануе 19 сакавіка ісцьці з сапраўднымі блю-

летэнямі на плошчу («Пазньяк прапануе народнае галасаванне», «НН», №1, 6 студзеня), аднак на ўлічвае, што наяўнасць уяўна «клішніх» бюлётэняў у руках людзей дазваляе пачынаць масавы хапун яшчэ да плошчы, на падыходах.

Але ёсьць і рацыянальнае зерне — зрабіць бюлётэнь індывідуальным. Адзін з варыянтаў — праста прагаласаваць за Мілінкевіча, а ў дадатак да подпісаў сакратара і старшыні камісіі — паставіць свой подпіс, трэці, за подпісамі старшыні і чальца камісіі. Паслья ўзяць чысты ліст паперы, на ім напісаць нумар свайго участку і сваё прозвішча і ісцьці на плошчу. Там сабраць гэтыя аркушы паперы паводле нумароў участкаў. А паслья гэтага патрабаваць ад Ярошынай і каманды паказаць бюлётэні з адпаведными участкаў і вылучыць з кожнага з іх адпаведную колькасць бюлётэняў за Мілінкевіча. Адзінае, што яны змогуць, — абвясціць бюлётэні з лішнім подпісам несапраўднымі — але тады мы выиграем выбары коштам вялікага практычнага несапраўдных бюлётэняў. І выбары проста не адбудуцца.

Аляксей Хадыка, Менск

Проблема сексу

Адказ Міколу Буслу (№46, 9 сьнежня).

Мне давялося, хай і нядоўга, пакаштаваць хлеба вясковага настайніка. Але сышоў не праз «цяжкасці і малааплатнасць» (больш настайніка ў ўёсцы ніхто не атрымлівае), а праз дзяўбанне па лініі БРСМ, савецкі нафтатлін у школьніх сценах, самадурства кіраўніцтва. Хоць я не адкідаю магчымасці, што пры ўсталяванні нармальнага дзяржаўнага ладу зноў вярнуся ў школу, дзе буду займацца выкладаньнем свайго прадмету, а не вэрбоўкай дзетак у БРСМ.

Але вернемся да сексу. Сапраўды, супраць прыроды не папрэш. Але, як кажа філэзаў Пётра Рудкоўскі, «кучалавечанье» сексу можа здыбніцца толькі праз кахранье, а яно ў цяпрашніх падлеткаў закінута некуды на пэрыфэрыю съядомасці. У іншым выпадку секс набывае жывёльныя характеристы. І такое становішча ня толькі з сэксам. Ідзе поўная дэградацыя ўсяго вясковага грамадзтва. У гэзэце «Борисовские новости» штонумар друкуюцца «Крымінальная хроніка» па звязвіцах РУУС. Валасы ўстаюць старчма: сын рэжа бацьку, 16-гадовы дзяцюк забівае пэнсіянера. Ня думаю, што на Светлагорш-

чыне справы лепшыя.

Сп.Бусел, перакананы, што вы самі добра бачылі, для якой колькасці тынэйджараў быў паламаны лёс праз раннія палавыя сувязі. Адна аднаклісьціца за 20 гадоў засталася ўдзвой з дзіцем на руках, дзіве іншыя зъехалі зарабляць сваім целам у Турэччыну. І так можна доўжыцца і доўжыцца. Дык, можа, трэба спыніцца? А не хаваць сваю галаву ў пясок, бы той страўс. Праблема не надуманая.

**Зыміцер Панкавец,
Кастрыца**

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкі лісты,

водгукі і меркаваны. З прычыны вялікага аўтага аўтаманьне

Вашых лістоў, я можам і вяртацца неапубліканыя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес:
а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@promedia.by.
Факс: (017) 284-73-29.

УДАКЛАДНЕНЬНІ

Апавяданье «Што-кольвежы пра гарадзкіх эльфаў» (№48) напісанае ня Ціай Клыкоўскай, а Крысыцінай Курчанковай. Памылка аўтарызацыі адбылася праз тое, што апавяданье паступіла ў Рэдакцыю з невядомага нам электроннага адрасу за подпісам «Ціна К.», які мы расшыфравалі як «Ціна Клыкоўская», бо такая аўтарка ёсьць і — збег абставін — мы якраз чакалі ад яе матэрэялу ў Калядную падборку. Зараз будзем ведаць песьяданім Крысыціні і дзякуем ёй за апавяданье.

* * *

Генэрал Фралоў — сябар Народнай грамады, але не на месцікі старшыні гэтай партыі, як было напісана ў №48.

Адказ на нататку Тацяны Горн

Тое, што напісала Т.Горн пра даклад акадэміка Міхайлава ў *Фрайбурскім універсітэце* («НН», №45) — няпрауда. Я была на дакладзе і магу з упэўненасцю гаварыць пра поўнае неразуменне аўтарам нататкі сэнсу сказанага.

Гаворка ішла пра культурную ідэнтыфікацыю Беларусі ў маштабах Эўропы, сёньняшня палітычныя і культурныя проблемы ў краіне,магчымасці розных варыянтаў іх решэння. Тое, чаму быў прысьвечені даклад і як ён быў зроблены, съведчыла ня толькі пра неабязякавасць А.Міхайлова ў дачынені да Беларусі, але й заклапочанасць ейнымі проблемамі.

Мяне як беларуску не зьняважыла ніводнае слова ў дакладзе, больш за тое, я дайно не сутыкалася з такім поўным і аб'ектывным аналізам сітуацыі ў Беларусі, якую не могу ацаніць інакш як катастрофічную.

Дзяржавная ўлада ў Беларусі стварае немагчымыя ўмовы існаванья і раззвіцця свабоднага мысльення і інстытутаў, здольных гэтае крытычнае мысльенне падтрымліваць. Гаворка не ідзе пра тое, што ёсьць добрыя кірункі думкі і дрэнныя: праста ў свабоднай краіне розныя меркаванні маюць права быць выказанаі.

Закрыццё Коласаўскага ліцэю, ЭГУ, незалежных СМИ — прыметы гуманітарнай катастрофы, якую толькі съляпі можа не зауважаць. Я не разумею, чаму чалавека, які канстатуе гэтую

факты, трэба называць антыбеларусам і крытыкаўца за няслушнае прадстаўленне краіны за яе межамі.

Праблема гуманітарных ведаў у Беларусі зусім ня ў тым, што нехта транслюе іх на расейскай мове, а нехта па-беларуску. Праблема ў тым, што транслюеца і кім транслюеца. Калі булачнік пячэ хлеб дрэнна, у яго не пытаюцца пра культурную ідэнтычнасць: яго хлеб простирае сельскае ёсць. Даруйце за спрашчэнны, але ў Беларусі сапраўдны адсутнічае дастатковая колькасць спэцыялістуў, якія маглі бы вырабляць і транслюаць веды на такім узроўні, каб «прадукт» вытрымліваў канкурэнцыю ня толькі на мясцовым рынку, але й сусветным.

Гэта занадта прастае выйсце, якое съведчыць пра недалёкасць тых, хто яго выбраў, — схавацца ў штучна створаных рэаліях Беларусі і кірачыць, што мы лепшыя за ўсіх. Мы ня лепшыя за ўсіх. Мы іншыя, са сваімі культурнымі асаблівасцямі, з савецкім мінультым, за памылкі якога даводзіцца расплачвацца, але гэта ні ў якай ступені не дае патураныню і прывілей у ацэнцы ўласнага культурнага ўзроўню, хутчэй дае стымул да працы над сабой.

Спрачкі адносна ідэнтычнасці мне не зусім зразумелыя: я нарадзілася і вырасла ў Беларусі і нясу гэты факт над сваім існаваннем — хоціца мne гэтага ці не, нікуды ад гэтага не падзеца. Я ня бачу прычын для сябе біць кулаком у грудзі і з гордасцю заяўляць пра сваё грамадзянства;

гэта мой асабісты выбор, і ў кожнага ён свой. Зрэшты, я ня бачу і нэгатыўных вынікаў такога стаўлення да свайго беларускага грамадзянства.

Нацыянальная гордасць, на мой погляд, зьяўляеца не абавязкам кожнага: падобна да аўтарытэту, яе трэба заслужыць. На жаль, я не адчуваю ў сабе ўплыву вялікай мінуўшчыны Беларусі дзесяці стагодзьдзяў назад, затое добра помні мае спачатку савецкія школы, туго рэальнасць, у якой я пражыла 20 год. Рэгулярна чытаючы навіны пра тое, што адбываецца ў Беларусі, я адчуваю ня гордасць, а сорам. Мне сорамна за тыя законы, якія прымае парламент, мне сорамна, што ў Беларусі зынікаюць людзі, мне сорамна за тых людзей, якія выкладаюць дзяржавную ідэалёю, угаворваюць дзяцей запісвацца ў піянеры, адварочваюцца, калі міліцыянэры разганяюць дэманстрацыі. Я ня ведаю, чаму я павінна ганарыцца тым, што праспект Скарбыны перайменоўваюць у праспект Незалежнасці, чаму мне павінна падабацца бібліятэка: выбачайце, але ў мяне іншыя эстэтычныя скільнасці, і я маю права ня толькі іх мець, але і выказваць. І я разумею, што можа быць сумна прадстаўляць такую краіну, як Беларусь.

Усъведамленыне таго, што адбываецца, дазваляе дзейніцаў і рабіць што-небудзь, каб гэта зьмяніць. Мне здаецца, што прафесіяналізм хутчэй зьяўляеца прычынай для гордасці, чым колер пашпарта. Можна быць глуханямы, але рабіць сваю справу

добра, і тады і пра Беларусь заговораць добра. Але можна і да хрыпу спрачацца пра расейскую і беларускую мовы, а потым вырабляць халтуру. Я не съцвярджжаю, што гэта ўзаемвязаныя рэчы, — праста хацелася б зрушыць акцэнты. Вывучаючы філязофію, я хачу зрабіцца прафесіяналам у сваёй сферы; калі нехта мяркуе, што прафесійная этика філёзафа дазваляе здаваць экзамены ці выкладаць сам прадмет «дзяржавная ідэалёгія», я з ім не пагаджуся. Іншай магчымасці займацца філязофіяй на тэрыторыі Беларусі на сёньня не існуе. Ні па-расейску, ні па-беларуску, ні па-кітайску.

Я стамілася ад ілжывых карцін і гісторый: занадта шмат намаганняў трэба потым для ўсъведамлення і трансфармациі таго, што адбываецца. У пэўны момант (а лепш адразу, калі хапае съмеласці) неабходна называць рэчы сваім імёнамі. Для таго, каб вылечыць хворага, нядрэнна было б спачатку паставіць яму дыягназ. Мне, як беларусцы, стан культуры ў Беларусі зусім не здаецца здаровым. Я не разумею, чаму пра гэта нельга гаварыць. І пра што тады яшчэ нельга?

Лічу выступленыі акадэміка Міхайлова годным укладам у працэс трансфармациі культурнай сітуацыі ў Беларусі. Адзінным прыстойным учынкам, які яшчэ можа зьдзейсніць Т.Горн у сітуацыі, якая склалася, — гэта публічна прынесці прафесіяльні акадэміку Міхайлуву і апублікаўцца аўбяржэнні.

Марыя Несцерава

Дэкан факультetu славістыкі Фрайбургу: «Варта паблажліва паставіцца» да выкаваньня Міхайлова

Марыя Несцерава, а рэней — прэс-служба ЭГУ зьвінавацілі Тацяну Горн у скажэнні фактаў. У сувязі з гэтым Т.Горн папрасіла выказацца дэканам факультetu славістыкі Фрайбурскага ўніверсітэту, якая таксама прысутнічала на лекцыі. Падаём тут яе адказ.

«Сп. Міхайлаў сапраўды ачарніў сітуацыю ў Беларусі, і

называцца Вас, Тацяна, пры гэтым манюкоа («Заява прэс-службы ЭГУ», «НН», №45, 2 сінегня) не было падстаў.

Так, беларуская мова, падобна да сэрбалужыцкай, даўно знаходзіцца пад пагрозай. Аднак становішча беларускай мовы адрозніваецца ад становішча сэрбалужыцкай ці іншых так званых меншасных моваў. У прыват-

насці, няма падстаў характарызаваць як непайнавартую (*minderwertig*) мову толькі з прычыны таго, што на ёй няма перакладаў, якія мелі б добрую якасць. Што такое значыць «добра» пераклад?

Пэўная роля таксама належыць самасвядомасці нацыі ды атаясмленню нацыі са сваёй мовай. У асяродзьдзі мовазнаўцаў гэтае пытанье разглядаецца

значна больш дыфэрэнцыявана, чым было выкладзена сп.Міхайлувым. Мяне таксама разлазвалі ягоныя выкаваньні. Але, зважуручы на тое, што ён ня мовазнаўец, нам варта паблажліва паставіцца да гэтага.

Сабінэ Дзёніггаўз,
дэкан факультetu
славістыкі
Фрайбурскага
універсітэту.

Цені зынікаюць

Якое дачыненьне маюць апошнія кадравыя перастаноўкі да прэзыдэнцкіх выбараў? Адказ шукае Віталь Тарас.

Крытыкаваць апазыцыю за адсутнасць выразнай праграмы альбо стратэгіі зрабілася звыклай справай. Пры гэтым як бы само сабой мяркуеца, што ўлада сваю праграму са стратэгіяй мае. Але гэты паствулят пры больш дэталёвым разглядзе становіща далёка не відавочным. Цяжка пазбавіцца ўражанья, што і ўлада, і апазыцыя дзейнічаюць спонтанна, выключна паводле зьбегу акалічнасцяў. Пры гэтым акалічнасці мяняюцца, а ўлада і апазыцыя застаюцца кожная на сваіх месцы. Але бясконца доўга так заставацца ня можа — нават у Беларусі, дзе нібыта нічога не мяняецца.

Канец старой гварды?

Перастаноўкі ў вышэйшых эшалёнах прэзыдэнцкай улады толькі падкрэсліваюць нязменнасць палітычнага курсу. Прынамсі, уяўную нязменнасць. Праляскоўскі, паніжаны з пасады намесьніка кіраўніка адміністрацыі да пасады памочніка прэзыдэнта, застаецца галоўным адказным за ідэалёгію. Шэйману, пераведзенаму з пасады кіраўніка адміністрацыі на пасаду кіраўніка выбарчага штабу прэзыдэнта, даручаны, як заўсёды, самы адказны ўчастак працы. Так, некалі, у далёкім ужо 1994-м, малавядомы дэпутат Віктар Шэйман дапамагаў разам з калегам Іванам

Ціцянковым абірацца Аляксандру Лукашэнку на першы (і, як высьветлілася, бясконцы) прэзыдэнцкі тэрмін. Імёны абодвух памочнікаў кандыдата атрымалі тады шырокую вядомасць, дзякуючы «стрэлу ў Лёзну». Шэйман і Ціцянкоў апынуліся тады ў машыне разам з кандыдатам, у якога, нібыта, страляў невядомы злачынца.

Але ж нікому яшчэ не ўдавалася ўвайсці ў адну ў ту ю раку двойчы. Цяжка ўявіць, каб выбары 2006-га году адбываліся паводле сцэнару 1994-га, калі імя пераможцы заставалася не вядомае да апошняга дня. З другога боку, усе памятаюць, што кар'ера Івана Ціцянкова ў Беларусі была гэтулькі бліскучая, колькі нядоўгая. Ці не азначаюць апошняя перастаноўкі, што кар'ера Віктара Шэймана, як перад тым Латыпава, Сівакова ды шмат каго яшчэ, набліжаецца да бліскучага завяршэння?

Даўжэй за іншых прадстаўнікоў «старой гварды» побач з Лукашэнкам можа застацца хіба палкоўнік Паўлічэнка. Але ж і гэтага з пэўнасцю съцвярджаць нельга.

Прынамсі, нічога дзіўнага й нечаканага ў тым, што старыя паплечнікі першай асобы ў дзяржаве адыходзяць у цену альбо на нейкі час выходзяць зь ценю, няма. Іншае пытанье палягае на тым, якое дачыненіне маюць апошнія кадравыя перастаноўкі да прэзыдэнцкіх выбараў?

Увогуле самі па сабе перастаноўкі ў систэме вэртыкалі ўлады нічога, вядома, не вырашаюць і не мяняюць. Наўрад ці ў культуры Беларусі, напрыклад, адбудуцца

велізарныя зымены пасля прызначэння міністрами колішняга намесьніка дырэктара завodu шкловалакна.

А вось перастаноўкі на тэлебачанні маюць, здавалася б, саме непасрэднае дачыненіе да выбараў. Але дапусьціць важнасць гэтых перастановак — значыць, дапусьціць, што ўлада ўсур'ёз рыхтуеца да выбараў, што яна не выключае зъяўленыя моцнага спаборніка, а значыць — барацьбы за прэзыдэнцкую пасаду. Само гэтае дапушчэнне выглядае абсурдным. Няўжо Беларуское тэлебачаннё за апошнія дзванацца гадоў не апусцілася настолькі нізка і не даказала сваёй поўнай адданасці рэжыму, каб узьнікла патрэба тэрмінова «ўзмацніць» ягоны кадравы патэнцыял? Няўжо Азаронак ці некалі Ядрэнцаў, да прыкладу, былі недастатковыя ляльнымі ці не настолькі адмысловымі асобамі, каб памяняць іх на Зімоўскага з Казіяткам? І нарэшце, няўжо ў шырокай публікі з'явіліся нейкія альтэрнатыўныя крыніцы інфармацыі, каб улада была заклапочаная прафэсійным узроўнем сваіх тэлеканалаў і ўзьдзяленнем іх на масавую съядомасць? Тады чаму ў галоўных рэдакцыях дзяржаўных выданняў дагэтуль пануюць ціша ды спакой? Некаторыя апазыцыйныя газэты, у адрозненіе ад радыё й тэлебачання, яшчэ хаця б фармальна існуюць...

За духоўнае адраджэнне!

Паколькі цяперашні рэжым усё больш выразна набывае рысы колішняга савецкага таталітарнага рэжыму і нават гэтага не хавае, можна меркаваць, што ўсе перастаноўкі ўнутры намэнклятуры выкліканыя зусім ня зынешнімі выклікамі альбо новымі задачамі, але выключна ўнутранымі прычынамі. Гэта могуць быць прычыны апаратныя, кланавыя альбо карпаратыўныя, але ў

Ці не азначаюць апошнія перастаноўкі, што кар'ера Шэймана, як перад тым Латыпава, Сівакова ды шмат каго яшчэ, набліжаецца да бліскучага завяршэння?

кожным выпадку яны будуць прадыктуваны асабістымі ці групавымі інтэрэсамі чыноўнікаў, іхным памкненінем уз্বіняца вышэй па бюракратычнай лесьвіцы. Аднак яны, гэтая прыгчыны, ня маюць дачыненія да рэальных патрэбай дзяржавы й грамадства.

Якім бы ніzkім ні быў прафесійны ды інтэлектуальны ўзровень адэптаў сέньняшняга рэжыму, яны ня могуць не разумець, што да выбараў і дэмакраты тое, што адбываєца зараз у краіне, ня мае ніякага дачыненія і што ў адзінага кандыдата ад апазыцыі няма ніякіх шанцаў на гэтых выбарах перамагчы «адзінага кандыдата» ад улады. А значыць, баяцца, акрамя панскага гневу, няма чаго.

І нават калі б улада ўсур'ёз паставілася да сёлетнія палітычнай кампаніі як да кампаніі выбарчай, ёй усё адно не было б чаго паказаць выбарцам, акрамя набору пустых лёзунгаў пра беларускі дабрабыт ды лаянкі ў бок «усясьветанага імпэрыялізму». Пра гэта съедыніць і нястрымана захапленыне з нагоды перамогі над хакейнай швэдзкай камандай другога разраду і ўручэныне калядных прэмій «за духоўнае адраджэнне». Нават дзіўна, што герой спэцназу Паўлічэнка сёлета не ўвайшоў у кагорту ўзнагароджаных. Праўда, Паўлічэнка ўжо атрымаў раней царкоўны ордэн. Ва ўсялякім выпадку, ён мae ня меншыя заслугі перад уладай, як ляўрэаты «адраджэнцы» Скобелей, Росіцікаў, Рудамётаў ды іншыя працаўнікі пяра й мікрофону (спэцслужбы, са свайго боку, таксама дбаюць пра духоўнае адраджэнне нацыі). Нядайна, напрыклад, з нагоды 50-годзьдзя БТ прыз КДБ атрымала журналістка «Панарамы», абазнаная ў справе выкryвання ворагаў, спадарыня Красоўская.

«Духоўную» прэмію гэтым разам, заўважым, атрымалі асобы ня праста мала вядомыя ў народзе. Гэта асобы, вядомыя сваім заслугамі выключна сярод тых людзей, якія гатовыя служыць рэжыму самааддана, альбо ў асяродзьдзі вузкіх спэцыялістаў — кшталту сэрпентолягіяў ці гельмінтолягіаў. Такім чынам, улада

разам з царквой нават ня выказала жадання прыкідвацца, быццам яна хоча навесьці нейкія масты з нацыянальна съведамай інтэлігэнцыяй. Гэтыя масты, трэба думаць, цяперашнім рэжымам спаленія аднойчы й назаўсёды.

Але адчуваць не нейкай няўпэўненасці ці няўтульнасці ўсё-такі яшчэ застаецца. Усё яшчэ хочацца выглядаць калі не цывілізаванай, дык цывільнай дзяржавай. Перад Москвой, якая ўсё дараўала загадзя й Туркмэнбашы, і Карымаву, больш няма патрэбы ламаць камэдью. На тле выродлівай рэстаўрацыі сталінскага рэжыму, сарамліва прыкрытай фігавымі лісткамі кшталту «грамадзкай палаты» ў Расеі, дыктатура ў Беларусі выглядае нават па-свойму больш годнай — прынамсі, у вачах расейскай чырвонай апазыцыі.

А што тычыць Захаду, дык частка новай намэнклітуры ўсё яшчэ ня страціла, думаецца, надзеі яго прылаштыць, прывучыць да думкі, што рэжым у Беларусі не такі ўжо страшны. Тут прынамсі не забіваюць людзей сотнямі на вуліцах, як ва Ўзбекістане. Дый тутэйшыя бюракраты не такія ўжо лютыя, калі знайсці да іх правільны падыход.

Марш пераможцаў

Але ж доўга стаяць, раскірэчышыся паміж дзьвюма льдзінамі, якія плынуць у розныя бакі, немагчыма. Гэта прадэманстравала пущанская Расея, якая пэўны час «касіла» пад заходнім дэмакратыю й гулялася ў эўрапейскія каштоўнасці, пакуль Украіна выразна не павярнулася да Москвы съпінай. Расейскім бюракратам шкада, вядома, заходніх інвестыцый, але ж сваю прыроду не схаваеш.

Калі Захад сапраўды выразна і недвухсэнсоўна прадэманструе сваё адмоўнае стаўленыне да рэжыму пасяля сёлетніх сакавіцкіх выбараў, гуляцца далей у прадстаўніцкую дэмакратыю лукашэнкаўскай уладзе ня будзе сэнсу. Выбары патрэбныя толькі старому пакаленіню выбараў, якое прызыўчайлася хадзіць на іх за савецкім часам паводле рытуалу. Яно паступова вымірае. Новому пакаленіню,

прынамсі большасці яго, на выбары як на абсалютна непатрэбны інстытут будзе напліваць. Гэта азначае, што ў новай бюракратыі ня будзе больш сэнсу праводзіць выбарчыя кампаніі зі некалькімі кандыдатамі. Застанецца толькі адна форма — рэфэрэндум. Ці згодныя вы, каб цяперашня ўлада была вечнай? «За» — 99, 9%! Ці будзе гэта дэспатыя накшталт ірацкай пры Хусэйне ці туркмэнскай пры Ніязаве? Тут ужо справа густу. Досьвед Turkmenbashi выглядае больш прывабным для беларускага ўладара, паколькі Ніязаў пайшоў далей за францускага караля, які сказаў: «Дзяржава — гэта я!» Туркмэнбашы гаворыць, што народ — гэта ён, і зь яго пачалася гісторыя. Тое самае, фактычна, сцьвярджае ўлада ў Беларусі.

За савецкім часам гісторыя БССР пачыналася з 1917-га году. Цяпер яна пачынаецца з 1994-га ці нават з 1996-га. Калі верыць беларускаму тэлебачанню. Нават савецкую гісторыю там ведаць ня хочуць. Нядайна, напрыклад, у адной з тэлеперадачай перабытага першага сакратара ЦК КПБ Кісялёва зь іншым партыйным кірауніком — Аксёным. Падумаеш! Нават Машэрава, калі спатрэбілася, адсунулі далей ад цэнтра Менску, пераназваўшы праспект ягона га імя ў праспект Пераможцаў. Каму трэба ведаць мінулае? Няхай жыве вечна дзень сέньняшні!

Выбар, насамрэч, ужо зроблены. Выбар паміж будучым і далёкім мінутым. «Сέньня, на 88-м годзе жыцця, не прыходзячы ў прытомнасць, абрани на пасаду...» Гэты стары анэдот не пра выбары кірауніка кампартыі, гэта пра выбар народу.

У апошнія дні на тэлеэкранах можна было бачыць людзей, якія каля шпіталю ў Ерусаліме трымалі плякат: «Шарон, ты больш, чым прэм'ер. Уставай, калі ласка!» Арыель Шарон для ізраільскага народу, сапраўды, быў больш, чым прэм'ерам. Ягоныя заслугі перад айчынай прызнаюць нават ворагі Ізраілю. Але абіраў прэм'ера, усё-такі, народ, на дэмакратычных шматпартыйных выбараў. І працягваць сабе ўладныя паўнамоцтвы баявы генэрал ніколі не прасіў. Не было ў гэтым патрэбы...

Маленькая скварачка ў вялікай кашы

Працяг са старонкі 19.

прадаецца і ў прадуктовых крамах. Кожны нумар прысьвetchаны пэўнай мясцовасці і мае каляровую ўкладку з этнаграфічнымі хаткамі, народнымі строямі, зывярамі і птушкамі. Газета беларусаў Беласточчыны «Ніва» — у далёкім куце, заторкнутая за дзіцячыя кніжкі. Ківаю кіскёрцы: «Ці добра «Ніва» прадаецца?» «Прадаецца».

У Супрасльі два касьцёлы. Той, каторы бліжэй да манастира, быў перад вайной лютэранская кірхай. Куды падзеяліся пратэстанты? Хто за немцамі падаўся на Захад, хто ўглыб Польшчы, рэшта распушыцілася між праваслаўных і каталікоў. Зранку былая кірха зачыненая. У касьцёле меша. Шэсць бабулек у махеравых бэрэтах, ксёндз і копія іконы Маці Божай Вастрабрамской у аўтары. «Гэта з раніцы, людзі ж усе на працы, — камэнтуе эўрапеізаваная магазыншчыца ў супэрмаркеце. — А так два касьцёлы сябе спраўджвалоць». Зь пяці тысяч насельнікаў Супрасльі праваслаўных сямсот чалавек. «Калі царквы не было, яны ў касьцёл хадзілі некаторыя...» «Калатні няма. Ксёндз з папом размаўляюць», — дадае стары, што падграбае лісьце ля касьцёлу.

Апошняя супрасльская «калатня» тыгылася «катакомбаў» — рэшткаў царквы Ўваскрасення Хрыстова паблізу манастира. У яе скляпеннях хавалі заснавальнікаў Супрасльскага манастира. І пахаваныні, і сама царква былі зьнішчаныя пасля вайны. Спрэчка за гэтыя пад-

У 2005 годзе манастыр у Супрасльі атрымаў зь дзяржбюджету Польшчы паўмільёна даляраў на рамонт. На фота: айцец Гаўрыла паказвае прадстаўнікам ураду, што зроблена.

муркі — апошняе водгульле змаганьня за ўвесы манастирскі комплекс, які ў сваім доўгім жыцці быў праваслаўным і ўніяцкім. Катакомбы ўрэшце засталіся за манаstryром. Цяпер яны абнесеныя будаўнічай стужкай. Побач, як абарог, — праваслаўны і каталіцкі крыжкі, счэпленыя супольнай папярэчынай.

Манастыр на курорце

«У касьцёле няма такога духу моцнага, такой містыкі, як у нас. У некаторых каталіцкіх кляштарах дапускаеца, каб манахі займаліся мэдытацыямі нават нехрысьціянскіх культав. У нас гэта непадумна. Наша крыніца — благадаць Духа Святога, калі людзі зносяцца праз дапамогу духоўных цэнтраў, каторыя прасвяляюць чалавека, даваюць яму новы напрамак. Такія крыніцы духоўныя — манастыры, цудатворныя іконы, святыя мошчы, Афонская гара ў Грэцыі, Кіева-пячэрская лаўра, у вас Жыровіцкі мана-

стыр, Троіца-сергіева лаўра на Русі, другія манастыры, на моленія вякамі, благадатныя...

Мы гутарым з архімандритам Гаўрылам у манастырскай перадканцылярый. Салідная разная мэбля, фатэлі, кілімы. На съценах — самыя розныя карціны: ад реалістычнага Сергія Раданескага да імпрэсіяністычнага афорызіка Святой гары Грабаркі. Гэта ўсё падарункі манастыру ад вучняў. Айцец Гаўрыла ў манастыры ад самага яго адраджэння. Спачатку яны тут былі ўдвох з намеснікам. Намеснік цяпер стаў апекуном праваслаўных салдатай Войска польскага. «Япіскап з «калашнікам». Лётаў лежаць у Ірак да сваёй паствы.

Іканапісная школа на Беласточчыне адна — у Бельску. Але пры кожным манастыры ёсьць свая майстэрня. Чым яшчэ займаецца брація? Хто на што здатны, кажа айцец Гаўрыла, робячы мне ксэру манастырскага

Супрасль

— цэнтар праваслаўя на Беласточчыне. Супрасльскі Дабравешчанскі манастыр — духоўны цэнтар, роўны Жыровічам. Дабравешчанская царква — шэдэўр абароннага дойлідства. Да 1915 тут захоўваліся мошчы св. Гаўрылы Заблудаўскага ды цудатворны абрэз Супрасльскай «Адзігітрыі». У пачатку жніўня 1915 яны былі вывезеныя ў Москву. Абрэз стуль так і не вярнуўся.

Дабравешчанскі манастыр быў заснаваны ў 1498 у рэзыдэнцыі маршалка літоўскага Аляксандра Хадкевіча ў Гарадку. Аднак ваяводзкі двор быў неспалучальны з манаскім жыццём. І ў 1500 г. брація перасяліліся на бераг ракі Супрасльянкі. З 1624 Супрасль была ўніяцкай.

распарадку дня. Госпад заклікае людзей у манастыр, і тыя, каторыя надаюцца да школаў, ідуць у сэмінарыю. Іншыя дапамагаюць кухарцы на кухні, нехта водзіць экспкурсіі. Хто мае слых, съпяваюць у невялікім хоры. Апроч яго пры манастыры ёсьць дзіцячы хор «Загадка». На бліскучыя кубкі, якія «Загадка» атрымала за выступы ў Грэцыі, Нямеччыне, Рәсей, Беларусі, адведзеная шафка.

Айцец Гаўрыла цешыща з курортнае будучыні Супрасль. Манастыр — найпершы пункт усіх экспкурсіяў. «Гэткім чынам мы абуджаем у людзяў цікавасць да праваслаўя». Звініць званок: прыехалі школьнікі на экспкурсію. Айцец Гаўрыла вядзе паказаць царкву Яна Багаслава, што месціцца праста ў жылым корпусе, пакуль яе не запаланілі экспурсанты. Невялікі прыщемнены храм. Перад абразом Усіх беларускіх святых гарыць лямпадка. Архімандрыта абрывае званок сотовага тэлефону. Манаҳам можна карыстацца сотовікамі. Але фатаграфаваць архімандрыта забараняе.

Каля манастырскай кухні натыкаемся на прыхілены да сцяны чырвона-зялёны сцяг. Мо гэта неяк звязана з тым, што напрэдадні манастыр наведала здымачная група БТ?

Знатугай адчыняюцца каваныя дзвіверы ў галоўны супрасльскі храм. Гіганцкая, магутная на выгляд царква ўсярэдзіне не вялікая. Абарончае дойлідства — не паветраная готыка. Грубыя сцены, магутныя скляпеніні, невялічкія вокны-байніцы. На трохметровай вышыні ад падлогі — пас беларускай цэглы. Яна сцяглайшася за мясцовую. Айцец Гаўрыл пstryкае рубільнікамі і электрычнае сцягло залівае храм. Няма яшчэ тынкоўкі, росыпісаў. Будуць фрэскі, новы іканастас, спасыды — спэцыяльныя крэслы, за якімі можна і стаяць, і сядзець. Асаблівы гонар айца

www.EXITCOPOLAND.INFO

Гаўрылы — хорас-панікадзіла з абразамі святых апосталаў і прарокаў: «Такога ў вас у Беларусі няма». Тутсама — копія цудатворнага абраzu Маці Божай Супрасльскай. Арыгінал быў вывезены ў 1914 годзе, падчас бежанства, у Москву і там пра паў.

Ідзём нежылым манастырскім крылом. Звонку ён мае выгляд — увесы корпус накрыты металадахоўкай, паўстаўлялі эўравакны. У 2005 годзе манастыр атрымаў з дзяржбюджету Польшчы два мільёны золотых — гэта паўмільёна даляраў — на рамонт. Але ўсярэдзіне працы яшчэ пачаць і скончыць.

Айцец Гаўрыла разважае, пазіраочы на катакомбы: «Добра па-суседзку жыць. Касыцёл у Польшчы найбольшы. Павінен памагаць меншым цэрквам. Трэба папросту быць адкрытым».

Топ-навіна для праваслаўных

Наши беластоцкія суродзічы паперадзе ўсіх беларусаў увайшлі ў Эўразіяз. На гатэлі «Туркус», дзе я спыніўся, гэта яўна адбілася. Эўрапакеты на вокнах, Інтэрнэт, швэдзкі стол з раніцы. Прайда, зарэтушаваць размах сармацкай гасціннасці не ўдалося. У пакоі замест сцяны — шафа-купэ з люстэркамі. Адсоўваеш адну сэкцыю — трапляеш у лазенку, адсоўваеш іншую — трапляеш, уласна, у шафу. Прычым у шафу таксама трэба заходзіць.

Свята Гара Грабарка

знаяна з XVIII стагодзьдзя як месца паломніцтва. Гэта крыжовая гара з цудатворнай крыніцай. Манастыр там дзейнічае з 1947. Шматтысячныя паломніцтвы на Грабарку адбываюцца на свята Праабражэння. Людзі прыносяць на гары і ставяць на ёй крыжы — спрадвечная беларуская традыцыя.

Куды там Старой Эўропе зь яе культам кампактнасці і алягічных калідорыкаў. З акна «Туркусу» адкрываеца від на цудоўны барочны касыцёл — паўзверх бэнзазапраўкі.

Беластоцкія храмы не абыдзеш за тыдзень. Іх тут больш, чым у двухмільённым Менску. Папросту сядзыце ў гарадзкі аўтобус, электроннае таблёнікі якога паказвае, апроч інфармацыі пра маршрут, чые сягоныя імяніны. І пабачыце канструктыўісцкі касыцёл, подобны як да стамбульскага мячэту, так і да менскай Опэры. Або постмадэрную царкву, архітэктар якой спалучыў готыку з уладзімера-сузальскім стылем.

Галоўны праваслаўны храм — сабор Св.Мікалая, побач якога месціцца рэзыдэнцыя япіскапа беластоцка-гданьскага Якуба. У дольнай залі сабору зь верасняня ідзе польская месаўная служба. Яе ўядзеніне было топ-навіною гэтага году.

Усяго праваслаўных у Польшчы каля 500 тысяч. Недзе палова з іх — этнічныя беларусы. Астатнія — украінцы, палякі, лемкі. У большасці цэрквяў Польшчы служаць па-царкоўнаславянску. Толькі япіскап-патрыёт Перамышлю ўвёў у сваіх храмах — усіх — украінскую службу. На Беласточчыне скрозь па-беларуску маліліся толькі ў часе вайны. Цяпер беларускую службу можна паслу хаць у адной царкве Святой Сафіі ў

Беларусы- каталікі

У Польшчы яны ёсьць, але іх няма нога. Феномэн Сакульшчыны цікавы. Там людзі маюць пачуцьце сваёй адрозненасці ад палякаў. Але на перапісе гавораць, што яны палякі. Бо каталікі. Беларускі ксёндз — такога на Беласточчыне цяпер няма. Каталіцкія парафіі абсаджаныя палякамі. Новых Адамаў Станкевічай і Вінцэнтаў Гадлеўскіх няма.

Маленькая скварачка ў вялікай кашы

Працяг са старонкі 31.

Беластоку. Польскую — ужо ў чатырох цэрквях: ва Ўроцлаве, Варшаве і дзільнох беластоцкіх. Служба, разылічаная на праваслаўных палякаў, бывае раз на тыдзень у дольных цэрквях. Але хто такія праваслаўныя палякі? Ці ёсьць яны?

«Гэта людзі аднаго пакалення, — пэўны гісторык і багаслоў, прафэсар Антон Мірановіч. — У наступным пакаленіні яны або пераходзяць да каталіцызму, або вяртаюцца да сваёй сапраўднай нацыянальнасці. Святары кажуць, што гэта служба для праваслаўных, якія маюць польскую нацыянальнасць, і для тых, хто жыве ў зъмяшаных шлюбах. Але большасць прыходзіць туды зь цікавасці...»

Бардzo задоволёны

Спусціўшыся па крутых сходах у дольную царкву пры саборы, нібы трапляеш у часы катакомбнага хрысціянства. Пяцьдзесят прысутных запаўняюць яе ўсю. Пакуль малады бацюшка моліцца па-польску, людзі моўчкі хрысціянца. Калі ж чытае «Ойча наш» па-царкоўнаславянску, яго суправаджае зладжаны хор вернікаў. У царкве многа моладзі. Выпускніца Бельскага беларускага ліцэю, якая слова ў слова паўтарала за бацюшкам царкоўнаславянскія малітвы, ня лічыць, што ў Беластоку патрэбная служба па-беларуску. «У Гайнаўцы мо ці ў Бельску, але ня тут. Здаецца, і ў Беларусі больш карыстаюцца рэйсейскай мовай...»

Тры сталія пані ў бэрэтах першы раз тут, але «бардzo задоволёны»: «Сувязь з царкоўнаславянскай мовай перарва-

лася, рэйсейскай у школах ня вучыць, дзецым ужо нічога не зразумела. Па-беларуску маўцца? Нашто? Усе ж беларусы на працы тут карыстаюцца польской мовай. Могуць і службу разумець...»

Высокі рудаваты Вячаслаў таксама вучыўся ў Бельску («мы там многа сіпявалі па-беларуску народных песень»). Пасля скончыў гандлёвую школу, быў на стажах у Нямеччыне, на заходзе Польшчы. Кажа, там жывуць інайчай: «Не глядзяць, ці ты брат, ці сын, бяруць на працу па здольнасцях. А тут у Беластоку...» — ён махает рукою. На польскую багаслужбу ён прыйшоў упершыню, зь цікавасці. «У Варшаве польскую службу ўводзілі мае аднагодкі», — кажа Вячаслаў з ухвалай. Падобна кажа й Дарьюш Жданюк, кіраўнік моладзевага праваслаўнага брацтва: «У Польшчы толькі чатыры царквы, дзе служба ідзе на мове тытульнай нацыі».

Качынскі галасаваў супраць

«Для мяне гэта не пагроза, — пагаджаецца беларус-дэпутат Сойму Яўген Чыквін. — Пры маім жыцці на польская службы будзе хадзіць пара працэнтаў гэтых людзей. Якія і так сябе палякамі лічачы. А можа, бяз гэтага яны наагул не пайшли б у царкву».

Ён ад 1989 году рэпрэзэнтуе Беласточчыну ў парлямэнце. Чыквін дабіваўся прыняцця Закону аб стаўленыні дзяржавы да праваслаўнай царквы, паводле якога царкве адышла раней канфіскаваная маёмасць. Другая заслуга Чыквіна — Закон аб нацыянальных меншасцях. «Правыя не

хацелі яго, — распавядае дэпутат, — казалі, яго прыняццё будзе пагражана тэртыярыяльнай цэласнасці. На шчасце, Польшча ў Эўразвязе, дзе права меншасцяў становяцца лякмусавай паперкай для дзяржавы. І цяпер, калі мяне журналісты пытаюць пра гэты канфлікт вакол гарадзенскіх палякаў, я кажу: Польшча прыняла такі добры закон аб сваіх мяшэннях, мы маем права — маральнае — чакаць, што палякаў будуть трактаваць дастойна ў Беларусі».

Чаму выбарцы Гайнаўскага павету так масава галасавалі за Дональда Туска, хоць на Беласточчыне большасць галасоў узяў Качынскі? «Качынскі — гэта правая партыя, звязаная з касцёлам, — кажа Чыквін, — а нашы людзі гэтага пабойваюцца. Таму і ў «Салідарнасць» не ішлі сваім часам, бо яна была звязаная з каталікамі».

Хай яе, тую палітыку

У 2003—2005 гадах дэпутат Чыквін узначальваў польскую-беларускую міжпарламэнтскую группу. «Два пераходы новая адкрылі: у Белавежы і на Аўгустоўскім канале... Ад Беларусі ў той камісіі Чаргінец — старшыня. Я прапанаваў: давайце нейкімі канкрэтнымі спрабамі будзем займацца. Палітыку тулу, хай яе... И яны пагадзіліся...»

Час ад часу спадару дэпутату даводзіцца гаварыць гучней, бо за сцяною гудзе электтрадырль. У рэдакцыі часопісу «Przeglad Prawoslawny», які займае два пакойчыкі ў адной зь беластоцкіх друкарні, сканчаеца рамонт. Яўген Чыквін — рэдактар гэтага часопісу. Выходзіць «Пшэглёнд»

Украінская альтэрнатыва

У будынку Беластоцкай япархii на кніжным развале, мік аброзоў і сувязных кніжак, ляжыць друкаваны украінскай мовай часопіс «Над Бугом і Нарвою». Гэта сувецкае выданье украінскай меншасці Беласточчыны. Беларускіх выданняў там няма. Пік актыўнасці украінскага руху тут прыпаў на сярэдзіну 1990-х. Ці гэта было звязаназ з рэальнай патрэбай, ці з украінскім лобі ў епіскапаце? Думкі разыходзяцца.

Нават у мясцовасцях, дзе падляскія гаворкі бліжэйшыя да украінскіх, чым да беларускіх, пераважае беларуская съядомасць.

па-польску, але зь беларускім, украінскім і расейскім ўстаўкамі. Прадаецца ва ўсіх цэрквях. У верасьнёўскі нумар укладзеная ўлётка з справа здачай дэпутата за мінулыя чатыры гады ў сойме. У каstryчніцкім паведамлілася, што Яўген Чыквін пераабраны ў сойм 14 181 голосам. На вокладцы лістападаўскага — Яўген Чыквін з патрыярхам Алексіем II і мітрапалітам Савам.

Існаваныне праваслаўных палякаў дэпутат пацвярджае. «Есьць карэнныя палякі — нямнога — якія прынялі праваслаўе. Есьць і беларусы, што проста ў працэсе асыміляцыі сябе адчуваюць ці дэкліруюць палякамі, хаця іх дзяды яшчэ былі беларусамі. Але яны напы людзі. Праз два ці тры пакаленыі яны вяртаюцца да беларускай самаідэнтыфікацыі. Так што яны ня страчаныя назусім, бо праз царкву маюць контакт з усходнеславянскай культурай».

Думку аб tym, што царква, трymаючыся царкоўнаславяншчыны, кансэрвuje мэнтальлітэт тутэйшага і ўрэшце спрыяе палянізацыі, ён адкідае: «Без праваслаўя не было б і беларускага нацыянальнага жыцця!» Як прыклад — беларусы-каталікі Сакольшчыны. «Іх гаворкі бліжэйшыя да літаратурнай беларускай мовы, чым беластоцкія, але там усе лічачы сябе палякамі. Беларусы палянізаваліся, пераяжджаючы ў гароды, у зъмяшаных шлюбах. Слабае тут беларуская культура жыццё, слабыя контакты зь Беларусью — ну на што абаперціся? Культура польская, і тэатры, і кіно, і музыка. Кантакты адрезаныя яшчэ пры савецкай уладзе. А службы па-беларуску непазыбежна ўвядуць. Царква ж ня можа адмовіць, калі людзі просяць». Калі я заўважаю, што і ходзяць жа, і просьць, высьвятляеца, што ходзяць ня тыя. «Бывае так, што ў нас узымаюць гэтую тэмудзі ня вельмі царкоўныя. Каб пакрычаць, што няма службы па-беларуску. А як увядуць, дык ня прыйдуць...»

На гэты закід рэдактар «Нівы» Яўген Вала адно-

GRZEGORZ DAMBROWSKI

ўсуміхаеца: «А от хай увядуць. Хай увядуць!»

«Нейкі рытуал»

Чаму гэта так важна? «Бо праваслаўе тут яднае. Выразна, — кажа Ян Чыквін, аднамілец дэпутата, старшыня беластоцкай суполкі пісменнікаў. — Ня мова. Беларусы ў гарадах гавораць па-польску, у вёсках — на дыялекце. Багаслужба па-польску паскарае працэс асыміляцыі. Палякі будуць памалу начіскаць на япіскапаў, каб перавесці набажэнства на польскую мову.

Нас змушаюць быць палякамі ў сваіх паводзінах, мове, сувязкаванынях. Калі ідзе даўаць імя дзіцяці, падкажуць іншае. Як адмовісься — няма расстрэлу. Але падказваюць. У школе таксама. Ледзь зывініца званок на перапынак, настаўніца беларускай мовы гаворыць: «Прошэ цішэй!» І дзіця адчувае, што ўрок беларускай мовы — гэта нейкі рытуал». Хіба ня тое саме ў беларускіх школах Беларусі?

Нацыянальныя праблемы трансфармуюцца ў палітычныя, палітычныя — у рэлігійныя. Няма ў сівеце ніводнай бязболеснай мяжы. І на старыя траўмы накладаюцца новыя. Беластоцкі парадокс: з аднаго боку ўсе нацыянальныя арган-

**Прыезд польскага прэм'ера Казімера Марцінкевіча на калядную куцьню да беларусаў
Падлішша быў успрыняты як прызнаныне іх палітычнай ролі.
На фота:**

**за адным столом зь Мілінкевічам і Марцінкевічам сядзей старшыня Беларускага саюзу ў Польшчы Яўген Вала.
Цікава, што палітычныя сымпатіі беларусаў Беласточчыны ў часе прэзыдэнцкіх выбараў былі на баку апанэнта партыі Марцінкевіча і братоў Качынскіх — Дональда Туска.**

ізацыі тут маюць дзяржаўную датацыю, зь іншага, кажа прафэсар Антон Мірановіч, дзеяньні польскіх установаў націраваныя на тое, каб абмежаваць беларуское нацыянальнае жыццё. Польскай дзяржаве выгадна, каб беларускі рух быў абмежаваны да афіцыйных арганізацый, — мяркую прафэсар. — Польская палітыка заўжды была скіраваная на апаличванье меншасцяў...»

Беларусы Беласточчыны многа гавораць пра асыміляцыю, пра тое, што ім няма ад каго спадзявацца помачы. І нам гэта трохі дзіўна чуць: зь Менску падаецца, што польская палітычная эліта засвоіла запаветы Гедройца. Гэтыя вялікія выхадцы зь Менску, паляк, бачыў у беларусах не канкурэнтуюці варожы элемэнт, як быўся і сёньняшнія «эндэкі», а партнэра. Бяз моцнай незалежнай Беларусі ня можа быць бясыпекі Польшчы. А стабільная дзяржаўнасці Беларусі ня будзе бяз базы — сувядомае нацы.

Гледзячы зь Беластоку, менишы заўважная Гедройцава лінія ў польскай дыпліматыі і фінансаваныне меншасцяў. А вось штодзённыя крыўды даюцца ў знакі — як тая нематываваная судовая справа супраць выдаўцу «Нівы». Хіба што візйт Ка-

Маленькая скварачка ў вялікай кашы

Працяг са старонкі 33.

зімежа Марцінкевіча пераканае беларусаў: Варшава ня мае намеру вяртацца да палітыкі апальчаньня.

Лукашэнкаўскім уладам ня выгадна бараніць нацыянальныя права беларусаў Беласточчыны, бо съследам чакай патрабаваньняў нацыянальных правоў ад уласных беларусаў. Аднак сапраўднае ўратаванье беларусаў Падляшиша ад асыміляцыі можа прыйсці толькі з-за ўсходніх мяжы. Ня ў выглядзе саставэлых лукашэнкаўскіх танкаў. Беларуская тое снасьць беластаччанаў пачне ўмацоўвацца тады, калі Беларусь з сатрапіі ператворыцца ў дэмакратычную дзяржаву. Калі Менскае тэлебачаньне стане якасным і беларускім. Калі ў праваслаўных цэрквах Беларусі пачнуць служыць па-беларуску. Калі пісьменьніка Арлова і беларускі рок перастанутъ забараніць у Беларусі. Калі беларускую валюту пачнуць прымаць у беластоцкіх аблменьніках.

Дэмакратычнае грамадзтва Беларусі небеспадстаўна бачыць у Польшчы стратэгічнага партнэра, які, у адрозненьніе ад Рәсей, ня будзе блытаць палітыку з эканомікай. Ня будзе навязваць Беларусі статус кліенцака дзяржавы. Калісці ж і мяжа між Горадній і Беластокам зьнікне...

Пакуль Беларусь застаецца сатрапій, беластаччане могуць разылічваць толькі на ўласныя сілы і цвёрдасць духу. А іх можна чэрпаць з Скарынавай Бібліі. Чаму — патлумачыў айцец Рыгор Сосна.

Зямля Рускай Бібліі

Вёска Равалы ляжыць між Заблудавам і Бельскам. Асфальт, акуратныя хаты, ахайнай царква-«мураўёўка». По-

АНДРЭЙ СКУРКО

«У нас людзкі бацюшко. Ён любога прыме».
Айцец Рыгор Сосна ля сваёй царквы ў Равалах.

Дэмакратычнае грамадзтва Беларусі бачыць у Польшчы стратэгічнага партнэра, які, у адрозненьніе ад Рәсей, ня будзе блытаць палітыку

ў межах даўняга ваяводзтва Падляскага, а пяць кіляметраў за рэчкай, пад Заблудаў, было ваяводзтва Троцкае. Дык тут іншая мова, а там іншая. Напэўно, не такая, як у Менску, але гэта мова, на якой пісаліся Статуты, на якой да 1607 году выдаваліся ўсе ўказы, фундацыі. Гэта мова Бібліі Скарыны. Для мяне найцаньнейшаяе, што мы нашчадкі той «рускай» мовы».

Кабінэт айца Рыгора абстаўлены книжнымі паліцамі. Камп'ютар зь невялікім маніторам, на іншым стале — ноутбук. Разам з матушкай Антанінай айцец піша артыкулы і кнігі. За 36 гадоў іх называлася трэці сотні. Цяпер матушка складае свой радавод, а бацюшка — даведнік цэркви Заходній Беларусі за польскім часам. Якім коштам выдае ён свае кнігі? «Тое, што не праш’ю, не працу — тое ўкладу ў макулятуру», — съмнецца айцец Рыгор.

Прыход у яго пэнсііны. За год хрысьціў толькі двое, а пахаваў дваццаць пяць. Найменшая пэнсія ў Равалах — 150 доляраў. Маладыя выляжджаюць у гарады, шукаючы працы.

«Да 1989 году было цяжай, — апавядвае айцец. — Я добра тыя часы помню. Калі штось будуваты, трэба было прашынне пісаць. Але давалі рады... Калі я хадзіў з калядой, заходзіў да першага сакратара партыі, дык той стаяў за дзвёрыма, а жонка прымала. А потым мы разам чай пілі. У нас не было такога, як у вас. Было крыху, дзеля страху юдэйскага. А, напрыклад, калі я бараніў царкву ў Цеханоўцы, жонкі міліцыянэр — былі маймі найлепшымі прыхаджанкамі. І яны ўтрымалі царкву. Яе хацелі ці католікі забраць, ці на музэй. А я пастанавіў не аддаваць».

Зараз з будоўлай прасыцей. У Зьверках пад Беластокам пашыстае цэлы манастыр на дваццаць манашак.

«Нас тут засталася жменька — на перапісе запісалася нас 50 тысяч беларусаў, тысяча украінцаў на Беласточчыне. На такую вялікую Польшчу. Можна сказаць, маленькая скварачка ў вялікай кашы. Але стара-

емся: і церквы будуем, і кніжкі друкуем...

«Дык і я не паляк»

Асаблівасць аўтобусных прыпынкаў Беласточчыны — адсутнасць раскладаў руху. Усё старанна паздзірана і выпалена дзіцячай рукою. Ни той, што расыпісала крыжы ля цэркви. Таму хвілінаў сорак стаю ў Равалах, чакаючы хоць які аўтобус. Рантам побач спыняеца маленечкі «фіята»: «Да Бялэгостоку?» За рулём — сівы спадар у сінім гарнітуры пад галыштукам. «Колькі?» Усьміхаецца: «Ніц». Мушу заплаціць падарожнай гутаркай. Кажу, у якой я тут справе. «А, ты не паляк? Дык і я не паляк», — хітра ўсьміхаецца стары, пераходзячы на «рускую» мову.

Сядзіце за адзін стол зь пяццю беластаччанамі і вы пачуеце пяць розных гаворак. У адрозненьне ад Беларусі, заціснутай і расціснутай «языком міжнацыянальнага абшчэння», тут людзі захоўваюць часцінку сваёй малой родзімы — хатнія гаворкі. Красуе разнатарайе канчаткаў, хвалі інтанацыі абмываюць старожытны моўны мацирый, на якім паўсталі нашы Статуты і Біблія. Каб беларусам зь «вялікай зямлі» гэтак змагчы, ім трэба пазбыцца комплексаў. Не абмяжоўвацца рамкамі школьнага наваязу, пазбаўленага водару скарынаўскай «руской» мовы, якой нашы продкі гаварылі з Богам.

Праваслаўны і другія праваслаўныя

Прафэсар Антон Мірановіч стрымана ацэнівае сярэднетьэрніновыя пэрспэктывы ўстанаўленення Беларускай аўтакефаліі. «Для аўтакефаліі павінна быць згода ўсіх памесных цэрквей. Няможна без царкви маці рабіць аўтакефалію». Але ён з уцехаю назірае, як у Беларусі разъвіваюцца незалежныя структуры. Ёсьць мітраполія, сэмінары, акадэмія, манастыры. Беларускі Экзархат сам прымае пастановы, како высьвяціць на епіскапа. На думку А.Мірановіча, «гэта ўсё вядзе

Szanowni Państwo!

Na przełomie maja i czerwca 2002r. zakończyły się Narodowe Spisy Powszechnego Ludności i Mieszkalstwa. Wielu pytało, czym jest dla nasza narodowość i język (język), kótem przynależymy się.

Dane teob. inkluzowanych wątła i podlegają satysfakcji ochronie oraz w trakcie opuszczania wyników będą niszczone.

Jak my, prawosławni, sprawdzamy wielickowej kultury i religii określanej przez stulecia, jako ruski odwołujemy się?

Czy potrafimy określić swoją przynależność kulturową, narodowościową, jako białoruska?

Nie mylmy obywatelstwa polskiego z narodowością.

**Nie wyrzekajmy się naszych przodków!
Bez wahania określmy naszą narodowość jako białoruską!**

да того, што, магчыма, калі япіскапат і сабор Беларускага Экзархату захоча, патрыярхат Маскоўскі пагодзіцца». Але як каталіцкая царква цэнтралізаваная, так і праваслаўная мусіць мець пачуцьце единасці, нагадвае ён.

Адрозненне праваслаўных Падляшша ад беларускіх у тым, што яны пазъбеглі саветызацыі. Гэтыя сіяянтари ніколі не дакладвалі ў КГБ. Гэтыя прыхаджане ніколі не спынялі хадзіць да споведзі. Але ня толькі ў гэтым шчасльце братоў за Белавежай. Яшчэ праваслаўнае сіяянтства на Падляшшы нашмат менш заражана грахом ксэнофобіі, сапраўдна бядою РПЦ. Гаворыш з падляскім тэолягамі і сіяянтарамі і адчуваеш, як беражліва яны захоўваюць тое, што вялікабеларускае праваслаўе занядбала — гісторычную пераемнасць. А яшчэ памежжа выгадавала ў іх хрысьціянскую датклівасць.

Суіснаванье з каталікамі выпрацавала адзорнасць на ціск заходній цывілізацыі. Досьвед жыцця ў дэмакратычнай Польшчы, якая адкрылася сьевetu і шпарка мадэрнізатара, вымушае шукаць адекватныя адказы. Не заўжды яны пэўныя — як тая апэрэтавая польская мова бағаслубы, каб быць «як усе». Але хто шукае, той знаходзіць. Мусіць жа, не «расслабленыя, разлененыя» будучы у Бога ўгодныя...

Ці ня ў тым магла быць гісторычная місія праваслаўных Падляшша, каб стаць рошчынай і каталізаторам вялікага беларускага праваслаўнага адраджэння? Ці ня з Супраслы выйдзе першы беларускі праваслаўны патрыярх? У праваслаўных цэрквях і манастырах Падляшша жыве дух даўніх брацтваў. Для саміх беластаччанаў ён такі звыклы, што аж незаўважны. А для нас зайдросны.

Гэта ўлётка з заклікам да беларусаў не запісваша палікамі ў часе польскага перапису насельніцтва 2002 году.

Падляскія дыялекты

«Дыялекты — гэта як музыка, як вецер, — кажа паэт Ян Чыквін. — Былі спробы пісаць на дыялектах, вось апошнію зрабіў Ян Максімюк. Але як успыхне раз такі інфармацыйны канал, як літаратурная мова, пісаць дыялектам — вялікі крок назад».

Антон Мірановіч

гісторык і бағаслоў. Прафэсар. Выкладае ў Беластоцкім універсытэце, на найвышэйшым бағаслоўскім сэмінары ў Варшаве, чытае лекцыі па гісторыі праваслаўнай царквы ў Грэцыі.

Бель крумкач на сънезе

Гэта для Леніна народнасьць, клясавасьць ды партыйнасьць былі нязъменнымі крытэрамі кожнага літаратурнага твору. Час паканаў клясавасьць і партыйнасьць. Выглядае на тое, што паканаць народнасьць здолела сама літаратура. Піша Аляксандар Фядута.

Дзьве апошнія кніжкі Алеся Разанава, надрукаваныя Ігарам Логвінавым — гэткім Марцінам Кухтам найноўшай беларускай паэзіі, — нават дызайнам сваім дзёрзка розыняцца ад усяго таго, што Логвінаву даводзіцца выдаваць. Тут няма стракатых псеўдадзіцячых плямаў і страшненькіх малюнкаў, што гадзяць кніжкі маладых паэтаў, няма тут і патугай на найноўшы клясыцызм. Разанавы кніжкі аформленыя геніяльна праста: белы сьнег вокладкі, чорныя літары імя, чырвоныя — назову. І ўгary — яйка (відаць, калюмбава), умалываючы ў квадрат.

Ён ня вылазіць з гэтых яек. Ён іх сам зьнёс.

Гэта не парадокс. Разанаву, зважаючы на ягонае памкненне захаваць не скрунтым свой паэтычны съвет, не да парадоксаў. Яго вершы вылучаючы геамэтрычнасцю, замкнёнасцю на «эга» самога аўтара. І гэта — нармалёва. Прывысціць, што паэт калібр Разанава можа разлічваць на народнае прызнанне ці на статус, крый Божа, народнага?! Нідзе і ніколі! Яго шчасльце — у антынароднасьці, калі ўважаць за народ электарат, што гурміцца ў буфетах на ўчастках для галасаванья. Разанаў —

не народны.

Ня ведаю, каторую з кніжак, што выйшлі ўвадначас (выдавец цвердзіць, што мае быць працяг), сам паэт лічыць томам першым свайго орэга отмінія. Але «Кніга ўзнаўлення» успрымаеца ледзь не як маніфэст геамэтрычнасці. Разанаў спалучаете ў гэтай кнізе — хто іншы назваў бы іх перакладамі — свае спробы перапісаць сучасны беларускай мовай — звыклай ад школьніх год наркамаўкай, — перадмоўы да старых кніжак, прафомовы ды адозвы беларускіх асьветнікаў ад Кірылы Тураўскага і да Лява Сапегі. Ён іх — чытаў і прачытаў! А як прачытаў, дык вырашыў даць ім мажлівасць звязаць да далёкіх нашчадкаў, каторымі, на думку аўтара-ўзнаўляльніка, усёмы з вамі, шаноўныя чытальцы, і ёсьць.

Наша бяда ў тым, што Разанаў памыляеца прынцыпова. Ён насамрэч нашчадак Лява Сапегі. Але ўявіце сабе свайго суседа, каторы ад ранку, пацьвердзейшы, мусіць выслушоўваць ад паэта:

Закон
і ўсталёўваецца на тое,
каб дужы-заможны ня ўсё,
што яму зажадаецца,

чворыў.

Як зазначыў
некалі Цыцэрон,
каб маглі
мы вольнасцю карыстацца,
становімся для таго
ніявольнікамі закону.

I пакуль ён гучыць і, усюды
приняты і заахвочаны
ўсюды, мае адвалу і
моц гучаць, у гэтай
краіне ён не чужы і ня
свой, а —сама,
заснаваная мной, краіна.

Гэта ж бо нібы агітацыя за права чалавека паводле Таціяны Процькі. За такое пры цары-бащошку агітатарапу цягнулі ў паліцэйскі ўчастак, у які-кольків тамтэйшы Цэнтральны РУУС.

Але Разанаў добра ведае вартасць слова. Высокая паэзія старабеларускага слова — не для шырокіх народных масаў. Масам — чарка са скваркай. Індывідууму — яйкі на кніжках паэта, што стаў белым крумкачом сучаснай беларускай літаратуры. І наклад — 500 асобнікаў. Столькі, як мяркуюць аўтары выдавец, знайдзеца людзей, каторым слова Сапегі паводле Разанава яшчэ можа быць зразумелым.

Зрэшты, арыгінальнае паэтычнае слова, не прыбранае ў маскарадны строй шматвяковай даўніны, у Разанава таксама зразумелае толькі адзінкам.

Гукаю і чую свой голас.
Ён займае і гул ракі,
водгульле грамады, і
цішу далёкага лесу.

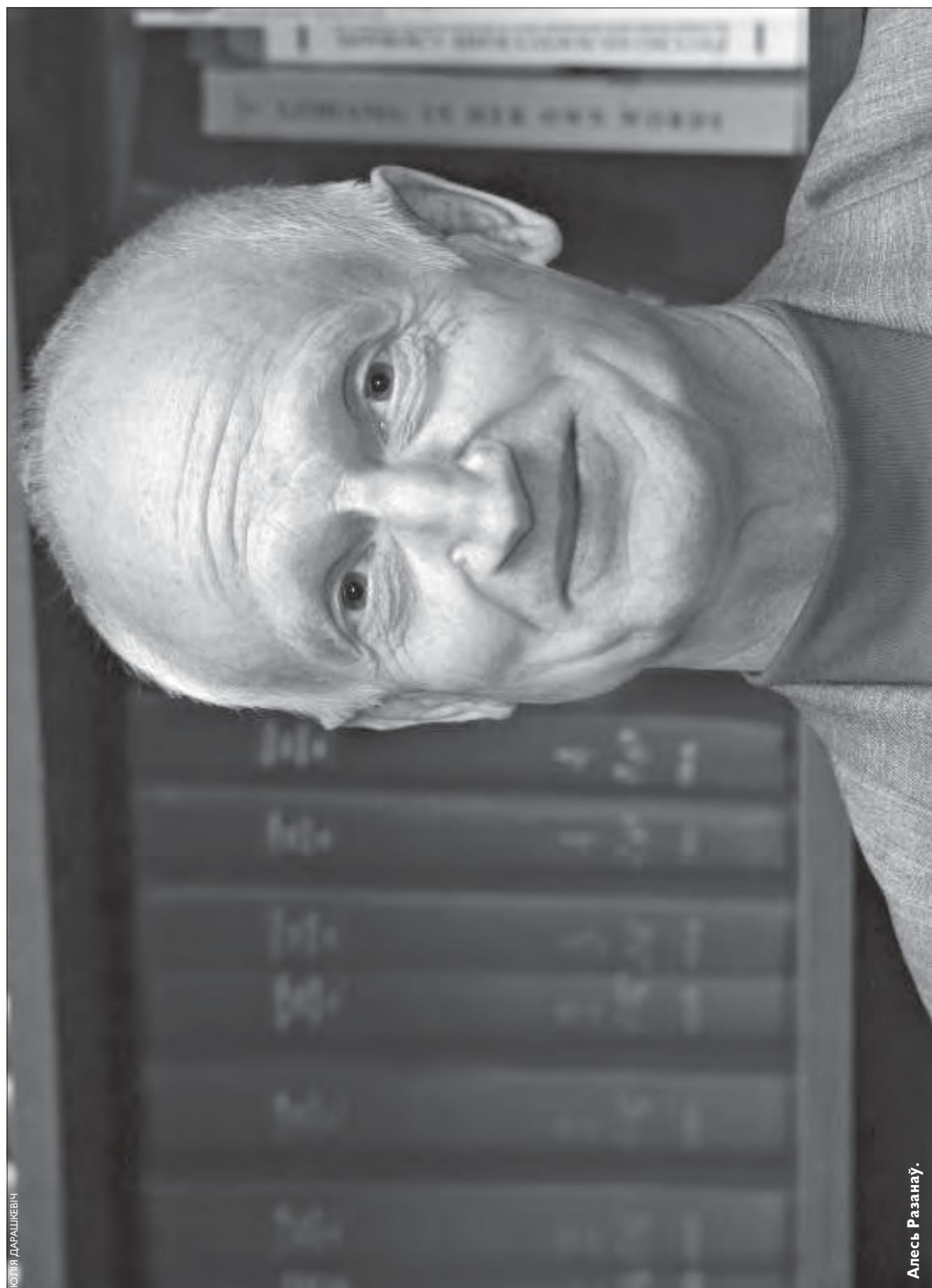
Гэты вэрсэт Разанава прынцыповы. Ён — як вырачэнне ад барацьбы за электарат, за масавага чытача. Сапраўды, нашто ўсё гэта? Нашто выпускаць рыфмаваныя ўлёткі, пісаць няўклодныя вершы для мітынгаў, калі так проста сказаць самому сабе: мае вершы — гэта мая краіна, я паную ў ёй бязьмежна, і болей мне ня трэба.

Але насамрэч гэта нагадвае сэанс самаперакананнія: я чую толькі сябе, толькі свой голас, свае вершы. У нас чисты горад, добрыя і талерантныя людзі, падвышаеца вытворчасць працы, і нават газ разы гэтак у чатыры таннайшы, чым ва Ўкраіне.

А як жа з запаветамі Мяллета Сматрыцкага?

Ці знайдзеца месца,
дзе б панавала бясьпека,
ці вышукаеца прытулак,
дзе б гаспадарыў спакой?!

У ранах і ў верадзе
дзень брыдзе,

Алесь Рзанаў.

Бель крумкач на сънезе

Праця
са старонкі 36.

цягнецца нач
ва ўздыханнях і стогнах.
Скварна лета морыц
мяне да млюсцы,
даймае мяне да съмерці
марозьлівая зіма.
Была я прыгожай,
а стала ўбогай,
была каралевай,
якую хахаў увесь съвет,
а цяпер
мяне адно толькі
пагарда хахае,
мяне адно толькі
смутак цалуе.

Стары Сматрыцкі ў ін-
тэрпрэтацыі Разанава ча-
мусь гучыць так сучасна,
як нібыта наша эпоха бара-
каў — дзеся на далёкай
Поўначы, дзе спасярод бу-
рых мяdzьведзяў валіць
лес Павал Севярынец, —
ужо саступіла месца эпосе
барока.

У лесе дрэвы і людзі:
той, хто стаіць нерухома на
месцы, — дрэвы,
той, хто блукае, — людзі.

І паэт — чалавек. І ён
блукае. І ў яго рыфмы паў-
тараюцца: лес — лес.

Як выйсьці з лесу свай-
го лёсу?

Вярнуцца на радзіму.
Піша ж Скарэна ў перад-
мове да кнігі «Юдыф», дзе
нявольным суаўтарам Раза-
нава выступае яшчэ і хітра-
мудры Адысей Хадановіч:

На ўсяземным
саборы ў Нікеі
святымі айцамі
дазволена кніга Юдыф

для чытаньня наройні
зь іншымі
съвятапісмоўнымі кнігамі,
каб
мы, як люстэрка, мелі
перед вачамі прыклад
гэтай найслаўнай жанчыны,
і ў добрых справах
ды ў любасыці да айчыны
упадбняліся ёй,
і ніякай працы
і скарбай ніякіх не шкадавалі
для паспалітай карысці
і для айчыны сваёй.

Але гэта — Скарэна. А
скрозь тканіну ўласных
вэрсэтаў Разанава ўпартка
прабываеца другое:

Учора была сустрэча зъ
пісменыкамі зъ
Маравіля — суседнай
краіны, суседнай
літаратуры...
Сёння — працяг сустрэчы, і
сёння прыўшлі газэты,
і ўсе, хто учора дзяліўся
ўспамінамі,
чытаў пераклады ці звязваў у
вузлы красамоўства
ніткі ўзаемусавязяў,
вышукваюць у газетах, што
пішацца ў іх пра іх.

Не хвалюйся, чытчу,
гэта не пра нашых пісь-
менынкаў. Пра нашых —
таксама, бо пісменынкі
спрэс аднолькавыя, як і па-
літыкі, — але гэтых, мяноў-
на вось гэтых, Разанаў уба-
чыў у суседнай краіне — у
Францыі.

Зъ якое пары Францыя
стала суседкай для Бела-
русы?

Разанаў лепш ведае. Яго
краіна мяжусе з Францыяй.

Там жыве Апалінэр, і там
няма Азаронка. Там вечна
закаханы Іў Мантан пяе
свае песьні праз чорную та-
лерку радыё — і німа Ніны
Чайкі. Гэта — у Францыі.
У суседстве з той краінай,
што сталася краінай Раза-
нава.

Радуюся за абедзьве гэ-
тыя краіны. Да іх мае дачы-
неные вельмі вялікі паэт.
Можа, самы таленавіты з
сучасных.

А што ж тая краіна, на
мове каторай ён піша з тae
пары, як стаў паэтам?

Ён мне шчыра адказвае
на гэта сваімі вэрсэтамі:

Шчасце мінула, надзея зынікла,
жыцьцё, што квітнела і вабіла,
раптам паблякла, і толькі
ўзышо з глыбіні
перакуленых зяў
і сабою праняў навакольную
рэчаіснасць адзін
невідушы,
нялоўны, спадманлівы колер
— колер навін.

Навіны зь сеціва, не з
жыцьця. Колеры высахлых,
зашмальцаваных джынсаў,
каторыя калісь насыці малады
Алесь Разанаў, каторага
выключалі з універсітэту за
непадабенства, за паэтыч-
ную самастойнасць, нежа-
даныне хадзіць у шыгце.

Ён дагэтуль не жадае ня
толькі хадзіць, але і лётаць
— шнуром. Ён белы крумкач.
Як там у Хлебніка?

Я — белы ворон,
Я одинок,
Но все — и темную страданий
ношу,

И белой молнии венок
Я за один лишь призрак
брошу:
Взлететь в страну из серебра,
Стать звонким вестником
добра.

Веру́ Хлебніка́у у дабро,
веру́ глыбока і шчыра. Нес-
здарма пра яго хадзіла ле-
генда: ён спаліў найлепшыя
свае вершы, каб сагрэць пры-
дарозе ў Ніжагародзкай губ-
бэрні прыхварэлую жанчы-
ну. Разанаў яшчэ застаецца
добрым, але дзеянае дабро,
здольнае стаць учынкам,
для паэта — там, далёка-да-
лёка, у часах таварыща Ліва
Сапегі. Ці Мялета Сма-
трыцкага. У сучаснай Бела-
русы яму цяжка знайсці мес-
ца. Таму паэт і зъедзе знову
— тудысама. Туды, дзе п'я-
ны зъвячора электратар ня
прыйдзе на ўчастак для га-
ласаванья, каб зноў выпіць
гарэлкі — таннай, на цэлья
дваццаць рублёў таньней-
шай, вы толькі падумайце!

Ці не вінаваты ў гэтым
паэт?

Ці вінаваты белы крумкач
у тым, што астатнія — чор-
ныя?

Ён зынёс вам два цудоў-
ныя, два мармуроў белі
які... То бок зборнікі, вядо-
ма ж. Абодва — на дзвіва
добра надрукаваныя. Адчу-
ваеца густ паэта, што так і
не дазволіў сп. Вішнёву
зъявіцца яго самия шчы-
рыя пачуцьці.

Дый Скарэна, канечне ж,
— вельмі сучасны аўтар. Я
б нават сказаў бы, у чымсьці
сучаснайшы ад самога Ра-
занава.

Austrian

У самалётах «Аўстрыйскіх авіяліній» пасажырам заўжды прapanуюць
свежы нумар «Нашай Нівы».

ЕВА ВЕЖНАВЕЦ

І. Дажынкі

У той дзень я сядзела ў офісе й нікога не чапала, аж ззум! — пад столом зазваній мабільнік. Котка грызе правадок мае зарадкі, ён робіцца ўсё карацейшы, вось чаму тэлефон зараджаецца ў разэтцы пад столом, а я лажу пад яго. Мая сястра ніколі б сабе гэтага не дазволіла — заміж падрэзвашь правадок ды поўзаць пад столом, яна б набыла новую зарадку. Уся талковасць дасталася ёй, мне нічога не перапала. Ад я быў і званок: кліч на абед. Сястрыца мая працуе ў газэце «Савецкая Беларусь» (ст.м. «Акадэмія навук») а я — на радыё «Вольная Беларусь» (ст.м. «Парк Сківіцоўцаў»). Калі правесці рысу паміж нашымі кантарамі, то акурат на сярэдзіне знаходзіцца дыстыгчная сталоўка, у якой мы зредку сыходзіміся. Гэта недастатковая добрас месца для сястры, затое нэутральная зямля, да якой ісьці пароўну, дый сінія калегі не засыпоець за крамольным кантактам. Сястра цэліць у начальніцы аддзелу. Яе завуць Віка, а мяне — Ліоба. Так нас называў тата. У 1972 г. ён, вандроўны, пітушчы геоляг, які не разъведаў нічога, апрача палявога шпату, прыстаў у прымы да нашай маці, скончыў заочна на агранома і зрабіўся аседлым адмыслоўцам па кармавых культурах. Ягоныя гатункі ВДНГ прайшлі. Бацька часта кажа, што Віка названая ў гонар вікі, я — у гонар лубіну. Можа, і жартуе. Прынамсі, два гатункі ягонай рэдзкі — нашыя ўзкі. Бацька і ціпер падпрацоўвае, вырошчвае гатунковую бульбу. Ён —

Герой сацыялістычнай працы. У вёсцы яго так і клічуць — Герой, нашу маці — Героіха, а нас адпаведна — героеў дзеци. Калі я зайшла ў дыстыгчку, Віка ўжо нэрвавалася, зывінела пярсыцёнкамі па шклянцы.

— Ну, і чаго звала? — запыталася я.

Апошня гады, працуючы ў розных «Беларусі», мы сустракаліся рэдка, нават да бацькоў ездзілі паасобку. Мне здавалася, што столік падзяляе нябачная мяжка, і паветра на баку Вікі цяжкае, і рукі ў яе цяжкія і, напэўна, халодныя, па самыя пазногі налітвы здрадаю ў хлусьнёй. Віка, пэўна, думае пра мяне тое ж самае. Некалькі сэкундаў мы глядзелі адна на адну зь цікаўнай агідаю.

— Бацька званіў, — нарэшце сказала Віка. У яго радыкуліт. Сена ня грэбленае. Трэба пахаць, парабіць.

— Вічка-сунічка, ды ты здурнела са сваім бацькам! Я паслала нядаўна грошай, хай ноймуць каго! Я не паеду грэбці ніякія атавы. Ды ён мяне і не запрашаў.

— Ён папрасіў, каб я табе перадала. Ён табе ня звоніць, бо ведае, што ты будзеш раўсъці.

Бацька мог бы без усялякай атавы жыць на геройскую пэнсію й належаць да чыстае публікі. А калі ён унадзіўся ў сялянства, не разумею, чаму я павінна гуляць у ягонае хобі.

— Сьвінкоўскія ўчадзелі. Трэба нам ехаць, — дадала сястра. Маці й сын Сьвінкоўскія памагалі бацькам на палетку за пляшку й ежу.

— Учадзелі?

— Паставілі бражку ў печ і накрылі коўдрай.

аповесьць

Шлях дробнай сволачы

Праўда сякеры — хлусьня для камля.
Праўды ў съвеце няма. Ля-ля.

Ева Вежнавец —
пісьменніца.
Жыве ў Менску.

Сястрыца мая працуе ў газэце «Савецкая Беларусь» (ст.м. «Акадэмія навук») а я — на радыё «Вольная Беларусь» (ст.м. «Парк Сківіцоўцаў»).

літаратура

Вэранды згарэла, а яны патруціліся дымам.
— Ой, ну хай ноймуць іншых. Калі няма грошай, я пашлю.

— Гроши я пасылала, і сумку пасылала аўтобусам. Тата просіць прыехаць. Дарэчы, там на Востраве дажынкі, я буду пісаць для «СБ» — на лічбавы. Магла б падкінуць табе запісы, ананімна, натуральна. Калярыт, лічбы, цёмнае сялянства, галасы кіраўнікоў. Табе ж ніхто слова ня скажа, сама ведаеш.

Ня скажа, каштавана ўжо. А Віцы — з дара-
гой душой. Яна жаданы госьць — у выканка-
мах, у калгасах, шпіталёх і школах, куды мянэ
могуць і не пусьціць, а як пусьціць, дык няпля-
туць кашалёў. Дый голас не заўжды дазволяць
запісаць. Але раней Віка мне ніколі не прапа-
ноўвала падкінуць запісы — на тым яе кар'ера
і стаіць. Да і я не хачу падстаўляць — я ня
Паўлік Марозаў.

Так і выйшла, што напрыканцы жніўня мы
прыкаці на роварах да бацькавага ўрочышча,
разышліся мэтраў на дзвесыце і пачалі згра-
баць хвасцістое сена ды насіць у копы. Я пера-
кананая, што бацька мае на ўвазе нейкі іншы
сэнс, чымся нарыйтоўка харчоў карове. Нешта
кшталту выхаванья пакорлівасці й любові да
зямлі. Віка, трышацігадовая баба з пазногчымі
ў кветачкі, цягае сена! Дый я тут не прышыў ка-
быле хвост. Але я хоць бунтую — дастала з зап-
лечніка плястыкоўку «джынтона». Адкрыю
вам: падняволную працу нельга выконваць без
алькаголю. Усе вясковыцы ведаюць гэтую вялі-
кую таямніцу. Усе, апрача Вікі. Я і ня бачачы
адчуваля, што яна няўхальна глядзіць на маё
прыхлебанье. Ну й хай. Я грэбла і насила,
насила й грэбла, пастанавіўши, што падыму
галаву толькі на сярэдзіне дзялкі. Усё было
скончана за нейкія чатыры гадзіны. Месца
было глухое, толькі пару разоў праехалі кам-
байны з дальняга поля. Мы сабраліся ехаць на-
зад. Сястрыца акуратна навязала сахор ды
граблі на багажнік ды стырно. Я закруціла шпа-
гат абы-як. Руль не варочаўся. Спініліся, пера-
вязала. Я нічога ніколі не раблю як сълед, калі
мяне прымушаюць. У Паўночнай Карэі ёсьць
панятак «праца любові». Гэта бясплатная рабо-
та на карысць грамадзтва. Ніхто не пытается, ці
хачу я выконваць працу любові. Можа, я лічу
за лепшае адкупіцца? За такімі роздумамі я не
заўважыла, як мы праехалі кілямэтры з два.
Мae сахор і граблі бэрсаліся. Урэшце сахаровы
зуб — п-шиши! — праклонуў мne камэрку. Да-
вядзеца ісьці пешкі. Да дому было далёка.

— Ох! — застагнала Віка. — Як я стамілася
з табою, ты, вярэпаўка. Што нам цяпер, пяць
кілямэтраў пешкадала ісьці?

— Цябе ніхто ня просіць. Я павяду ровар, а
ты едзь сабе наперад, праз гадзінкі паўтары
дачэпаю. На прыроду палюбуюся.

Аднак Віка съпешылася, і мы моўчкі пайшлі
мераць кілямэтры.

Быў той самы час, як лета перакідваеца ў

весень. Цішком змыліся стрыжкі і ластаўкі, рэз-
кія сьвісты, крыклывыя сыцзорыкі. На кожным
слупе ўздоўж дарогі парамі сядзелі буслы. Кон-
скія каштаны яшчэ не палопаліся. Добра кінуць
неаблуплены каштан за каўнер ворагу, а ablуп-
лены, цёплы й гладкі — сябру. Зацвіў плюшч,
у ягоныя кветкі, бы п'яножкі ў кубак, торкалі-
ся апошнія пчолы. Мы ўвайшлі ў закінутую
вёску. Ціха-глуха, як гітляроўцаў страчаюць.
Жывых засталося хат дзесяць. Глогавы жывап-
лот ля праваленай крамы. На старой бярэзіне,
што працягнула галіну праз дарогу, вечер ка-
лоціць бляшаную таблічку:

«Автолавка приезжает по средам и пятни-
кам с 15 до 17. 00. Остановка у магазина».

(На галіне б'еца шпарка
сэрца вёсачкі Татарка :)

На такім жа дроце татарскія мужчыны ве-
шалі старых сабак. Бывала, пойдзеш увосень
на грыбы — знайдзеш шкілет на дроце.

— Ля Палавейкі можна напіцца. Помніш, у
яе калодзеж на вуліцы? — кажа сасьмяглая
Віка. Дый мне мласнавата пасъля хімічнага
«джынтону».

Калодзеж быў на месцы, але ні аглоблі, ні
вядра на жораве не было. Мы трохі парыкалі ў
студню і пайшлі далей. Татарка складалася з
аднае вуліцы, што цягнецца кілямэтры на ча-
тыры. Хаты паваліліся хто куды, з паблізкага
лесу па-пластунску напаўзала ажына. Аднак
сады звідзічэць не пасыпелі.

— Давай залезем у які гародчык ды наядом-
ся яблык ці якіх съліваў, — прапанавала я. —
Яйкі, млеко, курка, шпэк!

Мы загналі ровары ў густы съліўняк, пера-
лэзлі па хілы плот, паплецены з крапівою, ды
вярнуліся ў тяя часы, калі былі сястрычкімі
Любай і Вікай, хадзілі ў адну клясу й мелі
адно жыцьцё на дваіх. Віка выпірала нямытыя
сълівы аб штаны. Я — банданаю.

— А сумна, што дзічэе вёска. Помніш,
колькі разоў нас тата сюдою вазіў — людзей
было! Дзяцей таўклося! — завяла яна катрын-
ку.

— Няма нічога сумнага, — сказала я. —
Празь дзесяць год зынікнуць і сады, вырасыце
ажынінкі і алешнік, будуць малінаўкі гнёзды
віць ды ваўкі лазіць. Людзі й лясы проста ва-
ююць зь пераменным посьпехам — то там за-
дышыляюцца, то сям. Дый як тут жылі ў гэ-
тай Татарцы — ні лазні, ні крамы, ні садка, ні
школы. Па ўсё трэба ў Дамашаны цягнуцца.

Ветраны перадвесенскі дзень, сонца і пыл,
крапіва й сълівы. Рай, бездум, сама пасывіца.
Мы нават ажынай трохі знайшли. І тут цішу
парваў жаночы енк:

— Пірат, Мухтар, фас, фас! Бач, абслі, не
нажаруцца ніяк!

НОВЫЯ КНІГІ

Joannis Visliciensis. Bellum Prutenum = Ян Вісьліцкі. Пруская вайна: На лац. і бел. мовах / Укл., пер., камант. Жанны Некрашэвіч-Кароткай. — Менск: Праплей, 2005. — 234 с.

Першае ў Беларусі выданье збору твораў беларускага лацінамоўнага паэта XVI ст. Тэксты друкуюцца паралельна: на лацінскай мове і ў перакладзе на беларускую. Да таго ж факсымільна ўзнаўляюцца першадрукі твораў Вісьліцкага. Паэма «Пруская вайна» — герайчны эпас, напісаны дыдактычным гекзамэтрам.

«Толькі ж ваюце, прашу, бо прызначана
на нам перамога».

Palyga, Artur. Kolchoz imienia Adama Mickiewicza. — Бельска-Бяла, 2005. — 160 с.

Кніга рэпартажай польскага журналіста з падарожжа па Беларусі — па мясьцінах, апетых Адамам Міцкевічам: да возера Сьвіцязь, у Завосьсе, Туганавічы, Наваградак... У гэтых мясьцінах, як кажа аўтар, раман 200-гадовай даўніны, што паяднаў Марылю Верашчаку й Адама Міцкевіча, у аповедах старых людзей дагэтуль мае смак скандалу. Аўтар паказвае таксама, як успрымаюць жыхары Беларусі цяперашняе жыцьцё: гутарыць з жыхарамі вёсак і гарадоў, зуброўцамі і асельмі ў Беларусі расейцамі.

АДЗ

Kарпаратыўнасць — вось зъява насамрэч інтэрнацыянальная.

Амаль праз дваццаць гадоў пасъля ядзернага выбуху ў Чарнобылі высокапастаўлены чыноўнік з МАГАТЭ даводзіць, што Чарнобыль — ня тое што не найвялікшая тэхнагенная катастрофа XX ст., а наагул ніякая не трагедыя. Так, драбяза, якая калі не на карысцьці пайшла, дык ва ўсякім разе ня ў шкоду...

У здатнай да ўсяго прызыгчайваца чалавечай съядомасці Чарнобыль усё больш пераўтвараецца ў нейкі сымбал, вобраз, мэтафору. Але рэальны Чарнобыль — гэта ўсё ж ядзерны выбух, выкід у жывое асяродзьдзе радыяктыўных элемэнтаў, узьдзеянне якіх вядзе да фізычнай і псыхічнай паразы людзей. У гэтым

пайсыці нават на карысцьці. Ну, відаць, маєца на ўвазе тое, што ўсе беларусы — людзі нейкія асобна-асаблівия.

Так ёсьць — і не магло, і ня можа быць іначай у Беларусі, якая наследуе дзяржаўныя традыцыі той краіны, у якой машыны, зброя, наагул любое жалеза мела свой кошт, сваю цану, і толькі чалавечас жыццё не каштавала нічога. Ну, загіне дзесяць, дваццаць, трыццаць мільёнаў, пакладзенца трыста тысяч — зь іх, дарэчы, палова беларусаў — у самым канцы вайны на нікому ўжо не патрэбных Зэлаўскіх вышынях, ну дык што — бабы новых народзяць. Затое першымі ў Бэрлін увайшлі, амэрыканцамі клізму ўставілі.

У траўні 1986 году, калі я прыехаў у Чарнобыль, там тварыўся суцэльны бардак: усё нібыта

Убачыўшы ўесь гэты жах, я спытаўся ў акадэміка Веліхава, які кіраваў тады (разам з акадэмікам Лягасавым) усімі і ўсім у Чарнобылі: ну як, скажыце, такое можа быць?! І ён даволі доўга тлумачыў мне сутнасць закону вялікіх лічбаў... Пасъля тлумачэння я сказаў яму, што зразумеў-такі сутнасць гэтага складанага закону: бабы новых народзяць.

Пазней, ужо пад восень, я паехаў у Чарнобыль з кінагрупай, і мы знялі там фільм, у якім цэнзары зь Міністэрства сярэдняга машынабудавання — назуву ж якую прыдумал для атамнай прамысловасці! — пакінулі толькі тое, што съведчыла пра герайм і патрыятызм (што, безумоўна, было), але без анікіх салдацікаў сшыпщамі... Перад гэтым былі зьнішчаны стужкі, знятыя групай, у якую ўваходзіў мой сябар Анатоль Ярась — ён памёр ад раку.

Наш фільм ніякавата было глядзець, але і нічога ўжо нельга было ў ім выправіць: адзінтыя матэрыялы ў нас пазабіrali. Тады з іншай творчай групай я сабраўся ў Москву, каб зрабіць тэлепраграму з акадэмікам Лягасавым, але, пакуль мы зьбіralіся, ён скончыў жыццё самагубствам, павесіўся. Нехта казаў, што менавіта праз тое, што сталася ў Чарнобылі (Лягасаў быў адным з праектаўшчыкаў рэактару), нехта называў іншыя прычыны...

Знялі мы ўрэшце тэлеінтэрвію з акадэмікам Веліхавым, які, усяляк зацямняючы сутнасць праблемы, ўсё стараўся пераскочыць на высакалобую балбатню... Але ўсё ж на некаторыя пытанні быў змушаны адказаць наўпрост. Я спытаў: «Калі б нават не ў 30-кіляметровай зоне, а ў 100-кіляметровай аддаленасці ад яе, дзе-небудзь на Магілёўшчыне ці Гомельшчыне, жыў нехта з вашай сям'і, што б вы зрабілі?...» І ён, пакруціўшыся трохі вакол, рознайзруйневых дозаў радыяцыі, ўсё ж адказаў: «Вывез бы, бо жыць там нельга. Калі, вядома, жыць, а не паміраць...»

А мы вось, хто не памёр, жывём... І карумпаваны чыноўнікі з МАГАТЭ разам з нашымі дзяржаўнымі кіраунікамі даводзяць, як і ад пачатку даводзілі, што Чарнобыль нам зусім ня ў шкоду, калі не на карысцьці.

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР НЯКЛЯЕЎ

сваім узьдзеянні Чарнобыль ня можа сам скончыцца, неяк там сущынніца і супакоінца — ад яго можна абараніцца толькі наступам найноўшых тэхналёгій, а калі іх няма, а іх няма, бо нямашака на іх сродкаў, грошай, дык способ абороны застаецца адзін — адступленыне... Што і робіцца, каб заманіць ворага як мага глыбей на сваю тэрыторыю. Гэта традыцыйная наша стратэгія, у выніку якой толькі ў адной сям'і маіх блізкіх знаёмых, Анатоля і Наталы, сталася так, што чарнобыльскую пухліну знайшлі спачатку ў малодшага сына, а пасъля ў старэйшай дачкі. Пухліны выразалі, а дзяцей прызначылі ў інваліды. І пры гэтым на дзяржаўным узроўні (ва ўнісон з чыноўнікамі з МАГАТЭ) не саромеюцца даводзіць, нібы Чарнобыль, як той чорт, не такі ўжо страшны, як яго малююць, а асобным людзям радыяцыя можа

ахоўвалася — і не было ніякай аховы, можна было залезці хоць у сам рэактар. Яшчэ нават не пазбіраныя былі, выбухам выкінутыя з рэактара, кавалкі графітавых стрыжняў — і ўбачыў я не жалезніх робатаў, а жывых людзей, апранутых у халаты хімабароны (нібыта супрацьрадыяцыйныя), маладых салдацікаў, смертнікаў, якія звычайнімі шыпщамі з падожжанымі ручкамі тыя графітавыя кавалкі зьбіralі. Яны зьбіralі сваю съмерць, але не разумелі, што рабілі, а тыя, хто разумеў і пасылаў іх на гэта, — разумелі, пасылалі і маўчалі. Маўчалі доўга, а калі ўжо вымушаны былі нешта казаць, дык казанка тая ў вуснах самага галоснага кірауніка дзяржавы Гарбачова скіравалася да Захаду, да перапалоханых немцаў, французаў, бэльгійцаў, але не да сваіх.

старонка вершаванага радка

Ляксей Папоў

МАЯ РОЛЯ

Мне гэтай ролі не забыць,
Такі мой лёс, такі мой боль —
Ісьці за праўдай у агонь,
Ісьці па съвет... ды цемрай жыць.

Такіх мільёны нас ідзе —
Усе па лепшы лёс у ноч,
Усе па смагу ў моцны дождж.

Бязылітасна натоўп бяжыць,
Абцасы жудасна гучыць,
Бягучь усе сябе хаваць
...А костка пад нагой хрусьціць.

Такая роля у мяне —
Бегчы ад іх... ды ад сябе.

Анатоль Трафімчык

З ВАСІЛЯ СІМАНЕНКІ

* * *

Я не памру ад роспачнае скрухі,
Адно самотнай ноччу па вясінне
Прысьню: твае абдымуць руکі
І сіні, ясны погляд ахіне.

Ты будзеш побач кожнае імгненьне,
Ты застанесься ў яве, а ня ў съне.
Зацьміш вачыма зорачак зіхценьне,
Паліцьмеш жарсыцю прагнаю мяне.

І дзень за днём чакаю і такую,
І дзе б ні быў, усюды лёс малю
Сустрэць цябе — адзіную такую,
Пяшчотную дзяўчынчаку маю.

Сяржук Жыцень

лепш
піць са сваіх начовак
чымся з чужога
калодзежу
ды хадзіць ва ўласным рывезі
чым у ануках
з сэканд хэнду
адно насіць
з сабою заўжды
не чужую але сваю
душу ды

глядзеца ў свае
старыя дэіравыя ад галоты

але
начышчаныя боты
і бачыць адлюстраванье
ўласнай усьмешкі

адсутнасць...
ад сутнасці
пахне вадою
калі зазіраеш
за небакрай
шпацыруочы
адбіткамі сонечных косаў
лябірінтамі
ненароджаных
думак

бяздоњне...
думаць пасъля
сутоньня
зоры ў очы
очы ў зоры
шляхам ісьці
малочным
ці ехаць возам
малым вялікім
за Сонцам
за Ліхам

Юзік Дзенісюк

МАРЫ БАМЖА

Сяджу ў закутку,
Саплямі граю.
Ў чужым абутку
З чужога краю.

Ў чужой адзежы
З таннага шопу.
Чужая ежа...
Віват, Эўропа!

Сваю хаціну
Заклаў у банку
І, як дзяўчыну,
Спадобіў шклянку.

Прапіў ўсе грошы
І хату страціў.
Пасу я вошы
Ў цеплатрасе.
І там, дзе съметнік,
Дзе ёсьць шклатара,

Парою летнай —
Мае Канары.

Зімой дык горшай —
Сынег замятае.
Мне як бы ў Польшчу,
А там... ў Ізраіль.

Людцы там кемяць
Ў кашэрным мясе
І пасъвяць kemeL
Ня ў цеплатрасе.

Там і зімою
Рунее траўка.
Лыгнүў напою —
Ляжы, ня гаўкай.

Ну а шклатары
Ад «белабрысай»
Ля шопаў, бараў —
Хоць заваліся.

Ой, мары-мары —
Хоць цешаць старасцьць,
Ды ні паўкроку
Да той Эўропы!

Віталь Рыжкоў

СПРАВАЗДАЧА ПА РОСПАЧЫ

Мне сумна.
Штурнутая ў съпіну сънекка — мэтафара сумы
атрыманых ведаў у барацьбе са звыкласцю:
зъмяшалася ўсё ў адну біблейскую суну,
зълілася...

Зъліліся
разуменны сэнсай існаваньня ды існасці —
вось так перастанем
адрозніваць з часам
адцэнені.

І ня ў очы будзем глядзець,
а крывавіць: «Зълітуся!» —
і не чалавеку,
а — ценю.

Па адзеныні,
як павялося, мяне сустрэнцуць,
праводзяць па розуме:
некта прыме маё, некта скрываць сківіцы...
Мы ўсе пражываем жыцьцё па-рознаму:
бог глядзіць на нас —
толькі дзівіцца.

Капітан Джанатан

Капітан Джанатан,
Малалетні хуліган,
Лавіў птушак.
Пэлікан
Трапіў да яго ў капкан.

Зьнёс яйко той пэлікан,
Не яйко, а цэлы збан.
Зь яго — бачыць капітан —
Лезе другі пэлікан.

А той другі пэлікан
Зьнёс яйко, як цэлы збан.
Зь яго — бачыць капітан —
Лезе трэці пэлікан!..

Так бы й лезьлі без канца
Тыя пэліканы вечна,
Калі б з трэцяга яйка
Не зрабілі мы яечні, —
Цок!

Вясёлая партыя

Кожнаму шашысту бывае крыўдна атрымальць пазыцю, калі яго шашка (або некалькі шашак, радзей дамка) ня маюць куды рухацца. У шахматах такое становішча завецца патам і дае нічно слабейшаму боку, аднак у шашках адсутнічае пасыць руху тоесная параза. Для запёртага матэрыялу ёсьць народнае азначэнне — «сарці». Але, мабыць, этымалёгія ўзыходзіць да французскага «выйсьці» (sortir). Гэткі адмысловы гумар: як суперніку німа куды хадзіць, гулец падахвочвае яго да нейкага там выхаду...

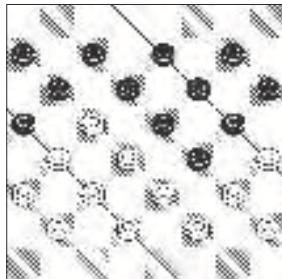
У пачатку партыі бе-

лыш і чорныя маюць па 12 шашак. Здавалася б, які-кольвецы пільны шашыст не дазволіць пасставіць сабе аж 12 «сарці-раў». Аднак, як съведчыць менскі трэнэр Анатоль Аніська, на клясычныя кручок трапляючыяся ня толькі пачаткоўцы. Партыя была згуляна ў першынстве Маскоўска-

га раёну сталіцы сярод жанчын.

1. e3-d4 d6-e5 2. a3-b4 h6-g5 3. g3-h4 b6-a5 4. b2-a3 g7-h6 5. b4-c5 g5-f4 6. f2-g3 c7-b6 7. g1-f2 b8-c7 8. a3-b4 h6-g5. Малшаванье гульні партнэркі не запшодзіла чорным. У шахматах яно абылося б значна даражэй. 9. f2-e3? Трэ было ісці на разъёмы: 9. d2-e3 f4:d2 10. c1:e3 e7-d6 11. c5:e7 f8:d6 12. g3-f4 e5:g3 13. h2:h6 і г.д. 9...c7-d6 10. c1-b2 f8-g7 11. b2-a3 g7-h6 12. a1-b2 h8-g7 13. e1-f2 d8-c7. Усё! (Гл. дыяграму.) З прычыны ўласнага пройгрышу белая здаліся.

ВР

«Песьні свабоды»: складзем дыск разам!

Увага! Рыхтуецца да выданьня альбом беларускай музыкі «Песьні Свабоды».

Выдаўцу звязаўца да чытачоў «Нашай Нівы» з просьбай прапанаваць пяць песень, якія найбольш вартыя для гэтай складанкі.

Просьба запоўніць купон і даслаць на адрес: **a/c 5, 220085 Менск, (для Віталя). Таксама можна скрыстацца па e-mail: pesni2006@tut.by.**

Кожны, хто дашле купон, атрымае ў ПАДАРУНАК кампакт-дыск! Дасылайце купон да 15 студзеня. Выкананы, што жадаюць пропанаваць свае творы, могуць звязаўца па вышэй пазначаных контактах.

Назва гурту	Назва песьні
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
Імя	Кантакт (e-mail, тэлефон)

АНДРЭЙ ПЛІНКЕВІЧ

Вечарына Някляева

12 студзеня а 18.30 паэт Уладзімер Някляеў разам з Саюзам беларускіх пісьменьнікаў ладзіць вечарыну паэзіі і прэзэнтуе сваю кнігу «Так».

Паэта віншуюць пранікнёнымі словамі, вершамі і песьнямі вядомыя творцы, барды і грамадзкія дзеячы. У сувязі з пашырэннем дэмакратіі замест уваходных білетаў ласкавая просьба захапіць пашпарты.

**Дом літаратора (Менск,
вул. Фрунзэ, 5).**

19 студзеня

у Чырвоным касьцёле

адбудзеца чаргове паседжаньне клубу каталіцкай інтэлігенцыі імя сьв. Кірылы Тураўскага. Ксёндз пробашч Радашковіцкай парафіі Аляксандар Тарасевіч чытае лекцыю «Каталіцка-праваслаўны дыялёг».

Пачатак паседжаньня а 19:30.

Зрабі з газэты кнігу

«Нашу Ніву»
у новым фармаце
зручна
пераплятаць
у квартальнікі
ці гадавікі.

Пераплётныя паслугі ў Менску:

«Апэратыўнае тыражаваньне»

Тэл. 284-68-18, 284-72-17,
284-81-07,
8-029-6-400-100
Выезд, дастаўка.

«Аўрора-плюс»

Вул. Варвашэні, 3
Тэл.: 284-81-84,
284-32-72

«Данарыт»

Вул. Чарнышэўская, 10, оф. 37а
Тэл.: 285-79-29,
8-029-645-99-54

«Інфамаркет»

Вул. Харужай, 3, оф. 307В
Тэл.: 284-37-07,
8-029-622-83-01,
8-029-622-83-04

«Karandash.by»

Падземны пераход паміж БДУ і
БДПУ
Тэл.: 22-77-133
Працуюць і ў сьвяты, і ў нядзелі.

«Паліграфічныя паслугі»

Тэл.: 8-029-388-40-82,
8-029-570-74-11,
8-029-400-48-55

«Фармат»

Вул. Пугачоўская, 3, оф. 38 (рэг
Варвашэні і Чырвонай)
Тэл.: 8-029-758-06-16, 774-
62-13,
8-029-341-17-29

«Чэркас»

Вул. Ціткін, 18
Тэл.: 211-00-63/64/65, 226-
45-48,
8-029-643-80-77

Пераплёт таксама робяць
Нацыянальная бібліятэка
(вул. Чырвонаармейская, 7)
і **Цэнтральная наукоўская**
бібліятэка імя Якуба
Коласа (вул. Сурганава, 15).

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Дыкенз сустрэў Паланскага

Олівер Твіст (Oliver Twist)

Вялікабрытанія—Чэхія—Францыя,
2005, каліяровы, 135 хв.

Жанр: сямейная мэлодрама паводле
аднайменнага раману Чарлза
Дыкенса.

Адзнака: 6,5 (з 10).

Калісьці Эйзэнштейн назваў Чарлза Дыкенса найкінэматаграфічным пісьменьнікам і на
прыкладзе «Олівера Твіста» даказаў, як
трапіц ангелец стварае саспэнз. Ни дзіва, што
майстар саспэнзу Раман Паланскі і Дыкенс
нарэшце сустрэліся.

Саспэнз туманам разылты ў кадры, чвякае
гразы пад разьбітымі нагамі, каміра ловіць
лахманы жабракоў і страшныя фізіі. Пэрсанажы
раману ў фільме набылі гратэскныя
рысы з «Жыльца» — але не настолькі, каб
палахаць дзяцей. А мэлідраматычны сюжэт
не засалодкі, каб адшурхнуць дарослыя.

Годнае, касыцомнае й стрыманое відовішча. Толькі крыху грувасткае — празь вернасць першакрыніцы. А Бэн Кінгслі зъязе ў ролі злодзея Фэджына.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 14 студзеня

НТВ, 20.35

«Вам ліст». ЗША, 1998, рэж. Нора Эфран.
Рамантычная камэдыя.

Кэтлін (Мэг Раян) знайшла Джо (Том Хэнкс) у сеціве. Юнак дасыціны й абыходлівы. Адначасова герайня знаёміца з кніжнымі магнатамі, непрыемнымі тыпамі і канкурэнтамі, які пагражае зынішчыць яе працу...

Нядзеля, 15 студзеня

НТВ, 21.05

«Сонная лагчына». ЗША, 1999, рэж. Цім Бёртан.

Містычны трэйлер паводле твору Вашынгтона Ірвінга.

Канстыль паліціі прыяжджае ў мястэчка, дзе містычны коньнік адсякае галовы месыц-ічам... У галоўнай ролі — харызматычны Джоні Дэп.

БТ, 22.20

«Скарб». ЗША, 2003, рэж. Эндрю Дэвіс.

Прыгоды паводле аднайменнай кнігі Луі Сашара.

Над сям'ёй Стэнлі Інлэтса вісіць праклён: усіх мужчынаў ягонага роду чакаюць прыго-

ды. Вось і сам Стэнлі трапіў у лягер па ілжыўным авбінавачаныні ў злачынстве.

Аўторак, 17 студзеня

НТВ, 21.40.

«Афера Томаса Краўна». ЗША, 2002, рэж. Джон Макціран.

Рамантычны трэйлер. Міліянэр Томас Краўн дзеля азарту крадзе карціну з музея. Сэксапільная страхавы агент спрабуе адправіць Краўна ў турму. Гульня прафэсій, вайна полаў. У ролях: Пірз Броснан, Рэн Русо.

Чацьвер, 18 студзеня

НТВ, 21.40.

«Глыбокае блакітнае мора».

ЗША, 1999, рэж. Рэні Харлін.

Трылер жахаў. У лябараторыі акулам павялічваюць мозг. Але паразумнелым драпежнікам няволя не даспадобы... Камэрцыянальная акуліны жахаўкі, расквечаныя камэдыйным кухарам—недарэкам.

БТ, 00.10

«Люстэрка».

Расея, 1974, рэж. Андрэй Таркоўскі.

Філязофічны фільм-сон, споведзь.

Абсалютны шэдэўр Андрэя Таркоўскага. Андрэй Расінскі

ТЭАТРЫ

Опера

(На сцэне Цэнтральнага Дому афіэ-
раў)

14 (сб) — вечар аднаактавых опер:
«Рыта, альбо Пірацкі трохкунтнік»,
«Нататкі варята».

15 (ндз) — «Князь Ігар».

17 (аўт) — «Іяланта».

20 (пт) — «Багема».

(На сцэне Белдзяржфілармоніі)

18 (ср) — «Лючыя да Ліамэрмур».

Купалаўскі тэатар

14 (сб) — «Чычыкаў».

15 (ндз) — «Я не пакіну цябе...».

16 (пн), 20 (пт) — «Сымон-музыка».

18 (ср) — «Вона, прынцэса Бургунд-
зкая».

Малая сцэна

15 (ндз) — «Дзікае паляванье кара-
ля Стаха».

19 (чц) — «Адчыніце кантралёру!».

КІНО НА DVD

Master Records

Паўночная зямля

Драма, ЗША, 2005, рэж. Нікі Кара.

У ролях: Шарліз Тэрран, Фрэнсіс

Макдорманд.

Каб пракарміць двох дзяцей, герайня
наймаецца ў шахту. У мужчынскім
ка-
лектыве свае законы.

Менск, Кісялёва 12, т.643-21-08.

ЯКУБ КОЛЛАС

Сымон-Музыка

містэрня ў 2-х дзеяx

16, 20, 30 студзеня

пн., пт., пн.

Купалаўскі тэатар
вул. Энгельса, 7

У НУМАРЫ

**Чаргінца падвяло
спавалюбства**

Брытанскэ
пасольства выкрыла
генэрала Мікалая
Чаргінца.
Старонка 5.

**Маці і айчым
забітай
журналісткі**

Веранікі Чаркасавай
атрымалі ліст ад унука
Антона Філімонава,
арыштаванага па
падазрэні ў падробцы
грошай. **Старонка 13.**

**Геаграфія
падпісчыкаў
«НН»**

Статыстыка па
гарадах і рэгіёнах.
Старонка 9.

**Белы крумкач
на сънезе**

Наша бяды ў тым,
што Разанаў
памыляеца
прынцыпова. Піша
Аляксандар Фядута.
Старонка 40.

**Шлях дробнай
свочачы**

Сястрыца мая працуе ў
газэце «Савецкая Бела-
русь» (ст.м. «Акадэмія
навуку») а я — на радыё
«Вольная Беларусь»
(ст.м. «Парк Скіўпой-
цаў»). Калі правесыці
рысу паміж кантормі,
то акурат на сярэдзіне
знаходзіцца дыстыгчая
сталоўка, у якой мы
здрдку сыходзімся...
Вострасюжэтная апо-
весыць Евы Вежнавец.
Старонка 40.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

КНІГІ, МУЗЫКА, ВІДЭА

**Пралануем распаўсюднікам шырокі асартымент ай-
чыннай музыкі розны стыліў** (Данчык, Сокалаў-
Воюш, Равенскі, Забейда-Суміцкі, «Guda», «Яр»,
«Троіца», «N.R.M.», «Святыя вечар», «Я нарадзіўся
тут», а/с 5, 220085 Менск; Тэл.: 649-08-88; e-mail:
w1979@tut.by)

Маю польскую книгу аб беларускім нацыянальным
руху 1928 г. выдання. E-mail: btclub@tut.by. Алег
Набуду падручнік «беларуская мова» Нісіневічадля
ВНУ, пажадана канца 1960-х. E-mail: kardonski@tut.by

Прадам книгі: Л.Геніюш «Споведзь», «Беларуска-ра-
сейскі слоўнік» (1926) Байкова, Некрашавіч, «Гэ-
туонскі ордэн», М.Ткачоў «Абарончыя збудаванні за-
ходніх земель Беларусі 13—18 ст.», Ластоўскі «Ра-
сейска-крыўскі (беларускі) слоўнік» 1924 г. «Граматы-
ка» Б.Тарашкевіча, «Энцыклапедыя беларускай мовы»,
Кацаў «Беларускі арманент» да шмат іншага. Т.: 753-
70-05

**Альбом «Менск — горад СОНца», пераклады: книгі,
перакладенія з польскай, ангельскай, немецкай, ра-
сейскай мовай, у тым ліку «Дзяды», «Сантыя» Мік-
віча, літаратура беларусаў Польшчы XV—XIX ст., пад-**

ручнікі па журналістыцы. Т.: 753-91-96
**«Наша Ніва», часопісы «Arche» ды «Спадчына», книгі,
відэа ды аўдый для дзяцей, беларускія ды літоўскія
слоўнікі, замежная клясыка па-беларуску, навуковая
літаратура, фільмы ды музыка на CD, шалкі, сцягі,
значкі, паштоўкі на Румянцава, 13 (ТБМ). Панядзелак —
пятніца (14:30—19:30). Т.: 707-40-01**

«Крыўіцкія руны. Беларускія пісъменнікі Латвіі»
— К.Езавітаў, В.Ластоўскі, П.Мядзёлка — яшчэ ёсьць у
«Акадэмкнізе»

Беларускі книгазбор. Новыя книгі: Р.Крушына, Ф.А-
ляхновіч, Я.Скрыган, — найлепши падарунак

Шукаем тэрмінова відзафільмы: «Данчык», «Вя-
траные Міхася Забайды», пра Міколу Равенскага, Ларысу
Геніюш і інш. Т.: 649-08-88, 249-08-88

Кнігі Севярынца — на Упраўе БНФ (Варвашэні, 8)

- Прыватныя абвесткі ў «НН» (ня больш за 15 словайды) дасылайце поштай (а/с 537, 220050 Менск), праз e-mail (nn@promedia.by) або разъмяшчайце на форуме сайта www.nn.by. Дык скарытайтесь!

ЖАРТЫ

Наталья Пяткевич журнaliстам:
Ёсьць меркаваныне, што пасыля выбараў таварыши Шэйман, як чалавек вайсковы, можа зноў узнічаліць Раду бясспекі...

Журналіст да Пяткевич: А што, ён ужо знайшоў працоўнае паразуменіне з Аляксандрам Уладзімеравічам Мілінкевічам?..

* * *

Маці корміць маленькага сыночка кашай.

«Ну, зъеж, калі ласка, яшчэ лыжачку. Вырасьцецш, будзеш такім... — глядзіць на мужа, які сядзіць насупраць — і з агідай кідае лыжку на падлогу: Бог зъ ёй, сынку, з тэй кашай».

ПОСТМАДЭРН!

Пытайцеся
ў кнігарнях
кнігу
Сяргея
Балахонава
«Імя
груши»

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Міколу Я. з Чудзенічаў, Лагойскі раён.
Дашліце матэрыял пра аграгарадкі ў Мінель-
гасхарч. Хай разыбираоща. А мы будзем рыхта-
вающа да друку кавалкі зь яго.

Сяргею М. з Вялейкі, Галіне С. з Глыбока-
га. Газэта аддае перавагу матэрыялам, прысьве-
чаным 25, 50, 75-гадовым юбілеям і г.д. Крок ка-
лендара 25 гадоў — наша традыцыя. Калі хочаце
пісаць пра К.Акулу, якога мы любім і шануем (да-
рэчы, ён застаецца падпісантам «НН»), мусіце
шукаць новыя факты й сюжэты зь ягонага баға-
тага жыцця. Напісане Вамі не інфарматыўна.

Алесю з Гомелю. Няхай Новы год прынясе Вам болей беларускамоўных сяброў. Хай Вам трапяцца таксама такія скарбы беларускія куль-
туры, якія зачаруюць таксама Вашых сямейні-
каў.

Віктару Ж. з Баранавічаў. Каб набыць від-
акасці з мультфільмамі па-беларуску, патэле-
фанайце 8-029-643-57-33. www.knihy.net.

**Мікалаю Б. з Малой Беліцы, Сеньненскі
раён.** У вершах ёсьць радкі, што высякаюць
іскры. Але для абраангага Вамі жанру «народнае
пашы» — заскладана пішаце. Такія вершы будуць
пераказваць з вуснаў у вусны, калі яны
максымальна ясныя і прости.

«НН» 100 ГАДОЎ З ВАМІ

В. Пасадцы, Віл. губ. Вялейск. пав. Здарыла-
ся сёлета, што даў я майму таварышу ў мястэчку
Вязынь (Вялейск. пав.) некалькі нумароў «НН».
Праз колькі тыдняў ізоў мы ўбачыліся, ажно ён
просіць яшчэ газэты. Аказаўлася, што ён даў іх
штырніку, каторы ганяе пłyты па Нёмане ў Коўну
і Вільню. Гэты чалавек, сабраўшы сваю хеўру
штырнікоў — калі 30 чалавек, у ночы на беразе
Нёману ля вогнішча чытаў ім «НН». «Шмат гарэлкі,
— казаў ён, — выпілі б яны за гэту пару, але знай-
шлося лякарства!..»

Зымітрок Бядуля
«НН». 1911. №2. 13 студзеня